

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ ПРАВО

ЩОМІСЯЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 8/3'2017

(видається з 1994 року)

ISSN 2409-1944

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата з економічних і юридичних наук

Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 грудня 2015 р. №1328 (економічні науки), Наказ Міністерства освіти і науки України від 11 липня 2016 р. № 820 (юридичні науки). Реєстраційне свідоцтво серії КВ № 21620-11520ПР від 12 жовтня 2015 р.

Журналу присвоєно міжнародний ідентифікаційний номер ISSN 2409-1944 та включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

Засновники:

Аудиторська фірма "Аналітик" спільно з Таврійським національним університетом ім. В.І. Вернадського та Національною академією внутрішніх справ України

Статті обов'язково проходять

відбір, внутрішнє і зовнішнє рецензування

Рекомендовано до друку та до поширення через мережу Інтернет Вченою радою Національної академії внутрішніх справ України (Протокол № 14 від 20 червня 2017 року) та Вченою Радою Таврійського національ-

ного університету ім. В.І. Вернадського (Протокол № 27 від 22 червня 2017 року). Повний або частковий передрук матеріалів журналу допускається лише за згодою редакції. Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Підписано до друку 18.08.2017

Формат 60/84/8

Наклад – 250 прим.

Адреса редакції: 01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 44

Телефони: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Факс: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Сайт: www.efp.in.ua

Суб'єкт видавничої
справи

© "Аналітик", 2017
© "Економіка. Фінанси. Право",

2017

Типографія: ТОВ "Міжнародний бізнес
центр"

Керівник редакційної колегії з економічних наук:

Дацій Олександр Іванович, д.е.н., професор, в.о. ректора Академії муніципального управління, Заслужений працівник освіти України

Заступник керівника редакційної колегії з економічних наук:

Бутинець Тетяна Анатоліївна, д.е.н., професор, професор кафедри економіко-правових дисциплін Національної академії внутрішніх справ

Члени редакційної колегії з економічних наук:

Невелєв Олександр Михайлович, д.е.н., доцент, завідувач кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності та адміністративного менеджменту Академії муніципального управління

Вініченко Ігор Іванович, д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії та економіки сільського господарства Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Іванюта Василь Фалімонович, д.е.н., доцент, професор кафедри бізнес-адміністрування та зовнішньоекономічної діяльності Полтавського університету економіки і торгівлі

Клименюк Микола Миколайович, д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту Академії муніципального управління

Кондрашихін Андрій Борисович, д.е.н., доцент, завідувач кафедри державних та місцевих фінансів Академії муніципального управління

Корецька Світлана Олександрівна, д.е.н., доцент

Манцевич Юрій Миколайович, д.е.н., доцент, завідувач секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань будівництва, містобудування і житлово-комунального господарства

Потишняк Олена Миколаївна, д.е.н., доцент, професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка

Прушківський Володимир Геннадійович, д.е.н., професор, перший проректор Запорізького національного технічного університету

Сук Петро Леонідович, д.е.н., доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Національного університету біоресурсів і природо-користування України

Ткаченко Сергій Анатолійович, к.е.н., доцент, виконуючий обов'язки ректора Вищого навчального закладу «Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка»

Царенко Оксана В'ячеславівна, д.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту Академії муніципального управління

Керівник редакційної колегії з правових наук:

Константинов Сергій Федорович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри адміністративної діяльності НАВС

Шеф-редактор:

Головач Володимир Володимирович, к.ю.н., голова правління Аудиторської фірми "Аналітик", Заслужений юрист України

Випусковий редактор:

Куцяк Олександр Анатолійович

Заступник редакційної колегії з правових наук:

Лоцихін Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, декан юридичного факультету Академії муніципального управління, Заслужений економіст України

Члени редакційної колегії з правових наук:

Баймуратов Михайло Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Маріупольського державного університету, заслужений діяч науки і техніки України

Бичкова Світлана Сергіївна, д.ю.н., професор, заступник начальника кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ

Василинчук Віктор Іванович, д.ю.н., професор, професор кафедри спеціальної техніки та оперативно-розшукового документування Національної академії внутрішніх справ, заслужений юрист України

Глушков Валерій Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач спеціальною кафедрою № 1 Національної академії Служби безпеки України, заслужений юрист України

Джужа Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, головний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ, заслужений юрист України

Кампо Володимир Михайлович, к.ю.н., доцент, громадський діяч, заслужений юрист України

Клименко Олена Вікторівна, к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії, історії держави і права та конституційного права Академії муніципального управління

Кононенко Леонід Минович, к.ю.н., професор, професор кафедри муніципального, цивільного та адміністративного права Академії муніципального управління

Копан Олексій Володимирович, д.ю.н., професор, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування навчально-наукового інституту № 1

Литвин Олександр Петрович, к.ю.н., професор, професор кафедри публічно-правових дисциплін Університету сучасних знань

Луць Володимир Васильович, д.ю.н., професор, завідувач відділу проблем приватного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України

Озерський Ігор Володимирович, д.ю.н., доцент, професор кафедри кримінального права та правосуддя Запорізького національного університету, академік міжнародної кадрової академії, відмінник освіти України, радник юстиції

Приходько Христина Вікторівна, к.ю.н., професор, доцент кафедри муніципального, цивільного та адміністративного права Академії муніципального управління

Фрицький Юрій Олегович, д.ю.н., професор, професор кафедри теорії, історії держави і права та конституційного права Академії муніципального управління

ЗМІСТ

Ю.М. ПОПІВНЯК. Особливості формування витрат на придбання й обслуговування програмного забезпечення для автоматизованого ведення бухгалтерського обліку на підприємстві	4
В.В. МАТЕЙ. Визначення товарів з найбільшим потенціалом для експорту із України в Австралію	8
А.І. ЛЕХІЦЬКИЙ, Н.В. ОНИЩЕНКО. Огляд наукових підходів щодо державного втручання у банківську систему	12
Г.В. КАПЛЕНКО. Про використання українознавчої інформації для реалізації завдань із патріотичного виховання української студентської молоді в процесі викладання навчальних дисциплін "Адміністративний менеджмент" і "Маркетинг"	15
А.В. ГРИЦЕНКО, П.П. ЩЕРБАНЬ. Методологічні засади забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності страхової компанії	18
І.М. СЕМЕНЕНКО. Актуалізація стратегії розвитку Луганської області: відповідність цілям сталого розвитку та державній стратегії сталого розвитку	21
В.М. ШВАЙДАК, Ю.В. ГИРМАН. Взаємодія фінансових посередників з банківським сектором економіки у контексті клієнтського сервісу	24
Ю.В. СТАВСЬКА. Тенденції розвитку готельного господарства України	29
С.А. ТКАЧЕНКО. Принципи, які закладаються у функцію інтегрованої (цілісної) економічної діагностики при її проектуванні	33

АНОТАЦІЇ, КОМЕНТАРІ, КОНСУЛЬТАЦІЇ

Лоукост – політика ціною 2 млрд. грн.	35
Провокація злочину чи негласна слідча дія: точка зору Європейського суду з прав людини	35
Кібератака в Україні	37
Аудитори України бурхливо обговорюють новий законопроект: "підводні камені" пропонованих норм ..	39
Продуктивна співпраця ВРУ з держенергоефективності: прийнято закони	43
В Україні громадяни сплачують квазі-податок або як українці сплачують прихований збір	44
Національний банк України розповів про користь електронної гривні	45
Прес-служба Європейської бізнес асоціації повідомила про суттєве підвищення уваги інвесторів до України	45
Диференціація заробітної плати	46
Проблеми захисту особистих прав іноземних студентів в Україні	46

ПОПІВНЯК

Юлія Михайлівна
bylja@ukr.net

УДК 657.1.011.56 (477)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ НА ПРИДБАННЯ Й
ОБСЛУГОВУВАННЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ
АВТОМАТИЗОВАНОГО ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА
ПІДПРИЄМСТВІFEATURES OF EXPENSES FORMING FOR SOFTWARE PURCHASE AND
SERVICE FOR AUTOMATED ACCOUNTING AT AN ENTERPRISEк.е.н., доцент, Львівський
національний університет
імені Івана Франка

У статті досліджено склад витрат, які формуються при придбанні, встановленні та подальшому обслуговуванні програмного забезпечення для ведення бухгалтерського обліку в контексті вибору найкращої альтернативи такого забезпечення, зважаючи на сучасні умови господарювання вітчизняних підприємств.

В статье исследован состав расходов, формируемых при приобретении, установке и дальнейшем обслуживании программного обеспечения для ведения бухгалтерского учета в контексте выбора лучшей альтернативы такого обеспечения, учитывая современные условия хозяйствования отечественных предприятий.

This article examines the composition of expenses that are generated when purchasing, installing and maintaining accounting software in the context of choosing the best alternative of such a software, taking into account the current conditions of running a business for domestic enterprises.

Ключові слова: автоматизація, витрати, комп'ютерна програма, ліцензія, нематеріальний актив, онлайн-сервіс

Ключевые слова: автоматизация, расходы, компьютерная программа, лицензия, нематериальный актив, онлайн-сервис

Keywords: automation, expenses, computer program, license, intangible asset, online service

ВСТУП

Науково-технічний прогрес на сучасних підприємствах визначається інформатизацією, комп'ютеризацією, застосуванням інтелектуальних продуктів. Важливе місце, серед іншого, посідає автоматизація бухгалтерського обліку, яка є невід'ємною частиною його розвитку та ефективного ведення.

Нові виклики перед підприємствами, які використовують автоматизовану форму ведення обліку, постали після підписання Указу Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2017 р. «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» [1], відповідно до якого під ці санкції потрапили розробники й окремі дистриб'ютори російських комп'ютерних програм «Галактика», «Парус» та «1С». І, незважаючи на те, що користувачі цих програм поки можуть і надалі користуватися ними, намічена тенденція вказує на потребу поступової відмови від згаданих програмних продуктів на користь іноземних чи вітчизняних. А так як користувачів лише програми «1С» сьогодні в Україні налічується 350-500 тис. (різниця в оцінках зумовлена використанням неліцензійної продукції 30-60% учасників ринку) [2], дослідження цієї проблематики видається актуальним для багатьох українських

підприємств.

Зауважимо, що різні аспекти автоматизації бухгалтерського обліку досліджували багато науковців: Ф.Ф. Бутинець, З.В. Задорожний, С.В. Івахненко, В.Ф. Палій, В.В. Сопко та ін. Проте, проблеми формування та обліку витрат на придбання і подальше обслуговування комп'ютерної програми, управління цими витратами з метою оптимізації їх величини залишаються невирішеними і потребують ґрунтовного розгляду.

МЕТА РОБОТИ

Метою статті є з'ясування складу та особливостей формування витрат підприємства при придбанні і подальшому використанні програмної продукції в цілях вибору найкращого, в контексті оптимізації цих витрат, варіанту.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою статті є нормативно-правові акти, матеріали періодичних видань, ресурси мережі Internet, наукові праці за темою дослідження.

Під час написання роботи було використано методи порівняння, аналізу, синтезу, абстрагування та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

У Податковому кодексі України, як і у Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку, використовується термін «комп'ютерна програма». Так, згідно Закону України «Про авторське право і суміжні права» «комп'ютерна програма – набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи у будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером, які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату (це поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об'єктному кодах)» [3].

При виборі програмного забезпечення підприємству слід керуватися багатьма чинниками: вартість програми, її можливість (ведення управлінського обліку, здійснення аналізу-прогнозу тощо), наявність додаткових сервісів (зокрема, електронного подання звітності у державні органи), вид діяльності та організаційна структура підприємства, швидкість, простота та зручність роботи з програмою, своєчасність її оновлення, наявність техпідтримки та післяпродажного супроводу, можливість обміну даними у мережі, надійний захист інформації та ін. (загалом О. Павелчак-Данилюк виокремлює 110 характеристик програм за ознакою їх можливостей, 30 показників – за ознакою задоволення технічних потреб, по 10 – за ознакою задоволення комерційних та ергономічних вимог [4, с. 211]).

У процесі прийняття рішення про придбання тієї чи іншої програмної продукції підприємству треба оцінити витрати, які будуть понесені на таке придбання, а також подальше використання програми. З цією метою виокремлюємо наступні групи витрат:

1) вартість комп'ютерної програми (з врахуванням функціоналу, додаткових сервісів, ліцензії на певну кількість робочих місць, сертифікатів відкритих

ключів електронного цифрового підпису);

2) витрати на встановлення і налаштування програми (беручи до уваги особливості виду діяльності підприємства);

3) витрати на перенесення бази даних з однієї програми до іншої при переході на використання іншого програмного забезпечення;

4) витрати на оновлення і техпідтримку програми (в результаті руйнування бази даних, вірусної атаки тощо);

5) витрати на навчання персоналу роботи з програмою.

Витрати на придбання комп'ютерної програми в обліку можуть виступати у якості різних об'єктів: а) основних засобів (рахунок 104 «Машини та обладнання») - програма є невід'ємною частиною апаратного забезпечення (ОЕМ-версія (ОЕМ – Original Equipment Manufacturer)); 2) нематеріальних активів (рахунок 125 «Авторське право та суміжні з ним права») - програма є відокремленою від апаратного забезпечення і підприємство одержує виключне майнове право на її використання; 3) нематеріальних активів (рахунок 127 «Інші нематеріальні активи») – програма є відокремленою від апаратного забезпечення і підприємство одержує невиключне майнове право на її використання; 4) роялті (для власного використання чи для власного використання і надання послуг) (рахунки 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут») – програма є відокремленою від апаратного забезпечення і підприємство одержує невиключне майнове право розмноження та розповсюдження її примірників на певній території протягом певного строку [5].

Подамо результати дослідження вартості придбання бухгалтерських комп'ютерних програм, представлених сьогодні на ринку (в контексті альтернативи програмним продуктам «Галактика», «Парус», «1С»), у табл. 1.

Таблиця 1

Вартість придбання програмного забезпечення для ведення бухгалтерського обліку, складання і подання звітності на вітчизняних підприємствах станом на серпень 2017 р.

[складено автором на основі даних зі сайтів підприємств-розробників]

Програми (сервіси) для ведення обліку		Програми (сервіси) для подання електронної звітності	
Назва програми (сервісу), країна	Вартість, грн./дол. США	Назва програми (сервісу), країна	Вартість, грн. (за рік)
1	2	3	4
SAP Business One (Німеччина)	Локальне розміщення - від 10890 грн. на користувача; «хмарна» версія - 450 грн. на місяць за 1 робоче місце	М.Е.Дос (Україна)	Модуль «Звітність» - 1502 грн. (локальна версія), 1802 грн. (мережева версія)
Microsoft Dynamics NAV 2017 (Данія)	Вартість ліцензії на 1 користувача з повними правами, 10 - з обмеженим доступом та 1 користувача звітів PowerBI - 22863 дол. США за рік	1С-Звіт (Україна)	Фізична особа-підприємець - 576 грн., юридична особа - 1200 грн
Дебет Плюс (Україна)	Ліцензія на 1 робоче місце - 3000 грн. за рік	Єдине вікно подання електронної звітності (EDZV) (Україна)	Безкоштовно
Акцент (Україна)	Ліцензія на одне робоче місце - 1800-3320 грн. за рік	ЗвітОператор (Україна)	Безкоштовно чи до 1950 грн. (залежно від пакету послуг)

Продовження таблиці 1

1	2	3	4
ІС-ПРО (Україна)	Ліцензія на одне робоче місце - 3600 грн. за рік	Арт-Звіт Плюс (Україна)	Фізична особа-підприємець - 320 грн., юридична особа - 820 грн.
Хепі-Бух (Україна)	2500 грн. за 1-3 робочі місяці, на кожне наступне - по 500 грн.; версія «підприємець» - 980 грн. за рік	Соната (Україна)	Фізична особа-підприємець - 280 грн., юридична особа - 650 грн.
Інфо-Бухгалтер (Росія)	5 390 грн. за рік	Приват24 для бізнесу (Україна)	Безкоштовно
OpenPro (США)	Ліцензія на 5 користувачів - 5 000 дол. США	Тахер (Україна)	450 грн.
ERP Cloud (США)	600 дол. США на 1 користувача за міс.	СОТА (Україна)	Фізична особа-підприємець - 312 грн.; юридична особа (неплатник ПДВ - 902 грн., на загальній системі оподаткування - 1502 грн)
Універсал (Україна)	3 900 грн. - ліцензія на 9 користувачів за рік	iFin (Україна)	Фізична особа-підприємець - 280 грн., юридична особа - 849 грн.

Зазначимо, що не витримали конкуренції і зникли з українського ринку такі програмні продукти, як «Нова бухгалтерія», «Первичка», «Главбух», «Domino-Бухгалтерія» тощо [6].

Згідно Податкового кодексу України [7], тирчасово (до 01.01.2023 р.) операції з постачання програмної продукції звільняються від оподаткування ПДВ, тобто у її покупця не виникатиме права на податковий кредит з цього податку. Якщо ж платежі за ліцензійним договором відносимо до роялті, то вони взагалі не будуть об'єктом оподаткування ПДВ. Сказане справджується і при придбанні програми у нерезидента.

Якщо говорити про податок на прибуток, то витрати на придбання комп'ютерної програми (у складі нематеріальних активів) залежно від обсягу та виду отриманих прав будуть відноситися до групи 5 «Авторське право та суміжні з ним права» чи групи 6 «Інші нематеріальні активи» з подальшим нарахуванням амортизації (і коригуванням фінансового результату до оподаткування на податкові різниці, які при цьому виникатимуть) на ці об'єкти відповідно до законодавства. Причому, якщо строк дії права на користування нематеріальним активом не встановлено, він може визначатися підприємством самостійно, але у межах від 2 до 10 років. Якщо вартість комп'ютерної програми обліковується у складі основних засобів, то вона формує первісну вартість четвертої групи («Машини та обладнання») таких активів.

Все більшої популярності сьогодні набувають онлайн-програми для ведення обліку і подання звітності на основі хмарних технологій. Основними причинами цієї тенденції є нижча, порівняно з іншими програмами, вартість їх придбання й обслуговування, відсутність потреби у купівлі самого програмного забезпечення, простота, швидкість та зручність у використанні, високий рівень захисту даних. Для цілей податкового обліку плата за онлайн-програму вважається платою за послуги (користування та обслуговування програми) і відноситься до

складу роялті [8].

До первісної вартості програми й, відповідно, того об'єкта обліку, до якого вона відноситься, зараховують і витрати на її встановлення та налаштування з метою доведення до робочого стану (наприклад, оплату праці програмістів за запуск програми, її адаптацію до особливостей виду діяльності та системи ведення обліку підприємства тощо). При цьому всі операції за такими витратами, що не призводять до змін у програмній продукції, оподатковуються ПДВ за загальною ставкою 20% (навчання працівників роботі з програмою, налаштування оргтехніки, встановлення програми). Звільняються від оподаткування ПДВ згідно ІТ-пільги до 2023 р. операції, які призводять до будь-яких змін у програмному продукті (модернізація, оновлення, удосконалення, виправлення помилок та ін.) [9].

Витрати на оновлення і техпідтримку програми, здійснені після її введення в експлуатацію, відносяться до витрат періоду одержання послуги і відображаються у складі адміністративних чи інших витрат (якщо вони підтримують програму у робочому актуальному стані), чи збільшують вартість самої програми, якщо якісно вдосконалюють її в контексті продуктивності, функціональності тощо.

На особливу увагу заслуговує виокремлення витрат на відновлення бази даних внаслідок пошкодження чи знищення, перенесення її з однієї програми в іншу та інших витрат, спричинених вірусною атакою. У світлі останніх подій (зокрема, масового несанкціонованого втручання у комп'ютерну мережу підприємств, яке відбулося у червні 2017 р., ще й з використанням бухгалтерської програми «М.Е.Дос») дослідження їх природи слід здійснювати особливо ретельно, адже багатьох таких витрат, при вдалому управлінні, можна уникнути.

Як вже згадувалося, при виборі програмного забезпечення для ведення обліку і складання звітності й оцінці всіх витрат, пов'язаних з його купівлею та обслуговуванням, вітчизняні підприємства часто

приймають рішення на користь неліцензійних програм. Проте, такі дії є посяганням на право інтелектуальної власності. До правопорушників можуть застосовуватися три види відповідальності: цивільно-правова, адміністративна (штраф 10-200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян) [10] та кримінальна (штраф 200-1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян чи виправні роботи / позбавлення волі строком до двох років; при повторному вчиненні правопорушення – 1000-2000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, виправні роботи строком до двох років чи позбавлення волі від 2 до 5 років) [11]. Тому, у разі виявлення факту правопорушення, витрати підприємства можуть бути більшими, ніж при використанні ліцензійного програмного продукту, на користь якого їм варто робити свій вибір.

ВИСНОВКИ

На даний момент більшість вітчизняних підприємств не поспішає відмовлятися від використання звичних для них програм «1С» і «Парус», очікуючи, що російські компанії можуть перереєструватися в Україні і уникнути санкцій, а перехід на застосування нового програмного забезпечення, все ж, супроводжується додатковими витратами й труднощами. Крім цього, згадані програмні продукти і надалі обслуговуються, тому їх використання наразі не викликає значних проблем. Проте, перехід на альтернативні варіанти комп'ютерних програм є вимогою часу, а над його реалізацією слід задуматися вже сьогодні, зваживши витрати на такий перехід і вигоди від нього у довгостроковій перспективі. Як напрям подальших досліджень у цьому аспекті окреслюємо детальний розгляд можливостей використання підприємством онлайн-сервісів та аутсорсингу бухгалтерських функцій для зниження витрат на їх автоматизацію.

Список використаних джерел

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2017 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» [Електронний ресурс] / Указ Президента України від 15.05.2017 р. № 133/2017. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/ru/133/2017>.
2. Важлива новина: усе, що ми знаємо про абонементу 1С в Україні (і не тільки про них) [Електронний

ресурс] // Дебет-Кредит. – 2017. – Режим доступу: <https://news.dtkr.ua/accounting/automation/43590>.

3. Про авторське право і суміжні права [Електронний ресурс] / Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-ХІІ [зі змін. та доп.]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3792-12/print1499103916333155>.

4. Павелчак-Данилюк О. Обґрунтування програмного забезпечення для автоматизації бухгалтерського обліку на підприємствах / О. Павелчак-Данилюк // Вісник ТНТУ. – 2014. – Том 73. – № 1. – С. 209-218.

5. Про платіж за використання комп'ютерної програми [Електронний ресурс] / Лист Державної фіскальної служби України від 18.08.2015 р. № 30644/7/99-99-19-02-02-17. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/podatki-ta-zbori/zagalnodержavni-podatki/podatok-na-pributok-pidpri/listi-dps/212002.html>.

6. Поритко А. Не «1С»-ом єдиним: які альтернативи пропонує український ринок? [Електронний ресурс] / А. Поритко // Дебет-Кредит. – 2017. – Режим доступу: <https://news.dtkr.ua/accounting/automation/43701>.

7. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] / Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [зі змін. та доп.]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/print1499709491287881>.

8. Щодо виконання законодавства у сфері інформаційних технологій, зокрема, надання хмарних сервісів [Електронний ресурс] / Лист Комітету Верховної Ради України з питань інформації та зв'язку від 13.02.2017 р. № 04-21/13-74. – Режим доступу: <http://vobu.ua/ukr/documents/item/lyst-komitetu-vru-z-pytan-informatsii-ta-zv'язku-vid-130217-r-04-21-13-74>.

9. Про розгляд звернення [Електронний ресурс] / Лист Державної фіскальної служби України від 06.10.2016 р. № 17357/5/99-99-15-03-02-16. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/baneryi/podatkovyi-konsultatsii/konsultatsii-dlya-yuridichnih-osib/70153.html>.

10. Про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс] / Кодекс України від 07.12.1984 р. № 8073-X [зі змін. та доп.]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/print1499103916333155>.

11. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс] / Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III [зі змін. та доп.]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/print1499103916333155>.

МАТЕЙ

Василь Васильович
nitro1@ukr.net

УДК 339.564

ВИЗНАЧЕННЯ ТОВАРІВ З НАЙБІЛЬШИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ДЛЯ
ЕКСПОРТУ ІЗ УКРАЇНИ В АВСТРАЛІЮIDENTIFICATION OF GOODS WITH THE BIGGEST POTENTIAL FOR
EXPORT FROM UKRAINE TO AUSTRALIA

К.Е.Н.

Стаття присвячена аналізу поточного стану зовнішньоторговельних відносин України та Австралії, а також оцінці перспектив їх розвитку. В статті визначено товари, що мають найбільший потенціал при експорті з України в Австралію.

Статья посвящена анализу текущего состояния внешнеторговых отношений Украины и Австралии, а также оценке перспектив их развития. В статье определены товары, имеющие наибольший потенциал при экспорте из Украины в Австралию.

The present article is dedicated to the analysis of the current state of foreign trade relations between Ukraine and Australia, as well as assessment of the prospects for their development. The article identifies goods that have the biggest potential for export from Ukraine to Australia.

Ключові слова: зовнішня торгівля, експорт, RCA

Ключевые слова: внешняя торговля, экспорт, RCA

Keywords: foreign trade, export, RCA

ВСТУП

Проблема інтенсифікації економічного зростання є однією із найактуальніших для українського суспільства. Серед багатьох чинників, що стимулюють економічне зростання, одне з головних місць займає експорт, адже в бідній країні, що ізольована від міжнародних ринків, розмір та структура внутрішнього ринку, обмежують продуктивність економіки та економічне зростання. Глобальний ринок дозволяє обійти ці обмеження [4].

28 березня 2017 р. Міністерство економічного розвитку та торгівлі України презентувало Експортну стратегію України. В рамках стратегії визначено перелік країн із якими Україна недоторгує. На двадцятому місці серед цих країн – Австралія [5]. Враховуючи цей факт, а також те, що Австралія є однією з найрозвинутіших країн світу (14-е місце в світі за обсягом ВВП [1], 12-е по розміру ВВП на душу населення [1], 23-є по обсягу імпорту [2]), завдання збільшення зовнішньоторговельного обороту з цією країною (насамперед експорту) є актуальним і потребує ретельного вивчення.

Одне із головних питань, на яке потрібно відповісти при розгляді проблеми зростання експорту в ту чи іншу країну, в нашому випадку в Австралію, – які товари будуть найбільш конкурентоспроможними на місцевому ринку. Саме на це питання спробуємо знайти відповідь в рамках даної статті.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні тих українських товарів, які мають найбільший експортний потенціал на ринку Австралії.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інформаційною та методологічною базою статті є наукові праці, матеріали періодичних видань та Інтернет-ресурси з питань аналізу зовнішньої торгівлі та оцінки перспективних товарів для експорту.

При здійсненні дослідження використано методи статистичного аналізу, порівняння та ранжування.

РЕЗУЛЬТАТИ

Перед тим як визначити товари, які українська економіка може запропонувати австралійським споживачам, розглянемо поточний стан зовнішньої торгівлі Австралії та динаміку зовнішньоторговельних відносин з Україною.

При розгляді показників імпорту Австралії чітко видно, що в останні п'ять років спостерігається стійка тенденція до його скорочення (імпорт скоротився майже на 25 %). Проте Австралія залишається великим імпортером – імпорт в минулому році склав 189,3 млрд. дол. США. (для порівняння, весь український експорт склав менше 37 млрд. дол. США.). Показники експорту майже співпали з показниками імпорту – 189,6 млрд. дол. США. Максимальний обсяг товарів Австралія імпортувала в 2012 р. – 251,1 млрд. дол. США, а експортувала в 2011 р. – 269,4 млрд. дол. США (рис. 1).

Головними джерелами імпорту для Австралії в 2016 р. були Китай, США, Японія, Таїланд та Німеччина, що забезпечили більше половини всього імпорту, зокрема Китай – 23,3 %. Ключові імпортні позиції – машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання; засоби наземного транспорту, окрім залізничного або трамвайного рухомого складу; мінеральні палива, нафта та продукти її переробки.

На ці групи товарів припало майже половина австралійського імпорту в минулому році. Імпорт аграрної та харчової продукції склав тільки 7,3 % загального показника.

Аналізуючи стан зовнішньоторговельних відносин України та Австралії варто зазначити, що Австралія далеко не головний напрямок для українського експорту. В 2016 р. експорт в цю країну склав тільки 12,8 млн. дол. США (0,04 % загального обсягу експорту), що на 2,1 млн. дол. США більше, ніж в попередньому році. Максимальний рівень експорту був досягнутий в 2008 р. – 56,3 млн. дол. США

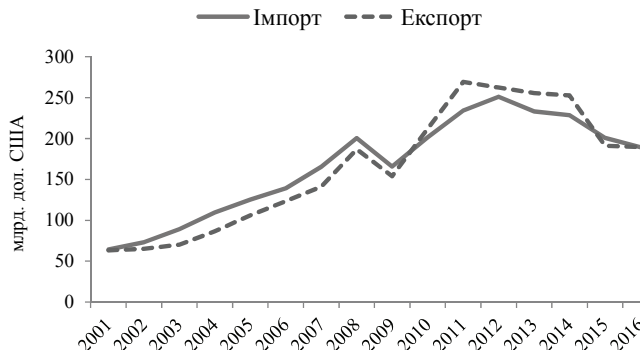

Рис. 1. Динаміка зовнішньої торгівлі Австралії, 2001-2016 рр. [2]

(рис. 2). При цьому, імпорт з Австралії в минулому році склав 109, 3 млн. дол. США, що в 8,5 рази більше за показники експорту. Максимальний обсяг імпорту зафіксований також у 2008 р. – 411,2 млн. дол. США (рис. 2).

Головними статтями українського експорту до Австралії є амонійна селітра, надувні човни, вентилятори, сира соняшникова олія, літаки та інші літальні апарати вагою менше 2000 кг (2015 р.). На ці товари припало 82 % загального обсягу експорту (рис. 3). Із Австралії головним чином завозиться коксівне вугілля та марганцеві руди і концентрати.

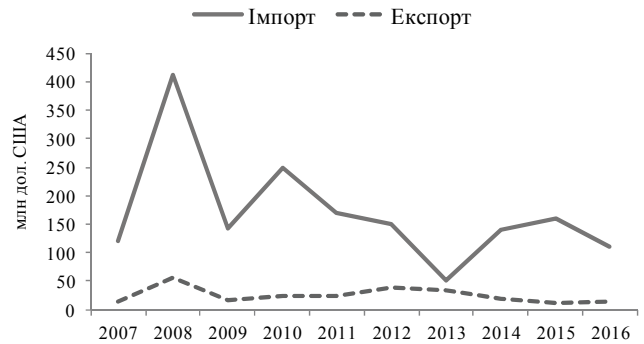

Рис. 2. Динаміка зовнішньоторговельних відносин України та Австралії, 2007-2016 рр. [2]

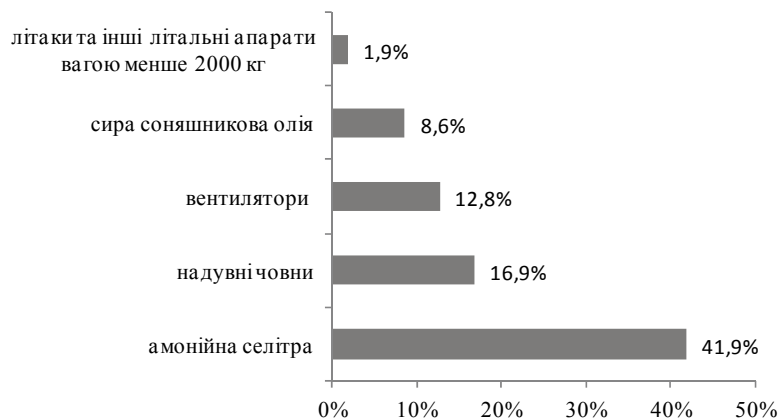

Рис. 3. Топ-5 товарів українського експорту в Австралію, 2015 р. [2]

Отже, як видно із вищевказаного, Україна експортує в Австралію значно менше, ніж імпортує, обсяги експорту дуже незначні. Крім того, експорт сильно концентрований – на 5 товарів-лідерів припадає 82 % загального обсягу. За рахунок чого можна змінити таку ситуацію? Спробуємо визначити товари з України, яка допоможуть покращити наші позиції на австралійському ринку.

Для визначення товарів, що мають найбільші перспективи на австралійському ринку, будуть братися до уваги наступні критерії, які, на нашу думку, в першу чергу є індикаторами експортного потенціалу:

1. Обсяг експорту товару з України в 2016 р.. Більші показники експорту вказують на вищий рівень конкурентоспроможності товару на світових ринках.

2. Обсяг імпорту товару в Австралію в 2016 р.. Більші показники імпорту вказують на вищий рівень

попиту на місцевому ринку.

3. Сукупний річний темп зростання (CAGR) імпорту товару в Австралію в 2012-2016 рр. Високі темпи зростання вказують на високий потенціал. Показник CAGR розраховується за формулою:

$$CAGR = \left(\frac{\text{Показник кінцевого року}}{\text{Показник початкового року}} \right)^{\frac{1}{n}} - 1, \quad (1),$$

де n – кількість років в періоді.

4. Індекс виявлених порівняльних переваг (RCA) товару в 2016 р.. До уваги буде братися різниця між RCA товару для України та для Австралії. Чим більша різниця, тим вищий потенціал товару на ринку Австралії. Індекс RCA розраховується за формулою.

$$RCA = \frac{X_{it}}{X_{itc}} / \frac{X_{wt}}{X_{wtc}} \quad (2),$$

де X_{ij} – обсяг експорту товару j країни i , X_{wj} – обсяг світового експорту товару j , X_{it} – загальний обсяг експорту країни i , X_{wt} – загальний обсяг світового експорту [6].

Подальші розрахунки здійснювалися з врахуванням таких передумов:

1. Під товаром розуміється товарна підпозиція УКТЗЕД (перші шість цифр коду).

2. До уваги не бралися товари обсяг українського експорту або австралійського імпорту яких менший за 500 тис. дол. США.

Визначивши критерії оцінки експортного потенціалу товару, було здійснено ранжування товарів за кожним із обраних критеріїв. Після чого був складений фінальний рейтинг, який відобразив ранжування товарів з врахуванням їх рангу по всім 4-ом критеріям. Перші 25 товарів, що мають найбільший

потенціал на австралійському ринку, відповідно до здійснених обрахунків, наведено у табл. 1.

Основою українського експорту є агрохарчова продукція, тому не дивно, що вона представлена у списку перспективних товарів аж дев'ятьма позиціями – заморожені ягоди, натуральний мед, сигарети та цигарки, рафінована соняшникова олія, продукти з какао, вафлі та вафельні облатки, а також макаронні вироби. Також багато у списку машинобудівної продукції – відразу 7 товарних позицій (від двигунів до вентиляторів). Крім цього, хороший потенціал на ринку Австралії мають скляні пляшки та банки, мідний дріт, дерев'яні панелі для підлоги, фанера клеєна, папір та картон покритий або просочений шаром пластмаси, керамічна плитка, будівельні вироби із пластмас, кокс та напівкокс, а також гетероциклічні сполуки лише з гетероатомом кисню.

Таблиця 1

Топ-25 українських товарів з найбільшим експортним потенціалом на ринку Австралії

Місце	Код УКТЗЕД	Назва	Експорт України, тис. дол. США, 2016 р.	Імпорт Австралії, тис. дол. США, 2016 р.	Різниця між RCA України та Австралії, 2016 р.	CAGR імпорту Австралії, 2012-2016 рр.
1	2	3	4	5	6	7
1	240220	Сигарети, цигарки з вмістом тютюну	510 993	594 159	10,20	27,7%
2	871000	Трактори, що керуються водієм, який їде поряд	90 134	101 148	12,84	16,4%
3	701090	Бутлі, пляшки, банки скляні і т.п. для транспортування або упакування товарів	86 362	173 914	4,06	15,1%
4	740811	Дріт мідний з найбільшим розміром поперечного перерізу понад 6 мм.	22 094	213 410	0,88	123,9%
5	441872	Зібрані панелі для підлоги:інші, багатошарові	49 362	52 601	8,26	34,1%
6	081190	Морожена вишня, черешня, чорниця, лохина та ін. ягоди роду Vaccinium, тропічні плоди та горіхи з цукром або без	59 295	95 664	11,02	13,2%
7	040900	Мед натуральний	108 084	43 636	19,65	18,0%
8	481159	Папір та картон з покриттям, просочений або покритий шаром пластмаси	30 723	79 815	2,27	20,5%
9	441232	Фанера клеєна, яка складається винятково з листів деревини, кожний лист завтовшки не більше як 6 мм, що має хоча б один шар з деревини листяних порід	77 337	48 624	5,16	19,8%
10	841122	Двигуни турбогвинтові потужністю понад 1100 кВт	168 566	46 575	29,15	10,3%
11	690890	Плитка для мостіння, облицювальна для підлоги, печей, камінів чи стін керамічна глазурована: інша	65 244	276 144	2,21	6,5%
12	151219	Олія соняшникова або сафлорова та їх фракції рафінована	200 130	28 392	26,58	11,9%
13	190230	Інші вироби з макаронного тіста	30 204	84 704	4,73	7,0%
14	081120	Морожена малина, ожина, плоди шовковиці та гібрид ожини з малиною (логанова ягода), чорна смородина, порічки та агрус з цукром або без	17 267	38 315	7,38	14,1%

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7
15	180632	Шоколад у вигляді блоків, плиток чи батонів без начинки	19 707	94 458	1,45	10,7%
16	270400	Кокс і напівкокс із кам'яного вугілля, лігніту, бурого вугілля або торфу, агломеровані або неагломеровані; вугілля ретортне	33 834	18 208	3,21	40,8%
17	841950	Теплообмінники	11 145	509 739	0,32	14,2%
18	180310	Какао паста незнежирена	27 039	39 138	3,88	9,9%
19	190532	Вафлі та вафельні облатки	17 831	39 776	1,88	14,5%
20	293299	Сполуки гетероциклічні лише з гетероатомом (атомами) кисню: інші	9 172	58 166	1,28	17,2%
21	392590	Вироби будівельні з пластмас: фітінги та кріпильні елементи призначені для постійного встановлення в/або на дверях, вікнах, східцях, стінах або інших частинах будинків; магістральні, каналні та кабельні лотки, жолоби для електричних мереж; інші	13 647	68 833	1,01	12,4%
22	841451	Вентилятори настільні, підлогові, настінні, віконні, стельові або дахові з електричним двигуном потужністю не більше як 125 Вт	20 115	101 781	2,17	5,6%
23	841869	Інше обладнання холодильне та морозильне; теплові насоси	8 344	471 190	0,24	16,9%
24	841940	Апарати дистиляційні або ректифікаційні	3 021	55 372	1,10	76,3%
25	841199	Двигуни турбореактивні, турбогвинтові та інші газові турбіни: частини: інші	24 787	267 952	0,37	8,7%

ВИСНОВКИ

Зовнішня торгівля України з Австралією характеризується значним переважанням імпорту над експортом. Експорт незначний і сильно концентрований. Україна може певним чином збільшити обсяги поставок на австралійський ринок за рахунок агрохарчової продукції, продукції машинобудування, виробів з дерева (фанера клеєна, панелі для підлоги) та ін. Але це лише попередня оцінка, в якій не враховано такі важливі фактори як логістика, потенційні торгові бар'єри, вподобання місцевих споживачів тощо.

Список використаних джерел

1. World Development Indicators [Electronic resource] / WorldBank. – Access mode: <http://databank.worldbank.org>.
2. United Nations Comtrade Database - International Trade Statistics [Electronic resource]. – Access mode: <https://comtrade.un.org/>.
3. Державна фіскальна служба. Митна

статистика. року [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/ms/>

4. Богдан Данилишин. Главные задачи для Украины в 2017 году [Електронний ресурс] / Новая газета. – Режим доступу: <http://nv.ua/opinion/danylyshyn/glavnye-zadachi-dlja-ukrainy-v-2017-godu-450345.html>

5. Експортна стратегія України: Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі 2017-2021 [Електронний ресурс] / Міністерство економічного розвитку та торгівлі України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=e6ab10fa-0ad9-4fe4-b8be-32f570693b64&title=EksportnaStrategiiaUkraini-DorozhniaKartaStrategichnogoRozvitkuTorgivli2017-2021>.

6. Bela Balassa. Revealed Comparative Advantage in Japan and the United States / B. Balassa, M. Noland // Journal of International Economic Integration. – Vol. 4, No. 2 (Autumn 1989). – P. 8-22.

ЛЕХІЦЬКИЙ

Андрій Ігорович
gss41087@icloud.com

УДК 368.034:330.74

ОНИЩЕНКО

Наталія Василівна

ОГЛЯД НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ЩОДО
ДЕРЖАВНОГО ВТРУЧАННЯ У
БАНКІВСЬКУ СИСТЕМУREVIEW OF SCIENTIFIC APPROACHES OF
PUBLIC INFLUENCE IN THE BANKING
SYSTEMздобувач, Національна
академія управлінняГолова Правління
ПАТ "Банк Альянс"

Стаття присвячена визначенню понять банківської системи та форм втручання до неї з огляду на фінансові аспекти взаємодії. Основним завдання державного регулювання банківською системою полягає в поєднанні дерегулювання та механізмів забезпечення ефективної діяльності фінансових установ для подолання системних ризиків та стоп факторів розвитку ринку.

Статья посвящена определению понятий банковской системы и форм вмешательства в нее учитывая финансовые аспекты взаимодействия. Основной задачей государственного регулирования банковской системы заключается в сочетании дерегулирования и механизмов обеспечения эффективной деятельности финансовых учреждений для преодоления системных рисков и стоп факторов развития рынка.

The article is devoted to the definition of banking system determination and the forms of its intervention, taking into account the financial aspects of interaction. The main task of state regulation of the banking system is combined deregulation and mechanisms of ensurance the effective financial institutions activity in order to overcome the systemic risks and stop factors of general market development.

Ключові слова: банківська система, програми підтримки, державне втручання, рівні фінансової системи, дерегулювання, комерційні банки

Ключевые слова: банковская система, программы поддержки, государственное вмешательство, уровни финансовой системы, дерегулирование, коммерческие банки

Keywords: banking system, support programs, state intervention, levels of financial system, deregulation, commercial banks

ВСТУП

Присутні три фундаментальні теорії щодо обґрунтування ролі держави у банківській системі: кейнсіанство, монетаризм М. Фрідмена та інституціоналізм який виник під лозунгом ліберального шляху розвитку, та переконує що система, яка дозволяє людям самим приймати рішення. Огляд наукових підходів до визначення необхідності державного регулювання банківської системи дає змогу досягнути витоків даного процесу з доопрацювання актуальних аспектів в сучасній інтерпретації.

Сучасний стан вітчизняної банківської системи характеризується тим, що останнім часом було розширено перелік банків з державною часткою капіталу, окрім профільних установ, що функціонували на ринку на той час. Процеси входження державного капіталу в приватний сектор у вітчизняній практиці були вимушені, з метою збереження стабільності фінансової системи та убезпечення інтересів вкладників проблемних банків. Дана проблематика досліджувалася багатьма науковцями, серед яких Д'яконова І.І., Гетманцев Д.О., Корнєєв М.В., Кравченко В.І., Мельник П.В., Осадчий Ю.І., Федосов В.М., Школьник І.О.

МЕТА РОБОТИ полягає у проведенні літературного огляду методичних підходів та поглядів щодо

втручання державного регулятора в діяльність банківської системи, зокрема при здійсненні валютних обмежень та регулювання.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

При проведенні дослідження застосовано методи порівняння та узагальнення, композитного та хронологічного підходів до визначення етапів становлення взаємовідносин банківської з державним сектором.

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти Національного банку України та Міністерства фінансів, що здійснює оперативне втручання та підтримку діяльності банківської системи.

РЕЗУЛЬТАТИ

В ході світової економічної кризи 2008 року та вітчизняної кризи 2014 року проходило ряд подій які безпосередньо стосувалися політичної та економічної ситуації в країні, які не могли позначитись на стабільності банківського сектору та ознаменувались практичним прямим втручанням регулятора в особі НБУ та Міністерства фінансів у діяльність неплатоспроможних але системних банків.

Банківська система є неподільною частиною комплексу економічних процесів та перетворень, що відбуваються у державі. Світовий досвід останніх

десятиліть, в умовах глобалізації економіки, консолідації і централізації капіталів, та прискорення темпів поширення інформації свідчить – держава досягає зростання економіки, лише шляхом знаходження симбіозу між товарним виробництвом та надійними механізмами його фінансування. Банківська система еволюціонує разом з реальним сектором економіки, а макроекономічне середовище справляє безпосередній вплив на банківський сектор.

У даному розділі для вивчення наслідків оперативного втручання державного капіталу в банківську систему, які можуть бути ідентифіковані лише після аналізу понятійного апарату суб'єктів взаємовідносин, макроекономічного аналізу діяльності банків з державним капіталом та вивчення світового досвіду по імплементації та розвитку ДБС.

Фінансово стабільна, збалансована та надійно працююча банківська система, яка належним чином виконує притаманні їй функції, є рушійною силою економіки, і навпаки, дезорганізація у роботі банківської системи уповільнює рух товарів, гальмує виробничі процеси в державі, і насамкінець знижує рівень ВВП, + що в свою чергу корегуються входженням державного капіталу у банківську систему. З огляду на зазначене вище, діяльність банківської системи потребує постійного моніторингу з боку держави, впровадження певних механізмів регулювання і підтримки, як на законодавчому, так і виконавчому рівнях.

При розгляді банківської системи, як об'єкта дослідження, її необхідно розглядати в процесі розвитку який визначається безліччю умов і чинників

зовнішнього і внутрішнього характеру. Банківську систему, як об'єкт державної підтримки, потрібно оцінювати та аналізувати комплексно, поєднавши системний та інституційний підходи.

Банківська система держави є складним багатофакторним утворенням окремих фінансових інститутів і об'єднань, що поєднує в собі риси детермінованих і ймовірнісних систем, які сформувались під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників, кожний з яких має свої притаманні властивості. На мікроекономічному рівні, державної підтримки зазнає окремий елемент банківської системи, який є її неподільно частиною. При цьому установи зі схожими властивостями поєднуються у кластери, які потім сегментуються. На макроекономічному рівні об'єктом досліджень виступає вся сукупність установ, з урахуванням системних тенденцій та чинників [2, 4].

З визначенням об'єкту підтримки необхідно звернути увагу на наукове обґрунтування доцільності втручання держави у фінансову сферу. У наукових школах, позиція яких з досліджуваної проблематики представлена у табл. 1. умовно можна виділити дві позиції: перша група вчених виступає за часткове втручання держави у фінансову сферу, тоді як друга висловлює обґрунтовану думку, що таке втручання становить певні загрози та є небажаним [3].

Теоретичні засади та практичний, багаторічний досвід існування банківських систем, в світі фактично виділяє чотири види банківських систем кожна з котрих має певні здобутки та недоліки та представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Види банківських систем

Вид банківських систем	Характерні ознаки
Централізована	Представляє собою систему з єдиним центром емісії грошових коштів, як правило – це центральний банк країни. Такий державний орган є юридичною особою публічного права, створюється в особливому, розпорядницькому порядку. При цій системі всі інші банківські установи в країні створюються при дотриманні особливих, ускладнених, порівняно з іншими юридичними особами, законодавчих вимог.
Вільна	Всі юридичні особи в країні, які зареєстровані як банки, мають право на емісійну діяльність. Крім цього законодавство країн з вільною банківською системою не передбачає яких-небудь відмінних особливостей в порядку створення банку і всіх інших юридичних осіб
Однорівнева	В державі відсутній спеціальний орган управління банківською системою.
Дворівнева	Держава має спеціальний орган управління банківською системою який знаходиться на верхньому рівні. Всі інші банки контролюються таким органом і складають другий, нижчий рівень банківської системи

Критерієм класифікації банківських систем на централізовані і вільні є наявність, чи відсутність монопольного права на емісію банкнот і монет.

Критерієм класифікації банківських систем на однорівневі та дворівневі є наявність, чи відсутність органу управління банківської системи [1].

Підходи до державного втручання в банківську систему забезпечують умови до стабільного, поступового зростання, фінансово підтримує різноманітні проекти, як на макро-, так і на мікрорівні.

Зарубіжний базис побудови банківської системи - покладання функцій регулювання банківської діяль-

ності на центральні (національні) банки, у той же час в окремих державах наглядові функції можуть виконувати спеціально створені установи, підзвітні парламенту, уряду, або окремим міністерствам.

Більшість дослідників впевнені що обидві теорії мають право на існування, але за різних макроекономічних умов: положення монетарної теорії більше адаптовані до умов стабільної ринкової економіки, а кейнсіанська теорія – краще працює в умовах кризи та перехідних етапів розвитку економіки [6].

Таблиця 2

Класичні наукові теорії втручання держави у фінансову сферу

Автор	Положення теорії
Адам Сміт	Втручання держави у економіку в цілому та фінансову сферу зокрема має бути мінімальним, а її роль полягає у забезпеченні нормальних умов для ведення бізнесу.
Давид Рікардо	Основним регулятором економічних процесів визнає ринковий механізм, який ефективно регулює розподіл ресурсів, автоматично встановлює економічну рівновагу (між попитом і пропозицією) і заперечує необхідність втручання держави в економіку. Регулятором у грошово-банківській системі має бути торгова конкуренція, а держава виступає лише носієм грошової політики
Роберт Торренс	Завдання держави у банківській сфері полягає у контролі грошової пропозиції на грошовому ринку, оскільки надмірна кредитна експансія є небезпечною
Джон Стюарт Мілль	Роль держави в банківській сфері має бути мінімальною, а головну увагу слід приділяти не пропозиції грошей, а попиту на гроші, який визначається потребами самого ринку, тобто в основі лежить механізм саморегуляції
Карл Маркс	Обґрунтовує необхідність знищення приватної власності та конкуренції, заміни стихійного розвитку свідомим, цілеспрямованим впливом держави на соціально-економічні процеси за допомогою плану на основі суспільної (загальнонародної) власності.
Джон Мейнард Кейнс	Втручання держави в банківську сферу має бути мінімальним, а головну увагу слід приділяти не пропозиції грошей, а попиту на гроші, який визначається потребами самого ринку, тобто в основі лежить механізм саморегуляції
Мілтон Фрідман	Внаслідок надмірного втручання держави в економіку відбувається бюрократизація економіки, слабшає конкуренція. Основний інструмент регулювання економіки – контроль за обсягом грошової маси у відповідності до зростання реального ВВП.
Джеймс Макгілл Бьюкенен	Теорія суспільного вибору доводить, що особа скрізь поводить себе раціонально і переслідує особисті інтереси. Держава, що піклується про суспільні інтереси, – це лише міф. Тож державне регулювання слід обмежувати, надавати простір ринковим силам.

Головне завдання державного регулювання банківською системою полягає в поєднанні дерегулювання та механізмів забезпечення стабільності функціонування банківської системи для подолання системних прорахунків з ефективним регулюванням та наглядом виконавчих осіб фінансових органів. При цьому можливі підходи у виборі механізмів регулювання залежать від вибору монетарного режиму та режиму валютного курсу [1,5].

Отже, в умовах трансформації банківської системи, на поточному етапі її розвитку, постає не відкладне завдання щодо механізмів та відповідного протекційного інструментарію підтримки суттєво зростаючого, як за кількістю, так і за обсягами активів та зобов'язань, державного сектору у банківському середовищі. На жаль, первинні заходи регулювання банківської системи зазвичай стосуються вибіркової стимуляції міжбанківського валютного ринку для певних фінансових установ. Так, у 2014-2015 рр. заявки на купівлю валюти по банкам другої групи не були задоволені частково, при тому що клієнти системоутворюючих та державних банків мали змогу купувати валюту під свої потреби без обмежень.

На цьому тлі потребує чіткого визначення розмежування понять державного банку та банку з державною часткою у капіталі, а також більш детальний погляд на окремі складові і структуру державного сегменту у банківській системі.

ВИСНОВКИ

Виділено, що банківська система має розвиватися при стабільних показниках діяльності та відсутності валютних коливань, на що у першу чергу впливає програми державної підтримки або вимушеного вход-

ження державного капіталу у комерційні банки. Розглянуто класичні наукові теорії втручання держави у фінансову сферу.

Результати аналізу наукових підходів до визначення сутності державного регулювання банківської системи дають змогу окреслити передумови даного процесу, що полягає в реінжинірингу та удосконаленні механізмів забезпечення стабільності банківської системи.

Список використаних джерел

1. Гетманцев Д.О., Шукліна Н.Г. Банківське право України. – К: Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.
2. Д'яконова І.І. Теоретико-методологічні основи функціонування банківської системи України: монографія / І.І. Д'яконова. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. – 400 с.
3. Милль Дж.С., Основы политической экономии и некоторые аспекты их приложения к социальной философии. – М.: Прогресс, 2005. – 352 с.
4. Примостка Л.О. Аналіз банківської діяльності: сучасні концепції, методи та моделі: монографія / Л.О. Примостка. – К.: КНЕУ, 2002. – 316 с.
5. Цемнолонскіс С., Державна допомога в окремих "чутливих" галузях економіки України / Ю. Стюарт, С. Цемнолонскіс // Економіка України. – 2015. – № 11. – С. 32-44.
6. Шевченко Н.В. Оцінка ефективності державного фінансового контролю в системі фінансових відносин / Н.В. Шевченко // Демократичне врядування [Електронний ресурс]: Науковий вісник. – 2011. – Вип. 7. – Режим доступу: <http://www.lvivacademy.com/visnik7/index.html>.

КАПЛЕНКО

Галина Вікторівна
haliakapl@gmail.com

УДК 330.8

ПРО ВИКОРИСТАННЯ УКРАЇНОЗНАВЧОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ
РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ІЗ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ
НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН "АДМІНІСТРАТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ"
І "МАРКЕТИНГ"

ABOUT USING UKRAINIAN-STUDYING INFORMATION FOR THE
REALIZATION OF PATRIOTIC EDUCATION TASKS OF UKRAINIAN
STUDENTS YOUTH IN THE PROCESS OF TEACHING DISCIPLINES OF
"ADMINISTRATIVE MANAGEMENT" AND "MARKETING"

к.е.н., доцент, Львівський
національний університет
імені Івана Франка

У статті розглянуто питання використання предметоорієнтованих фондів українознавчої інформації для реалізації завдань із патріотичного виховання української студентської молоді в процесі викладання навчальних дисциплін «Адміністративний менеджмент» і «Маркетинг». Статтю підготовлено в рамках виконання кафедрою економіки та менеджменту

ЛНУ імені Івана Франка наукового проекту «Розробка управлінської доктрини та інструментарного апарату оцінювання взаємодії і активізації домінант державотворчого патріотизму нації».

В статье рассмотрен вопрос использования предметоориентированных фондов украиноведческой информации для реализации заданий из патриотического воспитания украинской студенческой молодежи в процессе преподавания учебных дисциплин «Административный менеджмент» и «Маркетинг». Статью подготовлено в рамках выполнения кафедрой экономики и менеджмента ЛНУ имени Ивана Франка научного проекта «Разработка управленческой доктрины и инструментального аппарата оценивания взаимодействия и активизации доминант государственно патриотизма нации».

The article considers the issues of usage of subject-oriented funds of the Ukrainian-studying information for the realization of tasks of patriotic education of Ukrainian students youth in the process of teaching disciplines of "Administrative management" and "Marketing". This article was prepared in the framework of fulfilling the scientific project "Development of administrative doctrine and instrumental apparatus of evaluating the interaction and activation of dominants of state-forming patriotism of the nation" by the Department of economics and management of Ivan Franko National University of Lviv.

Ключові слова: адміністративний менеджмент, маркетинг, фонд, українознавча інформація, комітет, мотивація, потреби, споживчий попит, прогнозування

Ключевые слова: административный менеджмент, маркетинг, фонд, украиноведческая информация, комитет, мотивация, потребности, потребительский спрос, прогнозирование

Keywords: administrative management, marketing, fund, Ukrainian-studying information, committee, motivation, needs, consumer demand, forecasting

ВСТУП

Один із найбільш важливих напрямів реалізації вітчизняними вишами завдань, поставлених у Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 рр., затвердженої Указом Президента України від 13 жовтня 2015 р. № 580/2015 [1], і Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 16 червня 2015 р. № 641 [2], – максимально можливе наповнення українознавчим вмістом процесу викладання навчальних дисциплін, що не належать до кола українознавчих. Це зумовлює необхідність створення предметоорієнтованих фондів українознавчої інформації, призначених для використання з метою посилення патріотичної складової навчального матеріалу таких дисциплін.

Наскільки нам відомо, тема, якій присвячено дану статтю, поки що не розроблялася. Серед останніх наукових праць із проблематики, дотичної до цієї

теми, ми б виділили дисертаційне дослідження О.П. Жаровської «Патріотичне виховання студентів в освітньо-виховному середовищі педагогічного університету» [3], результати якого значною мірою можуть бути поширені на виші, що мають інший профіль.

МЕТА РОБОТИ полягає в тому, щоб за допомогою прикладів, які стосуються використання українознавчої інформації під час аудиторних занять із навчальних дисциплін «Адміністративний менеджмент» і «Маркетинг», конкретизувати ідею створення предметоорієнтованих фондів цієї інформації, призначених служити одним з інструментів реалізації завдань із патріотичного виховання студентської молоді нашої країни.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У процесі дослідження використано комплексний, системний, історичний підходи, методи аналізу і синтезу, експертні оцінки.

РЕЗУЛЬТАТИ

Почнемо з факту з історії України, до якого викладачу навчальної дисципліни «Адміністративний менеджмент» доцільно привернути увагу студентів під час розгляду питання про так звані комітети. У одному з курсів менеджменту читаємо: «Комітети (комісії) – це якщо не найгірша, то, безперечно, найшкідливіша з форм організації, які коли-небудь існували. <...> Ч. Кеттерингу приписують афоризм: "Верблюди – це кінь, створений за проектом комітету"» [4, с. 49]. А з іншого курсу менеджменту дізнаємося про таке: «Кажуть, що принаймні три з кожних чотирьох жартів про погане управління містять слово "комітет"» [5, с. 451]. Проте всі ознаки органу, який у теорії управління прийнято називати комітетом, мала Стрілецька Рада – провід Наддніпрянського січового стрілецтва, що являло собою найбільш боєздатне формування армії Української Народної Республіки. Викладачеві варто торкнутися питання про створення та еволюцію Стрілецької ради. При цьому він може послатися на такі слова С.Т. Ріпецького:

«Подумана в січні 1918 р., як дорадча колегія Команданта – Стрілецька Рада стала в процесі праці і боротьби СС (Січового стрілецтва. – Г.К.) вирішним органом Січового Стрілецтва в усіх засадничих і важливих справах...

<...> Стрілецька Рада відбувала... засідання, на яких... обговорювано справи, що були на денному порядку, та які вирішувало шляхом голосування, або взаємного узгодження думок.

Опінія і постанови Стрілецької Ради обов'язували Стрілецьке Командування. Усі засадничі справи, що торкалися основ та методів організації Січового Стрілецтва та його існування, усі справи політичного значення, усі важливі проблеми внутрішнього організаційного характеру та питання зовнішньої репрезентації, а навіть деякі справи чисто військового характеру – не рішав сам Командант СС, а передавав їх на вирішення Стрілецької Ради. <...>

Існування побіч властивого Командування формації СС такого керівного органу як Стрілецька Рада – видається на перший погляд ненормальним явищем, що суперечить духові та загальним принципам організації армії. Та в дійсності так не було»¹ [6, с. 280–281].

Висвітлюючи в курсі адміністративного менеджменту моделі мотивації, що ґрунтуються на потребах, а в курсі маркетингу – питання про мотивацію споживчої поведінки, доцільно згадати про роль визначного українського політеконома та статистика І.В. Вернадського в створенні теорії потреб. За оцінкою знаного історика економічної думки С.М. Злупка, І.В. Вернадський – фундатор цієї теорії [7, с. 267]. До кола тих, хто підтримує цю оцінку, належить і лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки Т.В. Гайдай [8, с. 284].

Наведемо ще один приклад, який стосується мотивації. У процесі висвітлення в курсі адміністративного менеджменту присутніх у сучасних теоріях

трудої мотивації пропозицій щодо забезпечення відповідності змісту роботи природним нахилам її виконавця доцільно згадати про вчення Г.С. Сковороди про «природжене діло». Суть цього вчення передає, зокрема, такий фрагмент байки Г.С. Сковороди «Бджола і Шершень»: «Що гірше, як купатися в достатку і смертно мучитися без природженого діла? Нема більшої муки, як хворіти мислями; а хворіють мислі, позбавляючись природженого діла. І нема більшої радості, як жити по натурі. Солодка тут праця тілесна, терпіння тіла і сама смерть його тоді, коли душа природженим втішається ділом...» [9, с. 28].

У контексті розгляду прогностичної функції адміністративного менеджменту й маркетингу заслуговує на згадку вагомий внесок українських науковців у теорію прогнозування. Зокрема, доцільно привернути увагу студентів до такого:

1) українські науковці (приміром, В.М. Глушков, Г.М. Добров, Ф.М.Хилук, С.М. Ямпольський) належали до кола тих дослідників, які в 1960-х рр. стали піонерами відновлення в Радянському Союзі наукової розробки методологічних проблем прогностики, яка була згорнута в 1930-х рр.;

2) у методології прогностики дуже помітне місце посідає розроблений представниками української науки математичний апарат прогнозування. Досить згадати про всесвітньо відомі результати досліджень Є.Є. Слуцького в царині моделювання й екстраполяції часових рядів (див. про це, зокрема: [10]) та метод групового врахування аргументів, створений О.Г. Івахненком (див. про це, зокрема: [11, с. 92]);

3) значним є внесок українських дослідників у створення наукового фундаменту такого напрямку реалізації прогностичної функції менеджменту й маркетингу, як прогнозування споживчого попиту. Показово, зокрема, що, коли на початку 1960-х років у Радянському Союзі на державному рівні почали приділяти серйозну увагу визначенню потреб населення в споживчих благах, перша присвячена цьому наукова конференція, в якій взяли участь представники 27 науково-дослідних інституцій і навчальних закладів Москви, Києва, Тбілісі, Єревана, Львова, деяких інших міст Радянського Союзу [12, с. 4], була скликана Українським науково-дослідним інститутом торгівлі й громадського харчування², де на час проведення цієї конференції групою співробітників на чолі з Й.І. Корженевським уже було отримано важливі результати в царині методології прогнозування споживчого попиту. Або інший приклад. У написанні одного із ключових підрозділів першої (наскільки нам відомо) у Радянському Союзі монографії, присвяченої визначенню попиту на технічно складні товари тривалого вжитку [14], узяв участь львівський науковець В.П. Лисак³. Він – один із тих

² Конференція відбулася в травні 1961 року (про те, що це була перша в Радянському Союзі наукова конференція з питань визначення потреб населення в споживчих благах, див. [13, с. 4]).

³ 28 червня 2017 р. Володимир Петрович Лисак виповнилося 80 років. Це відомо авторці статті від к.е.н., доц. І.М. Митника, який поділився з нею спогадами про цього талановитого дослідника, з котрим працював разом у Львівському проектно-технологічному інституті АСУ Центроспілки.

¹ Збережено орфографію й пунктуацію цитованого джерела.

дослідників, чий внесок у розробку методології прогнозування попиту на ці товари належить визнати особливо вагомим. Зокрема, ним було переконливо доведено помилковість традиційного підходу до визначення середніх строків служби товарів тривалого вжитку на основі даних вибіркового обстеження, відповідно до якого «...дослідники, зібравши дані про строки служби достатньо великої кількості екземплярів того чи іншого виду товарів тривалого вжитку, обмежуються розрахунком їх середньої величини, уважаючи, що це і є шукана середня тривалість служби товарів» [15, с. 148], і запропоновано всебічно обґрунтований альтернативний підхід [15, с. 146–150].

І ще про один момент. На наш погляд, у процесі формування інформаційних фондів, про які йдеться в цій статті, потрібно враховувати думку, яку, говорячи про течії історіографії в пострадянській Україні, висловив один із найвизначніших українських істориків Я.Р. Дашкевич: «С течія, я сказав би, не патріотична, а псевдопатріотична, яка викривлює історію з погляду “високого патріотизму” й не думає про те, що треба знати й погані сторони історії, щоб від них чогось навчитися» [16]. Водночас, безумовно, належить зважати на слушні й актуальні заперечення проти нав'язування молодим людям так званої страдницької історії, на що, на жаль, нерідко хибують вітчизняна історична навчальна література [17; 18, с. 26–27].

ВИСНОВКИ

1. Реалізація ідеї використання в роботі з патріотичного виховання студентської молоді нашої країни предметоорієнтованих фондів українознавчої інформації має відбуватися з урахуванням особливостей конкретних вишів, навчальних дисциплін та навчальних програм.

2. До формування інформаційних фондів, про які йдеться, доцільно залучати студентів, схильних до наукової роботи. Це важливо з огляду на те, що залучення студентської молоді до участі в проектах патріотичного спрямування є однією з педагогічних умов досягнення відчутних здобутків в її патріотичному вихованні (пор.: [3, с. 124]).

Список використаних джерел

1. Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки: Указ Президента України від 13 жовт. 2015 р. № 580/2015. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/5802015-19494>.
2. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді: дод. до наказу М-ва освіти і науки України від 16 черв. 2015 р. № 641. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2015/06/16/nacziionalno-patriotichne-vixovannya/>.
3. Жаровська О.П. Патріотичне виховання студентів в освітньо-виховному середовищі педагогічного університету: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Жаровська Олена Петрівна. – Вінниця, 2015. – 290 с. – Режим доступу: <https://vspu.edu.ua/science/dis/d6.pdf>.

4. Киллен К. Вопросы управления: сокр. пер. с англ. / К. Киллен. – М.: Экономика, 1981. – 198, [2] с.
5. Мескон М.Х. Основы менеджмента: пер. с англ. / Майкл Мескон, Майкл Альберт, Франклин Хедоури. – М.: Дело, 1992. – 701, [1] с.
6. Ріпецький С. Українське Січове Стрілецьтво: визвольна ідея і збройний чин / Степан Ріпецький. – Нью-Йорк: Черв. Калина, 1956. – 360 с. – Режим доступу: <http://diasporiana.org.ua/istoriya/3540-ripetskiy-n-ukrayinske-sichove-striletstvo-vizvolna-ideya-i-zbroyniy-chin/>.
7. Злупко С.М. Історія економічної теорії: підручник / С.М. Злупко. – 2-ге вид., випр. і допов. – Київ: Знання, 2005. – 719, [1] с. – Режим доступу: <http://mexalib.com/view/119296>.
8. Вернадський І. Витоки. Творча спадщина у контексті історії економічної думки в Україні / І. Вернадський; за ред. В.Д. Базилевича. – Київ: Знання, 2009. – 862, [2] с.
9. Сковорода Г.С. Харківські байки: (з нагоди 250 років від дня народження Г. Сковороди), 3.12.1722 – 3.12.1972 / Григорій Савич Сковорода. – Нью-Йорк: Вид-во Чарторийських, 1972. – 31, [1] с. – Режим доступу: <http://diasporiana.org.ua/proza/1770-skovoroda-g-harkivski-bayki/>.
10. Дибольд Ф. Прошлое, настоящее и будущее макроэкономического прогнозирования / Франсис Дибольд. – Режим доступа: <http://ru.ncbase.com/econ/diebold.htm>.
11. Кондрашова Н.В. К 100-летию юбилею «короля времени» / Н.В. Кондрашова // Индуктивное моделирование сложных систем. – 2013. – Вып. 5. – С. 92–104. – Режим доступу: http://www.mgua.irtc.org.ua/attach/IMCS/2013_5/22.pdf.
12. Задорожный В.К. Планирование потребностей в товарах – на научную основу / В.К. Задорожный // Определение потребности населения в товарах: (материалы науч. конф. УНИИТ 8–12 мая 1961 г.). – Киев: Изд-во АН УССР, 1962. – С. 3–6.
13. Трифонов С.А. Актуальные задачи изучения и прогнозирования спроса населения / С.А. Трифонов // Организация и методы изучения спроса: материалы Всесоюз. науч. конф., состоявшейся в сент. 1969 г. – М., 1971. – С. 3–12.
14. Ракитских В.П. Определение спроса на технически сложные товары в потребительской кооперации / В.П. Ракитских. – М.: Экономика, 1971. – 181, [3] с.
15. Лысак В.П. Определение средних сроков службы товаров длительного пользования по данным выборочных наблюдений / Лысак В.П. // Методология и опыт изучения и прогнозирования спроса: (сб. науч. тр.). – М.: Моск. кооп. ин-т., 1975. – Вып. 2. – С. 145–150.
16. Гирич І. Останній аристократ духу: 25 лютого не стало українського історика світової слави Ярослава Дашкевича / Ігор Гирич // Укр. тиждень. – 2010. – 5 берез. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Publication/3584>.
17. Либя У. Н. Яковенко: Темні сторінки історії України не можна замовчувати / Уляна Либя // Майдан. – Режим доступу: <http://maidan.org.ua/arch/osvita/1268154797.html>.
18. Бежук О.М. Вітчизняна історія у вищих навчальних закладах: пізнавальна та виховна складові / Бежук О.М. // Парадигми національно-патріотичного виховання у ВНЗ: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 25–30 листоп. 2015 р. – Львів, 2015. – С. 25–29. – Режим доступу: www.vetuniver.lviv.ua/images/stories/nauka/konferen/konferen-se.pdf.

ГРИЦЕНКО

Антон Вадимович
Lineavg@gmail.com

УДК 368.034:330.74

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ
СТІЙКОСТІ ТА
ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ
СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇMETHODOLOGICAL PRINCIPLES OF
PROVIDING FINANCIAL STABILITY
AND CAPACITY OF THE INSURANCE
COMPANYздобувач, Національна
академія управління

ЩЕРБАНЬ

Павло Павлович
psheban@alliancebank.org.uaЧлен Наглядової Ради ПАТ
"БАНК АЛЬЯНС"

Стаття присвячена визначенню підходів по забезпеченню фінансової стійкості та платоспроможності страхової компанії на основі систематизації моделей та методів ідентифікації та оцінки ризику. В статті приведена характеристика методів управління фінансовим ризиком на макрорівні та калькуляція нормативного та фактичного запасів платоспроможності страховика.

Статья посвящена определению подходов по обеспечению финансовой устойчивости и платежеспособности страховой компании на основе систематизации моделей и методов идентификации и оценки риска. В статье приведена характеристика методов управления финансовым риском на макроуровне и калькуляция нормативного и фактического запаса платежеспособности страховщика.

The article is devoted to the definition of approaches to financial stability ensuring and solvency of insurance company based on systematization of models and methods of risk identification and risk assessment. The article describes the characteristics of financial risk management methods at the macro level and the calculation of normative and actual stocks of insurer solvency.

Ключові слова: фінансова стійкість, управління фінансовим ризиком, нетто-активи, запас платоспроможності, макрорівень

Ключевые слова: финансовая устойчивость, управление финансовым риском, нетто-активы, запас платежеспособности, макроуровень

Keywords: financial stability, financial risk management, net assets, solvency margin, macro level

ВСТУП

Упередженість класичних поглядів стосовно практичної імплементації заходів із задоволення клієнтських потреб в умовах убезпечення їх ризиків, що передбачає очікування у часовому проміжку для визначення ефективності заходів з покращення управління видами страхових ризиків.

Основа увага приділяється міжнародним організаціям з регулювання страхової діяльності таких як EVA, які вказують на появу змішаних видів ризику та трансформації внутрішніх ризиків страховиків, що характерні для вітчизняного ринку.

Такі науковці, як Ткаченко Н.В., Вовчак О.Д., Вітлінський В.В., Харченко В.О., Белова І.В., Єрмошенко А.І., Кузьменко О.Г., Величко Є.О. та інші недостатньо чітко виписують методологічні засади забезпечення фінансової стійкості страховика при управлінні ризиками в ході діяльності.

МЕТА РОБОТИ полягає у систематизації підходів до забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності страхової компанії на основі діагностики ризиків її діяльності та калькуляції запасів її платоспроможності

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних

видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти та Міжнародні стандарти регулювання та діагностики страхової діяльності.

При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, порівняння та узагальнення вимог до фінансової стійкості та ризик-менеджменту страхових компаній.

РЕЗУЛЬТАТИ

У класичній інтерпретації страхові зобов'язання фінансових посередників інтерпретуються до розгляду такими, що дорівнюють сумі страхових резервів, які страховик формує у відповідності до нормативних вимог та мають назву нетто-активами.

Ткаченко Н.В. в ході проведення критичного аналізу понять фінансової стійкості страхової компанії (СК) дає визначення як стан побудови та руху її дебетових і кредитових грошових потоків, при якому страховик спроможний оперативно виконувати свої зобов'язання за негативного впливу зовнішніх і внутрішніх факторів по убезпеченню ризиків. Паралельно менеджмент СК для забезпечення вимог фінансової стійкості повинен:

1) виконувати зобов'язання на протязі періоду, який може виходити за межі строків дії та змішаних видів ризиків по укладеним договорам страхування;

2) проводити забезпечення адаптацію своїх нормативних показників до факторів загрози та здійснювати провадження до бажаного результату;

3) провадити варіативний аналіз змін до коливань ризикового середовища та інших передбачуваних обставин;

4) використовувати нові інструменти та методики розвитку компанії на основі зростання обсягів вільних резервів, прибутковості та капіталізації [4].

Поєднання фінансова стійкості окремих СК та фінансова стійкість страхової системи в залежності від постановки нових видів ризиків на ринковому рівні є пов'язаними та взаємодоповнюючими субстанціями, які потребують операційних методик управління на різних рівнях.

В. Харченко у своєму дослідженні запропонував класифікацію методів управління кредитними ризиками на мікрорівні в частині доповнення методів управління фінансовим ризиком та хеджуванням, яке проводиться за допомогою забезпечених та незабезпечених кредитних деривативів. Даний підхід дозволить диверсифікувати інструменти управління кредитним ризиком на рівні портфеля клієнтів СК у співпраці з банками, зокрема при страхуванні фінансових ризиків при гарантіях туроператорів ІАТА.

Введемо поняття зважених нетто-активів, що зважені на похибку від раптових збиткових операцій не врахованих андеррайтингом, очікуваний рівень ризику та прогнозне значення списання резервів під видаткові операції для страхових виплат у майбутньому.

Ключовим принципом дотримання СК платоспроможності та ефективності діяльності є перевищення фактичного запасу платоспроможності над розрахунковим нормативним значенням платоспроможності. Проведемо розрахунок фактичного та нормативного запасу платоспроможності СК у табл. 1.

Ключовими ситуаціями коли ризик становить найбільшої загрози у ході діяльності суб'єкта господарювання є ситуація коли проходить відворот інвесторів та спричиняються раптова критична операція. Множина результатів відповідає теорії обставин та формує так званий масив сценаріїв розвитку підприємства з урахуванням впливу середовищ [1-2].

Позначену необхідність управління фінансовим ризиком на макрорівні та мікрорівні, можливо виокремити на два рівні менеджменту: національний та міжнародний рівні. Методи по управлінні фінансовим ризиками класифікуємо на макро- та макрорівнях окремо, розглянувши спочатку методику на макрорівні у табл. 2.

Таблиця 1

Калькуляція нормативного та фактичного запасів платоспроможності СК [2]

Фактичний запас платоспроможності СК	Нормативний запас платоспроможності СК	
Вирахування із вартості активів СК суми нематеріальних активів і сукупних зобов'язань	Множення суми страхових премій за попередні 12 місяців на 0,18	Множення суми страхових виплат за попередні 12 місяців на 0,26
$HA_t = 3A_t - HMA_t - CZ_t$	$HЗП_{(СП)} = ((СП_t - (СПП_t \cdot 0,5)) \times 0,18$	$HЗП_{(СВ)} = ((СВ_t - (СВП_t \cdot 0,5)) \times 0,26$
HA_t – нетто активи $3A_t$ – загальна сума активів HMA_t – нематеріальні активи за період CZ_t – сума зобов'язань	$СП_t$ – сума страхових платежів за t період $СПП_t$ – сума страхових платежів, направлених на перестрахування за період	$СВ_t$ – сума страхових виплат за t період $СВП_t$ – сума страхових виплат, що компенсуються перестраховиками за період

Таблиця 2

Характеристика методів управління ризиком на макрорівні [3]

Методи по управлінню	Міжнародний рівень	Внутрішній рівень
Опосередковане хеджування ризику за присутності третьої сторони (материнської компанії та міжнародних фін. посередників)	фінансово-інформаційну взаємодію учасників міжнародного кредитного ринку	формування інтегрованого фінансово-інформаційного простору
Інформаційно-факторологічна база щодо прийняття управлінського рішення по запобіганню ризику	міжнародні кредитні рейтинги та відкрита аналітика	Національні кредитні рейтинги та закрита аналітика компаній
Акцептування вимог за ризиком у розрізі фінансових донорів	міжнародні стабілізаційні фонди під кредитні ризики транснаціональних страхових груп, зокрема банкоцентричних	регулювання рівня кредитного ризику через встановлення обов'язкових нормативів по клієнтам груп пов'язаних компаній
Гарантійне відшкодування витрат за спеціалізованими операціями	Світові страхові резервні фонди з підтримки надзвичайних ситуацій	створення державних гарантійних фондів
Пруденційний нагляд за діяльністю СК	Імплементация норм міжнародного страхового товариства по забезпеченню ефективних методик управління фінансовим ризиком	Нацкомфінпослуг з очікуваним переходом повноважень до НБУ
Нормативно-законодавче налаштування страхової системи	Лобіювання законопроектів по монополізації страхового ринку транснаціональними страховими групами	Перерозподіл внутрішнього ринку за клієнтським портфелем, за рахунок тендерного та адміністративного регулювання

Розглянута класифікація управління кредитним ризиком на макrorівні з урахуванням особливостей вітчизняного страхового ринку та досліджень на базі функціонування Базельського комітету та практики застосування міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) оснований на світовій практиці країн лідерів та представників пострадянського простору, дає змогу сфокусувати теоретико-практичні узагальнення та методологічні підходи по дотриманню страховиком нормативів фінансової стійкості та забезпечення платоспроможності [3].

Формування фінансово-інформаційної взаємодії для страховиків є ключовим аспектом ризик менеджменту на міжнародному рівні, основною завданням якого є системний уніфікований підхід до ідентифікації, прогнозування та методик оцінки фінансових ризиків, а також створення інтегрованого фінансово-інформаційного простору (на базі МСФЗ) з метою спрощення процедури оцінювання фінансового ризику в різних країнах світу.

Стратегічне бачення вітчизняних СК по управлінню ризиками зачасти не співпадає з принципами та стандартами діяльності міжнародного ринку [5].

Особливості ризиків СК, зокрема внутрішніх та транзакційних, є неприйнятними для світового досвіду, що з одного боку не може сприяти уніфікації методик та принципів страхової діяльності, а з іншого боку розробці єдиних системних підходів до управління фінансовими ризиками [4].

Серед загальноприйнятих моделей оцінки та управління ризиками особливого місця та розгляду у контексті дисертаційного дослідження по управлінню ризиками страхових компаній заслуговують наступні моделі та методичні підходи: модель Альтмана, модель Марковіца, індексна модель Шарпа, модель Фуллера, модель Чессера, міжчасова модель ціноутворення Шенкена, модель формування ефективного клієнтського портфеля, галузева трифакторна модель Фама та Френча, модель ризику під капіталом.

Серед зарубіжних методик по управлінню ризиками суб'єктів господарювання варто розглянути ряд методичних підходів, серед яких: коефіцієнтний аналіз, методика аналізу доцільності витрат, метод Ліса, методику CART, методику Credit-Men, метод управління резервною позицією, метод сек'юритизації страхового портфелю.

Для вітчизняного страхового ринку базовими етапами з управління фінансовими ризиками є ідентифікація, оцінка, імплементація управлінських заходів впливу, послід контроль з оперативним втручанням.

Підходи по формуванню ієрархічних рівнів дають змогу групувати результати факторного аналізу, які впливають на фінансові ризики, відповідно до об'єкту впливу.

Даний захід дає можливість раціонального вибору методик та моделей управління ризиком для ефективного управління похідних видів ризиків на будь-

якому з рівнів, серед яких виділено внутрішньоринковий та міжнародний рівні, рівень окремих страхових угод та портфелю зобов'язань.

Перетин зон утворює змішані композитні методики, придатні для використання, що у свою чергу створює ризик розсіювання та проходить процес коваріації між ризиками відображаючи обсяг стандартних відхилень від середньостатистичних даних по даному виду ризику.

Порівняння очікуваної дохідності від ризикових операцій та рівня ризику від страхової чи фінансово-господарської операції дає можливість оцінити міру компенсації оперативного ризику тим самим встановивши граничні межі стійкості проекту, як точки накопичення беззбитковості.

ВИСНОВКИ

Сформовані методичні засади по забезпеченню платоспроможності та фінансової стійкості СК вказують на першочергову ефективність методів управління фінансовим ризиком на макrorівні та обчисленням різниці нормативного та фактичного запасів платоспроможності СК.

У статті запропоновано введення терміну зважених нетто-активів, що включають похибку від раптових збиткових операцій не врахованих андеррайтингом, очікуваний рівень ризику та прогнозне значення списання резервів під видаткові операції для страхових виплат у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Єрмошенко А.М. Показники оцінювання динаміки розвитку інтеграції у контексті створення механізму інтеграції страхових компаній з банками в Україні / А.М. Єрмошенко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2012. – № 2 (18). – С. 131–135.
2. Пікус Р.В. Управління фінансовими ризиками: навч. посібник. / Р.В. Пікус. – 2-ге вид., виправл. – К.: Знання, 2011. – 598 с.
3. Ткаченко Н.В. Капіталізація як фактор укріплення фінансової стійкості страхової компанії / Н.В. Ткаченко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2008. – № 1. – С. 136–141.
4. Ткаченко Н.В. Підходи до класифікації та управління ризиком фінансової стійкості страхової компанії / Н.В. Ткаченко // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2009. – № 3(6). – С. 227–231.
5. Харченко В.О. Методи управління кредитним ризиком на макроекономічному рівні / В.О. Харченко // Міжнародна науково-практична конференція «Пошук ефективних механізмів господарювання в контексті сучасної економічної теорії»: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. - Одеса: ОНУ, 2014. – Ч. 2. – С. 95–99.

СЕМЕНЕНКО

Інна Максимівна
isemenenko@ukr.net

УДК 332.14:338.2

АКТУАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ:
ВІДПОВІДНІСТЬ ЦІЛЯМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ДЕРЖАВНІЙ
СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУACTUALIZATION OF LUHANSK REGION DEVELOPMENT STRATEGY:
COMPLIANCE WITH SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS AND THE
STATE STRATEGY FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

к.е.н., доцент, завідувач
кафедри економіки і
підприємництва,
Східноукраїнський
національний університет
імені Володимира Даля

Стаття присвячена дослідженню процесу актуалізації Стратегії розвитку Луганської області. Визначено, що актуалізація Стратегії відбувалась за відповідною методологією планування регіонального розвитку в Україні. Встановлено, що актуалізована Стратегія розвитку Луганської області орієнтована на сталий розвиток і узгоджена зі Стратегією сталого розвитку "Україна-2020".

Статья посвящена исследованию процесса актуализации Стратегии развития Луганской области. Определено, что актуализация Стратегии происходила по соответствующей методологии планирования регионального развития в Украине. Установлено, что актуализирована Стратегия развития Луганской области ориентирована на устойчивое развитие и согласована со Стратегией устойчивого развития "Украина-2020".

The article examines the process of actualization of Luhansk region development strategy. Actualization of the Strategy took place in accordance with the relevant methodology of regional development planning in Ukraine. It was determined that the updated Luhansk region development strategy is oriented towards sustainable development and complies with Sustainable development strategy "Ukraine-2020".

Ключові слова: стратегія, розвиток регіону, сталий розвиток, цілі сталого розвитку, узгодженість

Ключевые слова: стратегия, развитие региона, устойчивое развитие, цели устойчивого развития, согласованность

Keywords: strategy, region's development, sustainable development, sustainable development goals, compliance

ВСТУП

Процеси планування регіонального розвитку в Україні знаходяться під увагою не лише державних органів влади та безпосередньо учасників процесу, а і міжнародних організацій та представників громадськості. Тому увага приділяється не лише дотриманню формальних вимог до таких процесів, встановлених на законодавчому рівні, а і відповідності їх перебігу певним принципам міжнародної практики. У 2016 р. в Луганській області був ініційований процес актуалізації стратегії розвитку регіону, учасники якого дійшли висновку, що це має бути стратегія сталого розвитку.

Сталий розвиток є одним з ключових принципів стратегії регіонального (державного) розвитку, про що згадується у Законі України "Про засади державної регіональної політики". Цей закон взагалі визначає основи державної регіональної політики. Серед пріоритетів в законі означені такі, що відповідають концепції та цілям сталого розвитку, зокрема, підвищення якості життя людини, людський розвиток, охорона навколишнього середовища, вирішення проблем території тощо [1].

Однією з вимог будь-якої регіональної стратегії є її узгодженість зі стратегіями вищого рівня. Тому, як правило, у стратегії розвитку області є розділ, в якому розглядається узгодженість стратегічних та операційних цілей розвитку області з відповідними цілями Державної стратегії регіонального розвитку. Стратегія сталого розвитку України є також затвердженим документом, але регіональні стратегії не мають порівняння стратегічних цілей і завдань з цілями і завданнями державної Стратегії сталого розвитку.

МЕТА РОБОТИ полягає у дослідженні актуалізованої Стратегії розвитку Луганської області та її відповідності Стратегії сталого розвитку "Україна-2020".

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інформаційною основою роботи є актуалізована Стратегія розвитку Луганської області до 2020 року, Стратегія сталого розвитку "Україна – 2020", законодавча база щодо регулювання процесів регіонального розвитку, основні положення концепції сталого розвитку, цілі сталого розвитку. При дослідженні процесу планування Стратегії розвитку Луганської

області розглянуто її відповідність Методології планування регіонального розвитку в Україні як інструменту для розробки стратегій регіонального розвитку і планів їх реалізації. При проведенні дослідження використано аналіз, методи порівняння, узагальнення, проведення аналогії.

РЕЗУЛЬТАТИ

Актуалізація Стратегії розвитку Луганської області відбувалась за відповідною методологією планування регіонального розвитку в Україні, розробка якої є етапом Проекту Європейського Союзу "Підтримка політики регіонального розвитку України". Серед принципів регіонального розвитку, які пропонуються методологією, є сталий розвиток і соціальна інтеграція [2, С. 11]. Згідно цих принципів заохочується орієнтація на екологічно безпечне проживання, стає економічне зростання, участь кожного члена громади у її розвитку, рівні можливості для кожного тощо, що за суттю є сприяння досягненню цілей сталого розвитку.

Орієнтація на сталий розвиток простежується і у горизонтальній інтегрованості компонентів будь-якої стратегії, а саме, економічного і соціального розвитку, інфраструктура, забезпечення публічних послуг, захист навколишнього середовища, дбайливе ставлення до природних ресурсів. Вертикальна інтегрованість стратегії передбачає її узгодження з іншими стратегіями – вищого та/або нижчого рівнів, які ухвалені в країні, а також планами і програмами розвитку [2, С. 12].

Сам процес планування регіонального розвитку передбачає такі складові, як стратегічна та операційна частини. Стратегічна частина передбачає наявність підготовчого етапу, протягом якого виявляють зацікавлені сторони, пропонують їм участь, шукають ресурси, необхідні для процесу розробки, створюють команду розробників. Після цього команда організовує проведення соціально-економічного аналізу регіону, SWOT-аналізу, стратегічного фокусування, бачення розвитку та визначення стратегічних цілей регіону. Операційна частина передбачає визначення основних елементів компонентних планів та їх підготовку (у т.ч. плани економічного та соціального розвитку, план захисту навколишнього середовища), а також рамки реалізації цих планів (у т.ч. план реалізації, фінансовий план, план моніторингу і оцінювання, план зміцнення спроможності) [2]. Очевидно, що планування регіонального розвитку здійснюється у рамках концепції сталого розвитку та враховує всі її складові.

Обов'язковим для планування регіонального розвитку є зустрічі із громадськістю, врахування їхньої думки, нівелювання можливих конфліктів тощо. Всі ці рекомендації та поради передбачені в методології [2]. Врахування думки громадськості є доцільним, оскільки дозволяє реалізувати принцип "знизу-вгору" і врахувати потреби і бажання членів громад та мешканців територій. Крім того, це забезпечує права кожного члена громади щодо прийняття рішень стосовно її розвитку. Це відповідає цілям сталого розвитку "Рівні права чоловіків і жінок", "Світ

без нерівності", "Спільне досягнення цілей". Крім того, у такий спосіб кожний член громади має можливість подбати про власне майбутнє покоління та висказати власну думку стосовно його майбутнього розвитку.

В процесі актуалізації Стратегії розвитку Луганської області стратегії були залучені багато із зацікавлених осіб: представники влади, бізнесу, комунальних підприємств, медичних установ, громадські організації, благодійні організації і фонди, наукові та освітні установи. Для проведення більш детального аналізу та надання обґрунтованих висновків були утворені декілька робочих груп за такими напрямками:

1. Інфраструктура і система життєзабезпечення;
2. Економіка і екологія;
3. Соціальна сфера і культура;
4. Децентралізація та демократичне врядування;
5. Громадська безпека і відбудова миру [3].

За результатами обговорення були обрані 4 стратегічні цілі, кожна з яких має цілі меншого порядку та конкретні завдання [4]:

- 1) відновлення критичної інфраструктури та послуг;
- 2) підвищення спроможності місцевої влади в умовах децентралізації та інформатизації;
- 3) економічне відновлення та перехід до сталого розвитку;
- 4) створення сприятливих умов для життя та побудова миру.

Оскільки до планування стратегічного розвитку регіону висувається вимога щодо узгодженості із державною стратегією, слід згадати також про Стратегію сталого розвитку "Україна – 2020", ухвалену у 2015 р.. Ця стратегія визначає чотири вектори руху країни на шлях до сталого розвитку: розвиток, безпека, відповідальність, гідність. В рамках цих векторів заплановано 62 реформи, десять з яких є першочерговими. Серед них реформи системи національної безпеки та оборони, оновлення влади та антикорупційна, судова, правоохоронної системи, децентралізація та державного управління, дерегуляція та розвиток підприємництва, системи охорони здоров'я, податкова, та програми енергонезалежності, популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі [5]. Ці реформи безумовно стосуються 17 цілей сталого розвитку та складових концепції сталого розвитку [6]. Проте менше уваги приділяється саме екологічній складовій, яка за суттю була джерелом виникнення концепції. Натомість, Україна висунула найбільш актуальні для неї проблеми. Доцільним є визначення індикаторів результативності реалізації стратегії, що відрізняє цю стратегію від попередніх. У документі містяться конкретні значення індикаторів, які країна прагне досягти до 2020 р..

Якщо порівняти оновлену Стратегію розвитку Луганської області до 2020 р. зі Стратегією сталого розвитку "Україна – 2020", то безперечно можна відзначити, що вони не суперечать одна одній. Більш того, у обох стратегіях є узгоджені компоненти та спільні цілі (табл. 1).

Таблиця 1

Відповідність актуалізованої Стратегії розвитку Луганської області Стратегії сталого розвитку "Україна-2020" [4, 5]

Цілі Стратегії розвитку Луганської області	Першочергові реформи і програми Стратегії сталого розвитку "Україна-2020"	Спільні компоненти	Вектори руху Стратегії сталого розвитку "Україна-2020"
1. Відновлення критичної інфраструктури та послуг	Програма енергонезалежності	Інфраструктура	Вектор розвитку
		Енергобезпека	Вектор безпеки
		Охорона здоров'я, освіта, спорт	Вектор відповідальності
2. Підвищення спроможності місцевої влади в умовах децентралізації та інформатизації	Децентралізація та реформа державного управління, Судова реформа	Децентралізація, законодавство	Вектор відповідальності
3. Економічне відновлення та перехід до сталого розвитку	Дерегуляція та розвиток підприємництва	Розвиток підприємництва, малий бізнес, конкурентоспроможність, сільське господарство	Вектор розвитку
		Навколишнє середовище	Вектор безпеки
		Інновації, наука і дослідження	Вектор гордості
4. Створення сприятливих умов для життя та побудова миру	Реформа правоохоронної системи	Безпека, правосуддя, єдність	Вектор безпеки
		Власний бренд, культура, туризм	Вектор гордості

Кожна стратегічна ціль Стратегії розвитку Луганської області відповідає як мінімум одному вектору руху Стратегії сталого розвитку "Україна-2020". Спільні компоненти для стратегічних цілей і векторів руху також наведені в таблиці. Крім цього, представлені першочергові реформи і програми зі Стратегії сталого розвитку "Україна-2020", які за змістом відповідають оперативним цілям та завданням оновленої Стратегії розвитку Луганської області.

ВИСНОВКИ

Таким чином, актуалізована Стратегія розвитку Луганської області орієнтована на сталий розвиток і узгоджена зі Стратегією сталого розвитку "Україна-2020". Сам процес стратегічного планування в області відбувався згідно з міжнародною практикою і враховував такі принципи, закладені Методологією планування регіонального розвитку в Україні, як сталий розвиток і соціальна інтеграція. Орієнтація на сталий розвиток та дотримання цих принципів означає участь кожного члена громади у її розвитку та рівні можливості для кожного з них, заохочення сталого економічного зростання та орієнтація на екологічно безпечне проживання, що за суттю є сприяння досягненню цілей сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про засади державної регіональної політики" від 05.02.2015 р. № 156-VIII [Електронний ресурс] / Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/156-19>
2. Методологія планування регіонального розвитку в Україні. Інструмент для розробки стратегій регіонального розвитку і планів їх реалізації / Проект Європейського Союзу "Підтримка політики регіонального розвитку України" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://surdp.eu/uploads/files/Methology_of_RD_planning.pdf
3. Стратегія розвитку Луганської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://strategy2020.lg.ua>
4. Стратегія розвитку Луганської області до 2020 року. – Сєвєродонецьк: Луганська обласна державна адміністрація, 2017. – 126 с.
5. Стратегія сталого розвитку "Україна – 2020", ухвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 [Електронний ресурс] / Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
6. Sustainable development goals [Electronic resource] // United Nations. – Mode of access: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

ШВАЙДАК

Вячеслав Миколайович
gss41087@icloud.com

УДК 368.034:330.74

ВЗАЄМОДІЯ ФІНАНСОВИХ
ПОСЕРЕДНИКІВ З БАНКІВСЬКИМ
СЕКТОРОМ ЕКОНОМІКИ У КОНТЕКСТІ
КЛІЄНТСЬКОГО СЕРВІСУздобувач, Національна
академія управлінняINTERACTION OF FINANCIAL
INTERMEDIARIES WITH THE BANKING
SECTOR OF ECONOMY IN THE CONTEXT
OF CLIENT SERVICE

ГІРМАН

Юрій Васильович
Jhirman@alliancebank.org.uaГолова Наглядової Ради
ПАТ "Банк Альянс"

Стаття присвячена розгляду форм взаємодії небанківських фінансових посередників з банківським сектором в умовах відкритого ринку клієнтського попиту. Встановлено, що взаємодія в середині банківських груп має велику кількість переваг – надає можливість маневрування ресурсами: фінансовими, матеріальними, інтелектуальними, кадровими. Розглянуто форми кооперації за ступенем збільшення взаємної інтеграції та охарактеризовано показники за рівнем відносин. Визначено поняття банківська група та принципи діяльності фінансових конгломератів.

Статья посвящена рассмотрению форм взаимодействия небанковских финансовых учреждений с банковским сектором в условиях клиентского спроса на открытом рынке. Установлено, что взаимодействие внутри банковских групп имеет большое количество преимуществ - предоставляет возможность маневрирования ресурсами: финансовыми, материальными, интеллектуальными, кадровыми. Рассмотрены формы кооперации по степени увеличения взаимной интеграции и охарактеризованы показатели по уровню отношений. Определено понятие банковская группа и принципы деятельности финансовых конгломератов.

The article is devoted to the overview of non-bank financial intermediaries interaction with the banking sector in the open market of customer demand. It has been established that inside interaction in banking groups has a large number of advantages - it gives the possibility of maneuvering resources: financial, material, intellectual and personal as well. The forms of cooperation on the degree of integration increase were analyzed but for the indicators were characterized by the level of relations. The term of banking group and principles of its activity as financial conglomerates were defined.

Ключові слова: банківська група, фінансовий конгломерат, небанківські посередники, інститути спільного інвестування, форми і рівні взаємодії, страхові компанії, динаміка депозитів

Ключевые слова: банковская группа, финансовый конгломерат, небанковские посредники, институты совместного инвестирования, формы и уровни взаимодействия, страховые компании, динамика депозитов

Keywords: bank group, financial conglomerate, non-bank intermediaries, joint investment institutions, forms and levels of interaction, insurance companies, dynamics of deposits

ВСТУП

Об'єктивними причинами взаємодії фінансових посередників з банківським сектором є ряд факторів, що обумовленими внутрішньою логікою розвитку будь-яких посередницьких структур які полягають у постійному коригуванні їх маркетингової політики продажу послуг та продуктів, трансформування фінансового керування, зміни структури фінансової установи та оптимізації відповідних бізнес-процесів.

Крім такої «обов'язкової» взаємодії, різні науковці, виділяють багато інших напрямків взаємодії, ці питання вивчали Корнєєв В.В., Донецькова О.Ю. [1], Чеберяко О. В.[6], Шевцов Ю.О., Криниця С.О., Ткаченко Н.В. [5], Рак Р. та інші. Науковці визначають різні основні причини, які обумовлюють здійснення взаємодії фінансових посередників.

Так В. Корнєєв виділяє як суб'єктивні (примусова трансформація розвитку фінансових посередників,

що здійснюється органами державної влади - регуляторами ринку фінансових послуг) так і об'єктивні причини.

МЕТА РОБОТИ полягає у розгляді методичних підходів та особливостей взаємодії фінансових посередників з банківським сектором, зокрема при задоволення клієнтських потреб.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг та Української Асоціації Інвестиційного Бізнесу, які регулюють діяльність фінансових посередників на ринку фінансових послуг.

При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, макроекономічного аналізу окремих показників ринку, порівняння та узагальнення вимог до господарської діяльності фінансових посередників пов'язаною із взаємодією із банківським сектором.

РЕЗУЛЬТАТИ

Працюючи на фінансовому ринку, пропонуючи свої послуги та продукти небанківські фінансові посередники (НФП) взаємодіють один з одним та іншими суб'єктами економіки країни. Інколи така взаємодія є епізодичним явищем, оскільки завдяки спеціалізації фінансові посередники здатні зменшувати транзакційні витрати, але є фінансові посередники без взаємодії з якими жоден НФП не може функціонувати – це комерційні банки.

Будь який суб'єкт господарювання, у тому числі НФП, для оперування безготівковими коштами повинен взаємодіяти з банківською системою стаючи її клієнтом, при цьому всі клієнти є донорами фінансових ресурсів для банківської системи, а деякі, на термін користування позиковими коштами – акцепторами.

Домінуючою складовою даного типу взаємодії, у більшості випадків, є банки, які покликані: зберігати грошові кошти, здійснювати обмін-розмін і переміщення ліквідності, кредитування, організовувати перекази, надавати гарантійні та виконувати інші операції. Від усіх інших фінансових посередників їх відрізняє наявність можливості постачати клієнтів ліквідністю і регулювати її за допомогою надання супутніх послуг.

На думку Донецькової О.Ю. основними причинами взаємодії фінансових посередників є [1]:

- обмеженість ресурсів у одних учасників ринку та їх наявність у інших;
- потреба переливу капіталу з одного сектору в інший;
- потреба в отриманні додаткового доходу від здійснення суміжних операцій;
- наявність досвіду і технологічного оснащення у фінансових посередників для здійснення інвестицій та вигідного розміщення коштів;
- потреба економіки у взаємодії фінансових посередників;
- розвиток виробництва та товарно-грошових відносин, необхідність опосередковувати відтворювальний процес [1].

Банківські установи, за даними Школьник І.О., здійснюють взаємодію на фінансовому ринку у трьох напрямках [7]:

- 1) функція інфраструктури (обслуговуюча):
 - а) усі розрахунки за операціями на фінансових ринках здійснюються через банківські установи;
 - б) банки надають консультаційні послуги;
- 2) функція самостійного учасника (за винятком ринку нефінансових послуг): емісія власних цінних паперів, професійний учасник фондового ринку, залучення та розміщення ресурсів на ринку капіталу;
- 3) функція посередника: дилерські, брокерські, траст, андеррайтинг.

Банківські установи приймають участь у функціонуванні усіх елементів фінансового ринку як користувач та/або професійний учасник [65].

На нашу думку взаємодію НФП з банківською системою можливо поділити на два основних сегмента: 1) взаємодія на вільному ринку, коли взаємодіючі суб'єкти ринку користуються продуктами чи послугами один одного, та 2) організаційна взаємодія, коли один з взаємодіючих суб'єктів створений або придбаний іншим взаємодіючим суб'єктом для досягнення певної мети, до другого сегменту відноситься варіант, коли взаємодіючі суб'єкти належать або контролюються однією особою.

Прикладом взаємодії на вільному ринку є розміщення НФП депозитів в банках України, так за даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [4] та Української Асоціації Інвестиційного Бізнесу [5] страхові компанії, недержавні пенсійні фонди та інститути спільного інвестування (відкриті і інтервальні), у період з 2007 по 2016 рр., більше 25 % своїх активів розміщували у вигляді депозитів в комерційних банках. Це дуже велика частка, за результатами дослідження, в економічно розвинених країнах активи страхових компаній розміщені на рахунках в комерційних банках не перевищують 4–7 %, основна ж частина активів (близько 85 %) сформована з пайових та боргових цінних паперів.

Візуалізація динаміки депозитів страхових компаній, недержавних пенсійних фондів та інститутів спільного інвестування з 2007-2016 рр. наведена на рис. 1.

Найбільш поширена та вивчена вітчизняними науковцями взаємодія між комерційними банками і страховими компаніями, відповідно до законодавства України банківським установам заборонено здійснювати діяльність у сфері страхування. Водночас їм дозволяється виконувати функції страхового агента, що стає основою партнерських відносин між банком та страховою компанією, при цьому визначають три типу взаємодії.

Перший тип є, на думку Єпіфанова А.О., найбільш поширеною і активною формою співпраці банківських установ і страхових компаній, яка базується на одній з концепцій загальних фінансів "bancassurance". Крім того, досить поширеною практикою в Україні є, коли для використання мережі відділень банку страхова компанія та комерційний банк укладають агентську угоду, згідно якої банк виконує функції страхового агента та продає страхові продукти компанії своїм клієнтам за комісійну винагороду.

Безумовно, банк продаючи страхові продукти фізичним особам, передає страховій компанії дані своїх клієнтів, але на даний час, в Україні, страхові компанії не можуть скласти конкуренції комерційним банкам за ресурси як за дохідністю, так і за надійністю – банківські депозити гарантуються державою (Приватбанк, Ощадбанк) або Фондом гарантування вкладів фізичних осіб. Тому, як банки так і страхові компанії охоче ідуть на таку співпрацю.

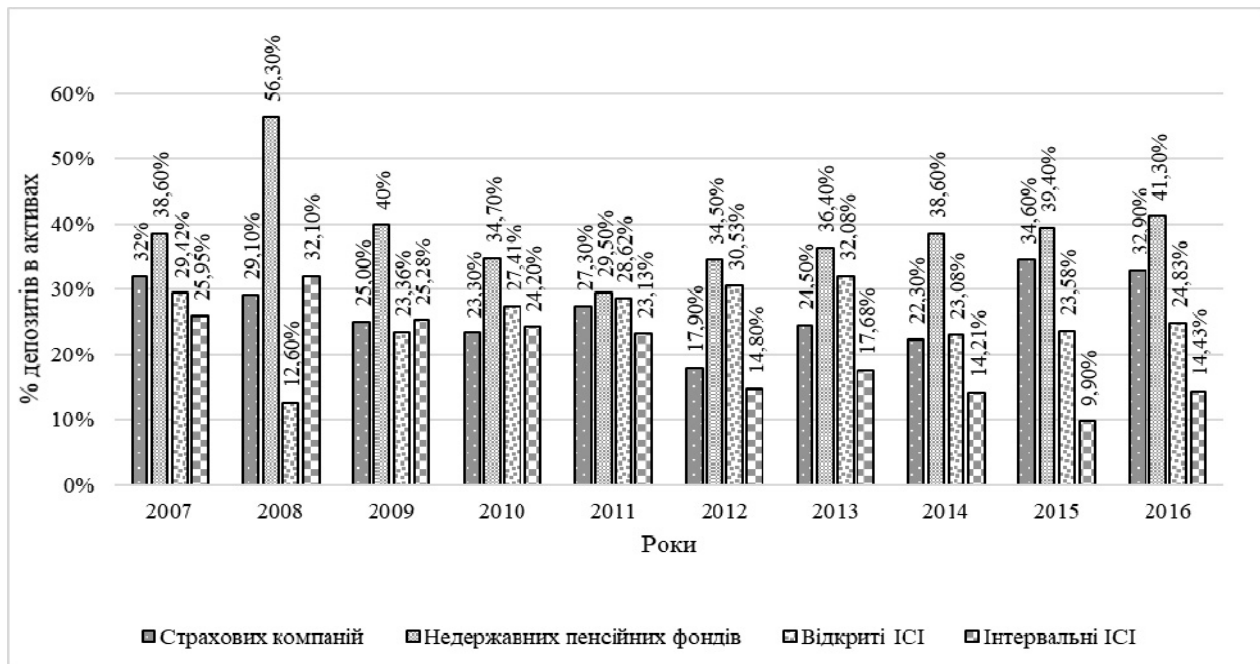

Рис. 1. Динаміка депозитів страхових компаній, недержавних пенсійних фондів та інститутів спільного інвестування з 2007- 2016 рр. [4, 5]

Другий тип взаємодії отримав у міжнародній практиці визначення як «Assurebanking» та являє собою організацію системи продажів банківських продуктів через розгалужену мережу філій та відділень страхових компаній [4]. Цей тип взаємодії майже не знайшов свого розвитку в Україні з двох причин:

1) при кредитуванні юридичних осіб суми кредитів, як правило, мають великий діапазон коливання, а умови кредитування з трудом піддаються стандартизації;

2) при кредитуванні фізичних осіб, до останнього часу, була відсутня законодавча база для здійснення таких продаж. Друга причина з червня 2017 р. втратила чинність, після вступу в дію закону «Про споживче кредитування», згідно якого введено в дію поняття кредитного посередника, як фізичної особи або юридичної особи, що не виступала кредитором і надавала посередницькі послуги у сфері споживчого кредитування від імені або за дорученням кредитодавця, тому у найближчий час слід очікувати стрімкого розвитку цього типу взаємодії [6].

Третій тип взаємодії, який отримав у міжнародній практиці визначення як «Allfinanz», передбачає організацію взаємодії фінансових посередників, що включає в себе банківські операції, операції на фондовому ринку, страхування та управління інвестиціями [2]. Організація такої взаємодії потребує складних організаційних управлінських рішень і можливо тільки коли взаємодіючі суб'єкти належать або контролюються однією особою.

Такі об'єднання серед вітчизняних науковців визначають як «фінансовий супермаркет», «інтегрований фінансовий посередник» або «фінансових конгломератів». В українському законодавстві є поняття «банківська група» яке в значній мірі визначає такі об'єднання, а саме, закон «Про банки і банківську діяльність» визначає банківську групу наступним чином [3,4]:

– які мають спільного контролера, що складається з материнського банку, його однієї чи кількох українських або іноземних асоційованих компаній\$

– що складається з материнського банку, який є контролером, його однієї чи кількох українських та/або іноземних дочірніх та/або асоційованих компаній, які є фінансовими установами або для яких надання фінансових послуг є переважним видом діяльності;

– які мають спільного контролера, що складається з двох або більше українських фінансових установ та/або компаній, для яких надання фінансових послуг є переважним видом діяльності, їх українських та/або іноземних дочірніх та/або асоційованих компаній;

– що складається з небанківської фінансової установи або компанії, для якої надання фінансових послуг є переважним видом діяльності, яка є контролером, її однієї або декількох українських та/або іноземних дочірніх та/або асоційованих компаній.

За даними Національного банку України, станом на серпень 2017 р., зареєстровано 26 таких груп [3], які об'єднують 112 установ.

Серед небанківських фінансових посередників найбільшу кількість установ, що входять до банківських груп, складають страхові компанії – 17 компаній, що свідчить про велику зацікавленість банків у страхових страховій діяльності. Інтеграція банківського та страхового капіталів приводить до концентрації фінансового капіталу в одній структурній одиниці, деякі банківські групи включають до 4-х страхових компаній одночасно – групи ПАТ «ПУМБ» та ПАТ «Таскомбанку». На другому місці по кількості установ, що входять до банківських груп знаходяться компанії з управління активами – 12 компаній, що дозволяє здійснювати керування як належних до банківських груп ICI (7 установ) та

недержавних пенсійних фондів (2 установи) так і інших ІСІ та пенсійних фондів.

Лідуючі позиції по кількості компаній з управління активами займають банківські групи банків ПАТ «Авангард» та ПАТ «УкрСиббанк» – по дві компанії. На третьому місці по кількості, знаходяться лізингові компанії – 8 компаній, найбільш прийнятним варіантом участі банків у лізинговому бізнесі є створення власної дочірньої лізингової компанії, це забезпечує більш високу ефективність здійснення лізингових операцій, оскільки лізингові компанії значно менше підлягають регулюванню, ніж банки, та здатні більш гнучко реагувати на кон'юнктуру ринку. Лідуючою банківською групою по кількості лізин-

гові компанії, є група ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» – дві компанії.

Взаємодія в середині банківських груп має велику кількість переваг – надає можливість маневрування ресурсами: фінансовими, матеріальними, інтелектуальними, кадровими, але має один суттєвий недолік – проблеми, що виникли у одного члена групи, можуть призвести до проблем інших учасників.

На думку А.І. Зверькова, процес проникнення інтересів банків і компаній в бізнес один одного залежить від ряду мотивів експансії, які можуть бути як загальними для посередників, так і специфічними з характерними для кожного з суб'єктів та може бути формалізовано відповідно до табл. 2 [2].

Таблиця 2

Форми і рівні взаємодії фінансових посередників [2]

Показник	Форми взаємодії за ступенем збільшення ступеня інтеграції				
	надання взаємних послуг	агентські угоди	кооперація	контроль злиття і поглинання	Фінансовий супермаркет
Рівень відносин та інтеграції	односторонні відносини	односторонні відносини	Спільне «володіння» продуктами і клієнтами	Спільне «володіння» продуктами і клієнтами	Використання повністю інтегрованих продуктів
Рівень використання баз даних	Бази даних не надаються	Бази даних не надаються або передаються обмежені дані	Спільне використання баз даних	Спільне використання баз даних	Розширені можливості використання даних
Ступінь використання ІТ-систем	ІТ-системи не інтегровані	ІТ-системи не інтегровані	ІТ-системи інтегровані	ІТ-системи інтегровані	ІТ-системи інтегровані як універсальні фін. послуги
Вид продажів продуктів	незалежні продукти	незалежні продукти	спільні продукти	спільні продукти	Об'єднані бізнес-продукти і процеси
Форма оплати послуг	Продаж і розповсюдження продуктів здійснюються на комісійній основі	Продаж і розповсюдження продуктів іншого посередника за комісійну плату	Високий ступінь інтеграції при розвитку каналів поширення	Спільне володіння продуктами і клієнтами	Політика розрахунків і бізнес-операції посередників повністю інтегровані

Створення банківських груп в значній мірі обумовлено проникненням на фінансовий ринок України міжнародного капіталу, так за результатами дослідження Гарбар Ж.В., починаючи з 2006 р. відбувається активне входження іноземного капіталу в банківську систему України. Кількість банків з іноземним капіталом упродовж 2004–2015 рр. зросла з 19 до 41, при цьому входження міжнародного капіталу позитивно сказалося

ВИСНОВКИ

Результати аналізу наукових публікацій з питання взаємодії банків та небанківських фінансових посередників виявили, що в Україні існує два основних типи взаємодії: взаємодія на вільному ринку та взаємодія в середні банківських груп. Отже, присудність на українському фінансовому ринку міжнародного капіталу, крім самого капіталу, відкриває можливість імпорту нових технологій та досвіду фінансово розвинених країн.

Взаємодія в середині банківських груп має велику кількість переваг: надає можливість маневрування ресурсами: фінансовими, матеріальними, інтелек-

туальними, кадровими. Розглянуто форми взаємодії за ступенем збільшення інтеграції та охарактеризовано показники за рівнем відносин.

Список використаних джерел

1. Донецькова О.Ю. Межсекторное взаимодействие финансовых посредников / О.Ю. Донецькова // Вестник ОГУ. - 2010. — № 13 (119)
2. Зверьков А.И. Развитие форм взаимодействия и сотрудничества как определяющий фактор экспансии финансовых посредников. / А.И. Зверьков // Банковское дело. – 2013. №43 (571) – с.21-34. - Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-form-vzaimodeystviya-i-sotrudnichestva-kak-opredelyayushchiy-faktor-ekspansii-finansovyh-posrednikov>
3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=81452&cat_id=57513
4. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/>

5. Ткаченко Н.В. Моделі взаємодії банків і страхових компаній / Н.В. Ткаченко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. – 2015. – Вип. 2. – С. 326-334. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuues_2015_2_57.

6. Чеберяко О.В. Інтегровані фінансові посередники як форма взаємодії банків та небанківських установ / О.В. Чеберяко, А.Б. Лобода // Проблеми

економіки. – 2014. – № 3. – С. 312-318. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2014_3.

7. Школьник І.О. Міжнародні фінансові конгломерати у банківському секторі України / І.О. Школьник // ВІСНИК НБУ.- 2010. № 2 (168). – С. 32-36. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=60945>

СТАВСЬКА

Юлія Вацлавівна
usv.urf@ukr.netк.е.н., доцент, Вінницький
національний аграрний
університет

УДК 338.48

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

DIRECTIONS OF UKRAINE'S HOTEL BUSINESS DEVELOPMENT

Стаття присвячена дослідженню сучасного стану готельного господарства України. Проаналізовано структуру туристичних потоків України та динаміку розвитку готельного господарства. Визначено пріоритети та проблеми розвитку готельного бізнесу в сучасних умовах господарювання.

Статья посвящена исследованию современного состояния гостиничного хозяйства Украины. Проанализирована структура туристических потоков Украины и динамику развития гостиничного хозяйства. Определены приоритеты и проблемы развития гостиничного бизнеса в современных условиях хозяйствования.

The article is devoted to the research of the current state of the hotel economy of Ukraine. The structure of tourist flows of Ukraine and the dynamics of hotel industry development are analyzed. The priorities and problems of the hotel business development in modern economic conditions are determined.

Ключові слова: готель, туризм, бізнес, готельне господарство, обслуговування, послуга

Ключевые слова: отель, туризм, бизнес, гостиничное хозяйство, обслуживание, услуга

Keywords: hotel, tourism, business, hotel economy, to serve, service

ВСТУП

Останнім часом розвиток туризму відбувається швидкими темпами по всьому світу, і Україна не є виключенням. Сфера туризму тісно переплітається із індустрією гостинності: ефективність туристичних послуг залежить від якості та доступності готельних послуг. Тому розвиток готельного бізнесу є важливою складовою частиною соціально-економічного розвитку економіки України. Дослідження в сфері аналізу діяльності та тенденціями розвитку готельних підприємств присвячено науковій праці таких вчених, як: І.О. Відоменко, Н.С. Діденко, Я.О. Остапенко, О.М. Лютак, Л.В. Михальчук, О.М. Бекетова. Але, незважаючи на глибину розробок, у публікаціях недостатньо висвітлено комплексний підхід щодо сучасного розвитку готельного господарства в Україні.

МЕТА РОБОТИ полягає у дослідженні сучасного стану готельного господарства в Україні та виявлення перспектив щодо ефективного його розвитку.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інформаційною базою дослідження є наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених, статистичні дані, матеріали фахових он-лайн видань у сфері готельного господарства, веб-сайти Державної служби туризму і курортів України та Асоціації малих готелів та апартментів України.

При проведенні дослідження використовувались методи аналізу та синтезу, порівняння, структурного аналізу, графічний метод, методи експертних оцінок.

РЕЗУЛЬТАТИ

Тенденції сучасного розвитку економічної ситуації в Україні характеризуються високим динамізмом, активізацією структурних зрушень на користь сфери послуг, загостренням конкурентної боротьби. На даному етапі функціонування національна економіка великого значення надає розвитку галузі туризму, яка виступає каталізатором соціально-економічного розвитку країни. Як відомо, у сфері обслуговування задіяна значна кількість робочих місць. Сьогодні кожна п'ятнадцята людина у світі працює у сфері готельного та туристичного бізнесу. За темпами зростання число зайнятих у сфері туристського обслуговування випереджає інші галузі [1].

Однією із основних складових туристичної індустрії є готельне господарство. Поширення асортименту додаткових послуг у засобах розміщення приводить до збагачення змісту поняття «готельне господарство», що сприяє об'єднанню між собою елементів не лише готельного бізнесу, а й інших господарських галузей. Гостинність із фундаментального поняття людської цивілізації в останні часи перетворилася на могутню індустрію, що об'єднує різноманітні функції виробничого процесу готельного комплексу по задоволенню потреб відвідувача. На даному етапі розвитку готельне господарство передбачає надання послуг з розміщення, харчування та обслуговування, тобто представляє собою комплекс заходів по задоволенню потреб споживачів, забезпечуючи при цьому комфортність перебування гостей. Головною метою діяльності під-

приємств готельного господарства є надання бездоганного обслуговування [2].

Нині туристична галузь економіки України набуває розвитку, що проявляється в покращенні якості сервісного обслуговування клієнтів. Це, в свою чергу, приваблює не лише українських туристів, але й іноземних. Однак, поруч із цим, військові дії на сході країни, окупація Автономної Республіки Крим та відсутність належної регіональної інфраструктури є значною перешкодою у зацікавленості саме іноземних туристів. Це є причиною зменшення кількості в'їзного туристичного потоку (рис. 1).

Проведені дослідження вказують на те, що основна маса туристичних потоків до України надходить із країн СНД (60%). Це є однією із причин зменшення в'їзного потоку туристів до України, за

рахунок втрати 30% російських туристів. Така тенденція була передумовою низької якості послуг вітчизняних готелів, відсутністю висококваліфікованого персоналу, тобто орієнтацією на зниження вартості проживання, що є пріоритетним для російського споживача. У зв'язку із напруженими відносинами з Росією ділові та туристичні поїздки із цього напрямку, починаючи з 2014 р., значно скоротилися. Крім цієї причини, проведення Євро – 2012, Євробачення в цьому році поставило перед готельним бізнесом завдання щодо покращення якості послуг згідно з європейськими стандартами. Станом на 1 січня 2016 р. в Україні нараховувалося 4341 колективних засобів розміщення, у тому числі 2478 готелів та інших місць для тимчасового проживання і 1863 спеціалізованих засобів розміщення (табл. 1) [5].

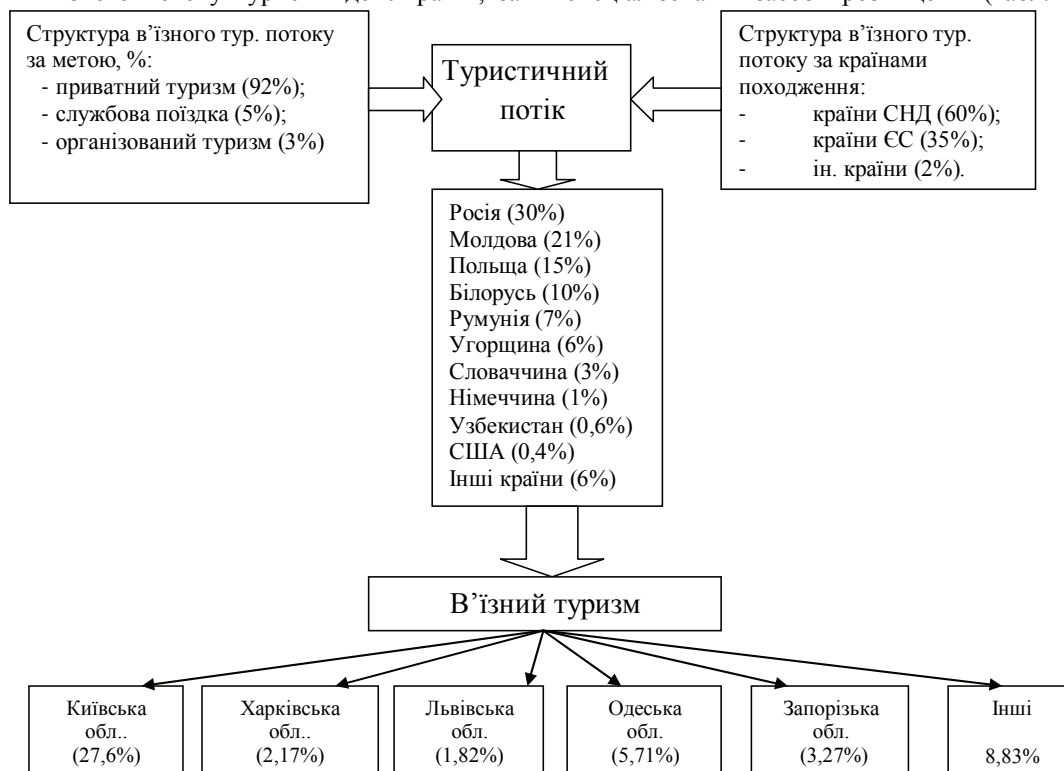

Рис. 1. Структура туристичних потоків України [3]

Таблиця 1

Динаміка розвитку готельного господарства України, 2011-2015 рр.

Роки	Кількість готелів та аналогічних засобів розміщення, од.	Кількість номерів, од.	Місткість, тис. місць	Кількість розміщених осіб, тис. чол..
2011	3162	76986	154,2	4656,8
2012	3144	81441	162,8	4983,9
2013	3582	89685	179,1	5467,8
2014*	2644	69237	135,5	3814,2
2015*	2478	68241	132,5	4297,2

* без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції

Дослідження статистичних даних розвитку готельної індустрії засвідчує поступове скорочення кількості підприємств готельного господарства, починаючи з 2014 р.. Незважаючи на зменшення кількості готелів у 2015 р. відносно 2014 р. на 6 %, кількість

відвідувачів готельних підприємств у цьому періоді зросла у межах 13%, за рахунок активізації малого готельного бізнесу, який робить акцент на менш витратоємні індивідуальні засоби розміщення. Причиною погіршення показників розвитку готель-

ного господарства стала, перш за все, нестабільна економіко-політична та фінансова ситуація в країні, а також зменшення кількості туристів внаслідок проведення військових дій в межах країни та анексія АР Крим. Внаслідок чого інвестиційний клімат готельного бізнесу втрачає свою привабливість та збільшується рівень його «тінізації».

Крім цього, існуюча інфраструктура туризму ще не відповідає міжнародним стандартам. Разом із появою нових та комфортних готелів, все ж таки у більшості готелів матеріально-технічна база є фізично та морально застарілою: відсутні сучасні засоби зв'язку та комунікацій, конференц-зали з відповідною аудіовізуальною технікою та технічними засобами для синхронного перекладу. Подальший розвиток готельного господарства неможливий без сучасного обладнання і новітніх технологій. Перелік послуг українських готелів значно скромніший, ніж у більшості готелів Європи, які пропонують відвідувачам близько ста найменувань додаткових послуг. Так, виявлено, що далеко не всі вітчизняні засоби розміщення (і навіть готелі) надають послуги харчування, побутові послуги та послуги спортивно-розважального характеру.

Отже, більшість сучасних готельних підприємств в Україні мають типову структуру послуг, низьку спеціалізацію. Поряд із традиційними повносервісними готелями потрібно сформувати мережу спеціалізованих підприємств із вузьким спектром послуг, зорієнтованих на обслуговування певної категорії туристів. Створення спеціалізованих підприємств стосується передусім туристичних центрів із чітко виявленою спеціалізацією в спортивно-оздоровчому, конгресовому туризмі, центрах з ігровими атракціями й іншими видами туризму.

Вдосконалення спеціалізації та впровадження високих стандартів обслуговування у національній сфері гостинності пов'язані з формуванням традиційних у світовій готельній індустрії корпоративних структур – міжнародних готельних ланцюгів. Провідні готельні підприємства, об'єднані в корпорацію, здійснюють колективний бізнес, перебуваючи під єдиним контролем керівництва ланцюга. Фаховий менеджмент повністю відповідає за ефективність функціонування, посилення конкурентних позицій. Технологічно успіхи корпоративних форм у гостинності пов'язані з дотриманням високої якості готельного продукту, ідентичністю послуг та доступністю цін на всіх підприємствах мережі. Для цього необхідні інвестиційні ресурси, але низка інвесторів не мають гарантій стабільності та безпеки вкладень свого капіталу в об'єкти нерухомості в Україні і змушує їх дотримуватися обережної інвестиційної політики, яка передбачає мінімізацію ризиків втрати капіталу. Іншим шляхом задоволення потреб в інвестиціях у готельне господарство є забезпечення рентабельної діяльності готелів і накопичення власних коштів для розвитку. В сучасних економічних умовах цей шлях може бути реалізований лише при застосуванні податкових пільг. У готельному господарстві такі пільги практично відсутні [8]. Також передумовою розвитку міжнародних готельних ланцюгів є участь України у різних

міжнародних заходах. Проведення Євро-2012, Євро-бачення у 2017 р. сконцентрували туристичний потік різних країн світу до України та підняли її рейтинг. Залучити туристів допоможе відновлення історичної цінності багатьох міст, а також реконструкція оздоровчих комплексів.

В Україні все більшого розвитку набуває «зелений туризм», оскільки для цього є всі необхідні природні умови, готелі теж залучені в цей процес. Тому одним напрямів розвитку готельного господарства є «зелений» готель або еко-готель. Найбільшого розповсюдження вони здобули на рекреаційних та привабливих туристичних базах відпочинку. У світі налічується понад сто готелів, відзначених сертифікацією програми Green Key. Україна знаходиться на четвертому місці за кількістю «зелених» готелів світу, що становить майже 11% від загальної кількості таких готелів [2].

ВИСНОВКИ

Таким чином останнім часом спостерігається скорочення кількості готельних закладів та сповільнення темпів розвитку готельного ринку. Причиною цьому є загострення політичної та економічної кризи, військові дії на сході України. Без стабілізації політичної та соціально-економічної ситуації, припинення військових дій, вкрай складно утриматися на ринку та отримувати позитивний економічний результат господарської діяльності. Але при існуючих економічних і політичних проблемах в Україні, готельне господарство та ринок готельних послуг продовжує функціонувати, трансформуючись під реалії сьогодення. Для ефективного розвитку готельного господарства в Україні необхідні розробка програми розвитку готельного та туристичного бізнесу, розробка та реалізація комплексу заходів, що сприяють створенню умов для активізації інвестиційної діяльності.

Список використаних джерел

1. Відоменко І.О., Діденко Н.С. Дослідження сучасного стану готельного господарства України його вплив на формування стратегії просування послуг індустрії гостинності / І.О. Відоменко, Н.С. Діденко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2016. – № – С. 64-68.
2. Остапенко Я.О. Статистичний аналіз підприємств готельного господарства та прогнозування його розвитку/ Я.О. Остапенко// Електронне наукове фахове видання «Глобальні та національні проблеми економіки». Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського, 2015 – Випуск 5. – С. 1216-1221. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.global-national.in.ua>.
3. Лютак О.М., Михальчук Л.В. Аналіз та оцінювання інформації про основні туристичні потоки України / О.М. Лютак, Л.В. Михальчук // Актуальні проблеми економіки, 2012 - №12(138). - С. 217-225.
4. Державна служба статистики України: офіційний сайт [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

5. Державна служба туризму і курортів України: офіційний сайт [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.tourism.gov.ua>

6. Асоціація малих готелів та апартаментів України: офіційний сайт [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.smallhotels.com.ua/>

7. Гостиничний бізнес он-лайн [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://prohotelia.com.ua/2013/01/12-events-and-trends-of-2012/>

8. Організація готельного господарства: [підручник] / С.І. Байлик, І.М. Писаревський; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. – Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2015. – 329 с.

ТКАЧЕНКО

Сергій Анатолійович
nukoblikaudit@inbox.ru

к.е.н., доцент кафедри
обліку і аудиту, в.о.
ректора Вищого навча-
льного закладу «Міжна-
родний технологічний
університет «Миколаїв-
ська політехніка»

УДК 338.242.2:[65.012.122:338.43]

**ПРИНЦИПИ, ЯКІ ЗАКЛАДАЮТЬСЯ У ФУНКЦІЮ ІНТЕГРОВАНОЇ
(ЦІЛІСНОЇ) ЕКОНОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ПРИ ЇЇ ПРОЕКТУВАННІ****THE PRINCIPLES THAT LAID IN THE INTEGRATED ECONOMIC
DIAGNOSTICS SUBSYSTEM BY ITS DESIGNING**

У статті обґрунтовано, ступінь реалізації загальних й специфічних принципів знаходить свій вияв у процесі функціонування в усіх елементах підсистеми діагностики, і у тому числі у самій функціональній структурі.

В статье обосновано, степень реализации общих и специфических принципов находит своё выражение в процессе функционирования во всех элементах диагностики, в том числе в самой функциональной структуре.

The article substantiates the degree of implementation of general and specific of the principles is manifested in the functioning of across all elements of the subsystem diagnostics, and including in the same the functional structure.

Ключові слова: інтегрована економічна діагностика, принцип, функція

Ключевые слова: единая экономическая диагностика, принцип, функция

Keywords: integrated economic diagnostics, principle, designing, function

ВСТУП

Ефективність (якість) функціонування функції інтегрованої економічної діагностики у практичних умовах визначається принципами, які закладаються у підсистему при її проектуванні. Чітке формулювання та дотримання цих принципів дозволяють більш науково підібрати елементи методу підсистеми, раціональніше пов'язати їх між собою й тим самим зробити процеси, які протікають у функції, такими, які більш відповідають поставленим цілям і ін.

Так як підсистема (функція) створюється у рамках системи управління підприємством, тоді цілком природним є узгодження принципів її побудови із загальносистемними принципами. Саме реалізація при створенні підсистеми сформульованих загальносистемних принципів (правил) робить її органічним компонентом системи управління підприємством у цілому. У якості основних, найбільш важливих можна назвати наступні принципи: системного підходу; нових завдань; максимальної розумної типізації проектних рішень; безперервного розвитку (процесу); мінімізації введення-виведення інформації та багаторазового її використання; першого керівника і інші. Поряд із цими загальними принципами, як показали виконані дослідження [1-10] та ін., при створенні й функціонуванні підсистеми інтегрованої економічної діагностики повинен бути реалізований ряд поодиноких, специфічних принципів, які виходять із ролі функції діагностики в управлінні господарськими об'єктами і місця діагностики у системі управління. Розглянемо основні з цих принципів.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні загальних й специфічних принципів (альтернат) у формі функціонування складових функцій інтегрованої економічної діагностики, ін.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретико-методологічним базисом статті виступає

діалектичний метод, положення теорії діагностики і управління. У процесі дослідження знаходили використання методи: абстрактно-логічний (для теоретичного узагальнення та формулювання висновків); монографічний (при дослідженні теоретичних і практичних методик діагностики та управління); економіко-статистичний, розрахунково-конструктивний, порівняльний (при оцінці стану діагностики в управлінні); групування (з метою опису практики діагностики, управління), ін.

РЕЗУЛЬТАТИ

Принцип визначення меж удосконалення розрахунків діагностики. Функція економічної діагностики повинна створюватися як людино-машинна система з розмежуванням функцій між людиною і машиною. Реалізація цього принципу досягається закріпленням за людиною справді творчих процесів, таких, як постановка задач, внесення змін у хід вирішення завдань, загальна оцінка результатів діагностики, порівняння принципів альтернатив. У той же час найбільш трудомісткі й такі, які піддаються формалізації розрахунки діагностики повинні бути передані для виконання їх машинним шляхом та ін.

Принцип узгодженості робіт щодо розвитку підсистеми діагностики із іншими напрямками удосконалення управління. Проектні роботи по створенню підсистеми інтегрованої економічної діагностики повинні узгоджуватися із виконуваними на підприємствах розробками в області (галузі) удосконалення економіки й організації процесу виробництва, наукової організації праці, удосконалення систем проектування і управління технологічними процесами.

Принцип інтегрованості економічної діагностики. Інтегрованість розрахунків діагностики проявляється через зміст економіко-аналітичних завдань та алгоритми їх вирішення. Реалізується цей принцип включенням у підсистему підпорядкованих єдиній меті спеціалізованих взаємопов'язаних блоків завдань

(перспективної, ретроспективної, оперативної й інших видів діагностики), які охоплюють усі рівні управління виробництвом, його стадії і об'єкти. Інтегрованість нерозривно пов'язана із системністю. *Системність* – це підхід, який забезпечує досягнення інтегрованості діагностики, за посередництвом якого у підсистемі досягається органічне поєднання науково розробленої методології та організації процесів діагностики із використанням сучасних економіко-математичних методів, нової обчислювальної техніки, ін.

Принцип випереджаючого розвитку методичного забезпечення функції діагностики. У зв'язку із тим, що економічна діагностика виступає порівняно молодого галуззю конкретно-економічних наук, багато які її аспекти ще не опрацьовані у даний час досить всебічно і глибоко. Це стосується методик таких видів діагностики, як проблемно-орієнтована та функціонально-вартісна, і у певній мірі методик перспективної та порівняльної діагностики. Удосконалення завдань діагностики вимагає попереднього їх опрацювання у методичному плані і експериментальної перевірки доцільності їх вирішення у традиційних умовах управління господарською діяльністю. Реалізація зазначеного принципу здійснюється шляхом включення до складу функції інтегрованої економічної діагностики головним чином таких завдань, які рекомендуються керівними методичними матеріалами із діагностики та інше.

Принцип випереджаючого розвитку паралельних підсистем і сукупності даних. Необхідність врахування цього принципу випливає із того, що задачі діагностики у переважній більшості випадків є споживачами інформації паралельних підсистем та банку даних. При цьому найбільш ефективно із точки зору технології машинної обробки інформації вирішення аналітичних задач досягається у тому випадку, коли завдання діагностики є послідовним продовженням вирішення задач нормування, планування і обліку. Реалізація цього принципу досягається етапністю розробки та впровадження підсистеми інтегрованої економічної діагностики у залежності від наявності необхідної для кожного етапу інформації і відповідних організаційних передумов і інше.

Принцип методологічної єдності. Застосування того чи іншого методу розв'язання завдання функції діагностики у основному залежить від мети функціонального блоку, у який дана задача включається. Дуже важливо для вирішення однотипних завдань, які відносяться до різних блоків і комплексів задач підсистеми інтегрованої економічної діагностики, застосовувати єдині методи рішення, які впливають з єдиної теоретичної концепції й дозволяють створити набір уніфікованих процедур по обробці аналітичної інформації, ін.

Принцип орієнтації результатної інформації підсистеми діагностики на конкретних користувачів. Вихідна інформація підсистеми інтегрованої економічної діагностики повинна представлятися у обсязі, у вигляді, у терміни та із періодичністю, які необхідні і достатні для вироблення управлінських рішень у конкретних виробничих умовах керівниками лінійних підрозділів та функціональних служб підприємств. Реалізація цього принципу досягається за рахунок

чіткого закріплення результатних документів кожного завдання за конкретними користувачами, агрегування у документах інформації різних задач діагностики, встановлення послідовності і форми подання інформації користувачам відповідних рівнів управління та ін.

Принцип достовірності інформації діагностики. Вихідна інформація підсистеми інтегрованої (єдиної) економічної діагностики повинна об'єктивно відображати досліджувані процеси та об'єкти. Реалізується принцип (основа) достовірності шляхом встановлення детермінованих залежностей між різними показниками і факторами впливу на основі використання масивів інформації, які формуються у підсистемі бухгалтерського обліку та звітності, які мають високий ступінь точності і достовірності, зіставлення результатів діагностики по оперативній інформації та інформації періодичного характеру (у основному інформації бухгалтерського обліку), а також включення у технологічний процес обробки інформації операцій контрольного рахунку, ін.

Принцип поєднання функціонального і програмно-цільового підходів. Підсистема інтегрованої економічної діагностики повинна забезпечувати «наскрізні» вирішення, які задовольняють вимогам різних управлінських та виробничих функцій й вирішення, спрямовані на кінцеві результати шляхом інтеграції функціональних завдань підсистеми у рамках різних комплексних цільових програм: керування технічним оновленням виробництва; створення найважливіших об'єктів; виявлення резервів підвищення ефективності виробництва; підвищення якості продукції; зниження матеріаломісткості та ін.

ВИСНОВКИ

Ступінь реалізації перерахованих вище загальних та специфічних принципів знаходить свій вияв у процесі функціонування в усіх елементах методу підсистеми діагностики, й у тому числі у її функціональній структурі.

Список використаних джерел

1. Акофф, Р.Л. О менеджменте / Р.Л. Акофф. – СПб: Питер, 2002. – 448с.
2. Антикризисное управление / Э.М. Короткова. – М.: Риор, 2009. – 112,[1] с.
3. Бир, С. Кибернетика и менеджмент / С. Бир. – М.: КомКнига, 2006.-274с.
4. Загорна, Т.О. Економічна діагностика / Т.О. Загорна. – К.: ЦУЛ, 2007. – 400с.
5. Карлоф, Б. Деловая стратегия / Б. Карлоф. – М.: Экономика, 1991.-239с.
6. Социология управления / В.Э. Бойков. - М.: Изд-во РАГС, 2008. – 355с.
7. Терещенко, Н.Н. Экономическая диагностика состояния и развития потребительского рынка / Н.Н. Терещенко. – М.: Креатив. экон., 2008. – 383 с.
8. Усач, Б.Ф. Контроль і ревізія / Усач Б.Ф. – К.: Знання-Прес, 2005.-253с.
9. Фінанси підприємств / за ред. Ф. Поддєрьогіна. – К.: КНЕУ, 2000. – 348 с.
10. Экономическая психология / Булков А.А. – Москва: МУГУ, 2008. – 37с.

ЛОУКОСТ – ПОЛІТИКА ЦІНОЮ 2 МЛРД. ГРН.

Генеральний директор ДП МА «Бориспіль» Павло Рябікін публічно представив усі нюанси перемовин з RYANAIR.

Розпочав свою доповідь Рябікін з сьогоднішніх можливостей летовища. За словами гендиректора, сьогодні аеропорт відображає хабову модель розвитку, співпрацює з більш ніж **50 авіакомпаній**, обслуговує **8,65 пасажирів на рік** і приносить **1,5 млрд. грн. прибутку**. Також керівництво планує вкласти 10 млрд. грн. на розвиток інфраструктури аеропорту, з яких частина – власні кошти, і частина – кредитні.

Пріоритетна політика «Борисполя» спрямована на оптимізацію пропускних можливостей до 2 млн пасажирів, додаткові виходи на посадку, розширення зони отримання багажу, реконструювання льотної зони, розширення трансферної зони, розширення процесору, облаштування паркінгу, значне подовження Галереї. У зв'язку з ситуацією у країні та безпекою пасажирів як безумовною цінністю, планується значне посилення системи безпеки, а саме застосування у роботі 20 баз даних та модернізація пропускного контролю та огляду.

З огляду на найближчі плани розвитку летовища, Рябікін пояснює в чому саме неприйнятні для «Борисполя» вимоги RYANAIR.

По-перше, пропозиції RYANAIR досить мінімальні: рейси у другорядні аеропорти з низькою частотою польотів (Ейндховен – 3 рейси, Скавста – 4 рейси, Станстед – 5 рейсів, Манчестер – 3 рейси).

RYANAIR для «Борисполя» – лише 1,5 % пасажиропотоку і 0,5 % доходу.

Окрім малої вигоди для українського аеропорту, RYANAIR висуває ультимативні вимоги щодо яких «Бориспіль» намагається вести переговори. Дані умови не можуть бути прийнятими, оскільки порушують українське законодавство, і вимагають регулювання Англійським правом.

Для більшого розуміння, наводимо конкретні вимоги RYANAIR, що є протизаконними:

- Безкоштовна аеронавігація;
- Безкоштовні стоянки для таксі;
- Безкоштовні площі для реклами;
- Безкоштовна оренда площ в терміналі;
- Безкоштовна система прийому багажу;
- Безкоштовні офіси для продажу авіаквитків;
- Безкоштовна земля для будівництва готелю;
- Закріплення місць стоянок літаків;
- Безкоштовні офіси для служби оренди автомобілів;

– Єдина ставка аеропортового збору \$7,5 на пасажирів на 4 роки;

– Виплата аеропортом 35% прибутків із доходів магазинів Duty-free;

– 60-денне кредитування з боку аеропорту (не відповідає вимогам щодо фінансової дисципліни);

– Арбітраж – Англійський суд.

Законодавство, яке порушується RYANAIR:

– Європейське законодавство (Guidelines on State aid to airports and airlines, 2014/C 99/03);

– Вимоги суперечать Господарському кодексу України (ч. 5 ст. 75);

– Застосування різних цін чи різних умов до рівнозначних угод є порушенням п. 2 ч. 2 ст. 13 ЗУ «Про захист економічної конкуренції»;

– Порушення ЗУ «Про запобігання корупції» (ч. 2 ст. 28);

– Порушення Постанови КМУ №297 від 11.04.2017;

– Вимоги суперечать Статуту ДП МА «Бориспіль» (п. 4.4);

– Положення про застосування знижувальних коефіцієнтів до аеропортових зборів (від 05.05.2017 №35-10/4-47).

Як висновок, Рябікін назвав розмір втрат аеропорту внаслідок прийняття умов RYANAIR. Якщо у іншого авіаперевізника за маршрутом Київ-Лондон сума аеропортових зборів в перерахунку на 1 пасажирів сягає від \$20, то RYANAIR вимагає встановити **єдиний аеропортовий збір за 1 пасажирів у розмірі \$7,5**. Внаслідок цього, авіакомпанії вимагатимуть встановлення рівних умов, тобто єдиного збору в \$7,5 за одного пасажирів і для них, що понесе **утрачену вигоду для «Борисполя» близько 2 млрд. грн. щороку**. Це доводить невідповідність контракту.

Для зменшення обурення українців, Рябікін запевнив, що наразі якнайменше з 5 авіакомпаніями ведуться переговори, 3 з яких – **лоукости**, що означає **наявність альтернативи**.

Наостанок свого виступу Рябікін додав: «Я дотримуюсь своєї позиції і буду її дотримуватись до кінця, навіть якщо це спричинить моє звільнення».

Ярослава Комаренко,
журналіст "Економіка. Фінанси. Право"

ПРОВОКАЦІЯ ЗЛОЧИНУ ЧИ НЕГЛАСНА СЛІДЧА ДІЯ: ТОЧКА ЗОРУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Питання провокації злочину найчастіше згадується у справах про дачу чи одержання хабаря та у справах, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів. І найчастіше за все провокацію відносять до правоохоронців, оскільки у судовій практиці нерідко зіштовхувались із ситуацією, коли вчинення

людиною злочину спровоковано працівниками міліції або інших правоохоронних органів. Тож необхідно чітко розуміти, де саме провокація злочину, а де негласна слідча дія правоохоронних органів.

Поняття «провокація», що надається в кримінальному законодавстві, полягає у **спонуканні особи до**

вчинення злочину, котрий вона б, можливо, не вчинила без такої провокації.

Найдоцільніше розглядати поняття «провокація» з точки зору *психології*. За наукою, *провокація являє собою дію чи ряд дій з метою викликати зворотну реакцію особи*, яка, як правило, несе тяжкі наслідки. Провокація є одним з найвищих проявів мистецтва людського спілкування, який за своїм змістом покликаний прямо чи непрямо вплинути на дії людини.

Європейський суд з прав людини виключає відповідальність особи за злочин, вчинений *з провокацією зі сторони правоохоронних органів*. Та незважаючи на те, що **Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод** та протоколи до неї є *частиною національного законодавства України*, вітчизняні суди не в повній мірі зважають на норми цього документу, а то й зовсім ігнорують останній.

Поряд з цим **Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини»** регулює відносини, що виникають у зв'язку з обов'язком держави виконати рішення **Європейського суду з прав людини** у справах проти України. Важливою є **ст. 17 Закону**, що передбачає застосування судами Конвенції та практики Європейського суду з прав людини, як джерела права, а **ст. 18 цього Закону** визначає порядок посилання на Конвенцію та практику Суду.

Європейський суд з прав людини не забороняє використовувати у кримінальному провадженні докази, що були отримані в результаті проведення негласних слідчих дій, наприклад, операцій під прикриттям чи контрольованої поставки. Втім, **ЄСПЛ забороняє судам використовувати докази, отримані в результаті провокації правоохоронців**. Тому проведення заходів, пов'язаних, наприклад, із використанням негласних агентів, повинне супроводжуватися відповідними гарантіями.

У цій частині ЄСПЛ виділяє **дві групи гарантій**. *Перша* стосується заходів, які вживаються безпосередньо на етапі здійснення контролю за вчиненням злочину. *Друга* – це процесуальні гарантії на стадії розгляду справи у суді.

Контроль за вчиненням злочину має місце у випадках наявності достатніх підстав вважати, що готується вчинення або вчиняється тяжкий чи особливо тяжкий злочин. **Він проводиться в таких формах:**

- контрольована поставка;
- контрольована та оперативна закупка;
- спеціальний слідчий експеримент;
- імітування обстановки злочину.

Контроль за вчиненням злочину полягає у перевірці за рішенням прокурора відомостей про готування вчинення або про вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину в формі контрольованої поставки, контрольованої або оперативної закупки, спеціального слідчого експерименту, імітування обстановки злочину, порядок та тактика проведення яких визначається законодавством та міжнародними договорами України.

Згідно чинного **Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»** підрозділи, що здійс-

нюють оперативно-розшукову діяльність мають право проводити операції з контрольованого вчинення діянь з метою виявлення та фіксації факту вчинення певних видів злочину.

Необхідно зазначити, що контроль за вчиненням злочину може входити до **оперативної комбінації**.

Законодавство не надає визначення даного поняття, та все ж воно існує.

Найбільш точним, на нашу думку, є тлумачення **А.А. Михайличенка**. На думку вченого, **оперативна комбінація** – це спосіб вирішення оперативного завдання, створення умов для проведення оперативно-розшукових дій та невід'ємний елемент оперативно-розшукової тактики, який включає в себе сукупність тактичних прийомів, методів, модельованих оперативними співробітниками з урахуванням ситуації, яка склалась, різних способів виконання, застосування яких впливає на вирішення поставленого завдання.

Та важливим є те, що під час підготовки та проведення заходів з контролю за вчиненням злочину забороняється провокувати (підбурювати) особу на вчинення цього злочину з метою його подальшого викриття, допомагаючи особі вчинити злочин, котрий вона не вчинила б, якби слідчий цьому не посприяв. Речі та документи, що були здобуті у такий спосіб, не можуть бути використані у кримінальному провадженні.

Згідно чинного законодавства, провокація підкупу, тобто дії службової особи з підбурення особи на пропонування, обіцянку чи надання неправомірної вигоди або прийняття пропозиції, обіцянки чи одержання такої вигоди, щоб потім викрити того, хто пропонував, обіцяв, надав неправомірну вигоду або прийняв пропозицію, обіцянку чи одержав таку вигоду, – *карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років, та зі штрафом від двохсот п'ятдесяти до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян*.

Те саме діяння, вчинене службовою особою правоохоронних органів, – *карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років та зі штрафом від п'ятисот до семисот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян*.

Відповідно до **ч. 4 ст. 27 Кримінального кодексу України** *підбурювачем* є особа, яка умовлянням, підкупом, погрозою, примусом або іншим чином схилила іншого співучасника до вчинення злочину.

Провокація (підбурювання) до вчинення злочину з боку правоохоронців є порушенням **п.1 ст.6 Конвенції**.

«Українські судді не люблять цієї норми і невідомо чому посилаються на правові позиції пленуму Верховного Суду України, які не є керівними. На превеликий жаль, аналізуючи судову практику (а я почав займатися цією проблемою близько 2-х років тому), можу з упевненістю заявити, що адвокати, прокурори, судді не допрацьовують в цьому напрямку, не вивчають це питання та не бажають на практиці застосовувати норми Європейської Конвенції. У свою чергу працівники правоохоронних органів не бажають застосовувати ці положення на практиці. Не-

рідко останні вчиняють дії, направлені на маскування провокацій зі свого боку, що при розгляді кримінального провадження призводить до ускладнення побудови певної правової позиції захисника. І хоч на законодавчому рівні задекларована змагальність сторін, насправді нею і не пахне», – розповідає суддя Апеляційного суду Київської області **Олег Володимирович Ігнатюк**.

Суддя зазначив, що при перегляді справ про злочини, вчинені внаслідок провокації правоохоронними органами, слід звернути увагу на **чотири фундаментальні рішення ЄСПЛ**, «Тейшейро де Кастро проти Португалії», «Раманаускас проти Литви», «Баннікова проти Російської Федерації», «Веселов та інші проти Російської Федерації».

У справі «Тейшейро де Кастро проти Португалії» винесено вирок засудженому за перевезення наркотиків, оснований на показаннях двох поліцейських, котрі спровокували його до здійснення злочину.

Суддя Ігнатюк провів межу між неналежними діями працівників поліції в ході контрольованої закупки та діями звичайних агентів, які діють під прикриттям з метою отримання доказів щодо вчинення особою злочину без активного підбурювання до його вчинення. Заборона підбурювання поширюється як на працівників поліції, так і на осіб, які діють за їх вказівкою. Перед проведенням контролю за вчиненням злочину працівники правоохоронних органів повинні: володіти достатнім обсягом інформації про причетність особи до вчинення злочину; вступати у злочин лише на етапі його підготовки або вчинення; поведінка агентів повинна бути пасивною.

Про активну поведінку, яку може бути розцінено як провокація, може свідчити самостійне звернення до особи, повторні пропозиції після відмови особи, наполягання, що пояснюється в рішенні ЄСПЛ у справі «Раманаускас проти Литви». Справа полягала у тому, що заявник скаржився на використання в

кримінальній справі доказів, отриманих унаслідок підбурювання з боку поліції, що порушило його право на справедливий судовий розгляд справи щодо нього.

У справі «Баннікова проти Російської Федерації» (проведення співробітниками органів федеральної служби безпеки оперативно-розшукового заходу у вигляді перевіркової закупки, котре призвело до скоєння громадянкою злочину, пов'язаного із незаконним збутом наркотичної речовини), заявниця у своїй скарзі в ЄСПЛ стверджувала, що її визнали винною у вчиненні злочину, спровокованого правоохоронними органами через агента-провокатора й що вона не вчинила би злочину без їхнього втручання.

Європейський Суд з огляду на справи, ухвалив, що використання особливих методів ведення слідства – зокрема, агентурних методів, – не може саме по собі порушити право на справедливий розгляд. Ризик підбурювання з боку співробітників міліції, викликаний зазначеними методами, означає, що їхнє використання має бути суворо регламентованим. А в частині розгляду заяви про провокаційні дії, спрямовані на спонукання вчинення злочину з метою його викриття, Європейський Суд, звертає увагу на те, чи був би вчинений злочин без втручання органів влади.

На основі розглянутих матеріалів усіх справ, **Європейський Суд** визнав, що підбурювання з боку поліції має місце лише там, де задіяними особами – є посадові особи, співробітники служб безпеки або особи, що діють за їх розпорядженням – не обмежувані фактично необхідною пасивною слідчою діяльністю, а такі, що здійснюють такий вплив на особу, як підбурювання до вчинення злочину, що в іншому випадку не був би вчинений, з метою забезпечити докази й почати карне переслідування.

Ярослава Комаренко,
журналіст "Економіка. Фінанси. Право"

КІБЕРАТАКА В УКРАЇНІ

Кібератака на український бізнес

10 липня 2017 року Торгово-промислова палата України зібрала фахівців у сфері бізнесу для обговорення «гарячої» теми – наймасштабнішої кібератаки на українські підприємства.

Обговорення розпочав Президент ТППУ Геннадій Чижиков, і своїми коментарем щодо теми висловив думку більшості присутніх: «Наразі ми маємо більше питань, ніж відповідей». Це дійсно так, оскільки системи захисту українських підприємств виявились аж надто вразливими і піддалися нападу хакерів, що спричинило затримку робочих процесів установ.

Також окреме місце в обговоренні зайняло питання щодо форс-мажору: чи є кібератака форс-мажором та як це довести?

«У переліку обставин непереборної сили кібератака досі не значилась – тому нам довелося гідно приймати виклик і шукати правильне рішення в рамках закону. Починаючи з 27 червня 2017 р. юристи ТПП України надали вже понад 1000 консультацій на запити щодо підтвердження форс-

мажорних обставин у зв'язку із кібератакою. Ми й досі щодня продовжуємо отримувати понад 100 запитів на консультації. Торгово-промислова палата свідомо взяла на себе роль «голосу» бізнесу до влади і запрошує всіх об'єднати зусилля в пошуку найефективніших рішень захисту кожної окремої компанії зокрема та держави в цілому», – зазначив Чижиков.

Щодо форс-мажорних обставин позицію ТППУ висловила Алла Нестеренко – директор Дирекції правового забезпечення діяльності ТПП України:

«Торгово-промислова палата України зможе засвідчувати факти форс-мажорних обставин тільки на підставі документів, отриманих від Кіберполіції. На наш погляд, це має бути довідка або витяг про відкриття кримінального провадження. Для можливості оперативного реагування на численні звернення та використання достовірної інформації при засвідченні форс-мажорних обставин стосовно ситуації навколо кібератаки, ТПП України звернулася до Кіберполіції з проханням надати офіційне підтвердження термінів (дат початку та закінчення) здій-

нення кібератаки на корпоративні та мережі органів влади, а також роз'яснення, що є юридичною підставою, підтверджуючою здійснення кібератаки на мережі суб'єктів господарювання».

Занепокоєння ситуацією, що склалась висловив і керівник проектів та програм Департаменту безпеки Національного Банку України Антон Кудін: «Причина швидкого розповсюдження та вдалої атаки – невідповідність систем захисту. Нацбанк зробив висновки і буде підвищувати вимоги до кібербезпеки всередині установи за двома напрямками. По-перше, ми плануємо створити центр реагування на комп'ютерні інциденти, а по-друге, – розробимо нові правила для забезпечення безпеки інформації у банківській системі». Також він повідомив фахівців, що дана атака не була одно актовою дією, а є системною стратегією. За його словами, та кібератака, котру ми обговорюємо, розпочалась ще на початку 2017 року і зараз в модифікованому вигляді нанесла удар на завчасно виявлені слабкі місця.

Вчений секретар Інституту проблем моделювання в енергетиці ім. Г.Є. Пухова Олександр Корнейко повідомив, що кібератаки розпочались ще задовго до 2017 р.. На його думку, перші схожі атаки мають початок з виборів Президента України у 2015 р. і ситуація, що склалась нині, – «показова вистава», адже при можливостях вірусу постраждали саме бізнес-структури, що означає, що метою не було отримати котрусь конфіденційну чи таємну інформацію.

«В Україні нині достатньо підготовлених кадрів та є накопичений досвід – фахівців із кіберзахисту готує понад 30 вітчизняних вищих навчальних закладів. Нам варто розвивати державно-приватне партнерство, адже поки що бізнес та держава знаходяться по різні сторони фронту, а треба об'єднувати зусилля і допомагати один одному. Ми переможемо, бо правда за нами», – додав Корнейко.

Найбільше питань у фахівців було до Геннадія Дубка – заступника начальника Департаменту кіберполіції Національної поліції України, адже найбільшою складністю для підприємців виявилось звичайне фіксування інфікування комп'ютерних систем працівниками кіберполіції.

«Працівники кіберполіції є у кожному регіоні України – їх можна викликати на підприємство, що постраждало для фіксування факту кібератаки. На сьогоднішній день в департамент кіберполіції звернулися близько 3 тисяч осіб. З офіційними заявами – вже понад 1,5 тисячі. Близько 200 заяв подали підприємства державного сектора, всі інші – приватні підприємці. Нині правоохоронними органами ведеться розслідування: ми шукаємо причетних до організації кібератаки», – повідомив Дубок. Також за словами службовця, департамент спрямував усі сили на розробку нової системи обслуговування населення у подібних ситуаціях.

До обговорення долучились і представники найбільших компаній, котрі зазнали втручання у роботу електронних систем.

Про особливості робочого процесу під час масштабної кібератаки розповів голова Авіаційного комітету при ТПП України, перший заступник

генерального директора Міжнародного аеропорту «Бориспіль» Євген Дихне: «Після кібератаки всі підприємства змушені жити по-новому, а це значить – витратити багато грошей на безпеку та вибудовувати систему управління підприємства по-іншому. «Бориспіль» працює по-новому з січня цього року. До кібератак на підприємстві готувалися ще з грудня, тому напад вдалося оперативно відбити. Аеропорт не припинив свою роботу і кілька днів працював не використовуючи дата центр. Крім електронних систем надважливим є й людський фактор – пильність персоналу. Також треба підвищувати рівень корпоративної культури. Постраждалі від вірусу підприємства можуть за лічені години «підняти» свою роботу, якщо попередньо побудувати альтернативну робочу мережу. Мета – не вберегтися від усіх можливих кібератак, а побудувати менш вразливу мережу та забезпечити її швидке відновлення після локальних зупинок».

Рішення підприємства про перехід на «ручний режим» роботи було єдиновірним і це допомогло уникнути більшого ураження і, відповідно, більш негативних наслідків. На думку Дихне, завжди треба бути готовим до найгіршого сценарію розвитку подій, але ще важливіше – завчасно розробити план дій щодо подолання проблеми.

За словами заступника голови правління «Приватбанку» Олександра Дрелінга, через кілька тижнів в Україні прогнозують нову хвилю кібератак, націлену на комп'ютерні мережі, що працюють на операційній системі Linux, а це 70 % ринку: і банківського, і державного. Щоб мінімізувати наслідки нових атак і по-максимуму захистити від них країну і підприємства, потрібно підготувати централізовані, загальні рекомендації не тільки банкам, але й іншим компаніям, щоб вони були готові до другої хвилі.

За деталями дискусії, фахівці дішли висновку, що потрібно по-іншому підійти до питання оцінки загроз, необхідно переходити на поведінковий аналіз, а не реагувати на готові проблеми.

Найбільш яскравий коментар з цього приводу надав партнер юридичної фірми Axon Partners Дмитро Гадомський:

«Замість боротьби з наслідками кібератаки («мочити» М.Е. Дос, наполягати на форс-мажорі тощо) компаніям потрібно «зафіксувати збитки». А зекономлені на цьому сили, час і гроші направити на підготовку до наступних атак. Як мінімум, варто прочитати EULA вашого вендора, щоб уже з самого початку знати, що жоден вендор не несе відповідальності за свій софт».

Директор Інституту комп'ютерних інформаційних технологій Національного авіаційного університету Олександр Юдін вважає за необхідність сформувати робочу групу з фірм довірчої зони. Створення команди професіоналів, які поєднані однієї ідеєю полегшить реагування на кіберзагрози.

«Мушу констатувати той факт, що ми маємо справу з кібервійною. Бізнес повинен бути готовим до того, що кібератаки триватимуть. Під час дискусії ми зробили зріз проблеми, щоб на основі почутого виробити ефективний механізм захисту вітчизняних підприємств та підготовки до нової хвилі атак», –

сказав голова Комітету з електронних комунікацій при ТПП України Володимир Коляденко.

В результаті обговорення можна чітко стверджувати, що дана кібератака має послугувати Україні як навчальна тривога, відштовхуючись від якої треба прогнозувати всі можливі подальші сценарії, і головне – бути до них готовими.

Відкрито кримінальне провадження

27 червня внаслідок несанкціонованої кібератаки постраждали тисячі державних та приватних установ. Директор департаменту комунікацій Національної поліції України Ярослав Тракало повідомив про відкриття 23 кримінальних проваджень за ст. 361 Кримінального Кодексу України – втручання в роботу електрообчислювальних приладів, або комп'ютерних мереж.

За його словами, протягом доби до Департаменту кіберполіції НПУ надійшло понад тисячу повідомлень про незаконне втручання в роботу комп'ютерних мереж.

За даними інформаційного агентства UNN (<http://www.unn.com.ua>), хакерських атак зазнали державні підприємства та установи, а саме Нацбанк, Ощадбанк, ПриватБанк, Укрпошта, Укренерго, Укргазвидобування, а також міжнародні аеропорти "Бориспіль" та "Київ".

Ситуацію прокоментував Прем'єр-міністр України – Володимир Гросьман: "Безпрецедентна атака, але наші ІТ-шники роблять свою роботу і захищають критичну інфраструктуру. Важливі системи не постраждали. Атака буде відбита, а зловмисники — виявлені".

29 червня в.о. голови Національного банку України Яків Смолій, повідомив про відновлення роботи частини вражених структур з посиланням на прес-службу НБУ, зазначає UNN.

Зміни до Податкового кодексу у зв'язку із кібератакою в Україні

Міністерство фінансів України ініціювало внесення змін до Податкового кодексу, що дозволять не накладати штрафних санкцій до платників податків за несвоєчасну реєстрацію податкових накладних у зв'язку з кібератакою.

Хакерський напад на ряд установ України спричинив затримку абсолютно всіх фінансових та інформаційних процесів, починаючи від припинення

роботи банківських терміналів до порушення роботи державних органів.

Прецедент не оминув і Державну фіскальну службу України, яка мала накладати штрафи на платників податків за несвоєчасне подання податкової звітності, тобто накладних, що були виписані в період з 1 до 15 червня 2017 р..

Очевидно, що така проблема виникла не з вини платників податків, а через вірус. Та на жаль, чинний Податковий кодекс не передбачає такої ситуації для незастосування санкцій.

Саме тому Мінфін спільно з ДФС вирішили внести корективи в дану норму законодавства і 4 липня на засіданні Кабінету Міністрів України було схвалено Проект Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо реєстрації податкових накладних та/або розрахунків коригування до податкових накладних у Єдиному реєстрі податкових накладних".

За даними Мінфіну, законопроект дозволить не застосовувати до платників податків штрафні санкції за несвоєчасну реєстрацію податкових накладних, що були видані з 01.06 до 15.06, і котрі будуть зареєстровані до 15.07.2017.

Проект вже схвалено в КМУ і наступним кроком були його подання на розгляд Верховної Ради України.

Суть запропонованих Мінфіном та ДФС змін полягають у тому, що до платників податків, котрі зіткнулись з проблемою реєстрації податкових накладних через форс-мажорні обставини – а саме кібератаку, котру раніше не було визнано такою в нормативному акті, не можуть бути застосовані штрафні санкції за порушення граничних строків реєстрації податкових накладних у Єдиному реєстрі податкових накладних, за умови реєстрації даних накладних до 15 липня 2017 р..

Оскільки проект ще не надійшов на розгляд ВРУ, у Мінфіні очікують коментарів від нардепів та, безпосередньо, його схвалення, оскільки проект мінімізує негативні наслідки вірусу для бізнесу України, – повідомляє Міністр фінансів України Олександр Данилюк.

З текстом законопроекту можна ознайомитись на офіційному сайті Міністерства фінансів України [<https://www.minfin.gov.ua>].

Ярослава Комаренко,
журналіст "Економіка. Фінанси. Право"

АУДИТОРИ УКРАЇНИ БУРХЛИВО ОБГОВОРЮЮТЬ НОВИЙ ЗАКОНОПРОЕКТ: "ПІДВОДНІ КАМЕНІ" ПРОПОНОВАНИХ НОРМ

Ініційований Міністерством фінансів України законопроект №6016 «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» має бути прийнятим до кінця 2017 р.. Такий термін визначено не дарма, адже прийняттям закону реалізуються умови Угоди України з Європейським Союзом, що була підписана у 2014 р..

Відповідно до Угоди про Асоціацію з ЄС, Україна зобов'язується поступово наблизити своє законо-

давство до законодавства ЄС, зокрема, вимог Директиви 2006/43/ЄС Європейського Парламенту та Ради про обов'язковий аудит річної звітності консолідованої звітності, зі змінами, внесеними Директивою 2014/56/ЄС Європейського Парламенту та Ради.

Термін виконання чітко зазначений: зміни мають бути впроваджені протягом трьох років з дати набрання чинності цієї Угоди.

Згідно Угоди, положення застосовуються з **01.11.2014 р.**, а отже, норми Директиви 2006/43/ЄС (зі змінами) мають бути впроваджені до **01.11.2017 р.**

Відповідно до чинного **Закону України «Про аудиторську діяльність»** від 22.04.1993, № 3125-ХІІ, **аудиторська діяльність** являє собою підприємницьку діяльність, що включає в себе організаційне і методичне забезпечення аудиту, практичне виконання аудиторських перевірок (аудиту) та надання інших аудиторських послуг.

Аудит – є перевіркою даних *бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності* суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів.

Метою законопроекту №6016 є:

- підвищення рівня *довіри інвесторів* до фінансової звітності вітчизняних підприємств, у т.ч. державних компаній, забезпечення її прозорості та зіставності;
- дерегуляція аудиторської діяльності;
- можливість виходу аудиторських компаній України на *європейські ринки* за рахунок визнання еквівалентності систем;
- розширення ринку аудиторської діяльності;
- підвищення *престижу та довіри* до діяльності аудиторів;
- викоринення корупції;
- підвищення довіри населення до українських банків, страхових компаній, інших публічних компаній, в т.ч. державних підприємств;
- створення належних умов для виходу національних компаній на *ринки капіталу*;
- підвищення довіри регуляторних органів до фінансової звітності компаній;
- створення *позитивного інвестиційного клімату* України.

Як повідомляється у **Пояснювальній записці** до законопроекту, прийняття норм закону допоможе *гармонізувати національне законодавство* у сфері аудиту фінансової звітності та аудиторської діяльності з чинним законодавством ЄС у даній сфері, розвитку аудиторської діяльності в Україні та інвестиційної привабливості національної економіки країни.

Та попри, як здавалося б, актуальні та ефективні умови, проект закону потрапив в ряд *найяскравіше обговорюваних*. Думки фахівців розділились.

Голова комітету з питань податкової та митної політики Ніна Южаніна оцінює законопроект як оптимальне рішення проблем сучасного аудиту: *«Впевнена, що ми знаходимося на початку великого шляху – започаткування нової системи суспільного нагляду за аудиторською діяльністю і прозорості ведення бізнесу, як це відбувається в європейських державах»*, – написала нардеп на особистому офіційному сайті (<http://yuzhanina.in.ua/novini/item/174-audytorska-diialnist-v-ukraini-shans-dlia-obiednannia-i-rozvytku.html>).

Висловили свою думку й інші представники держсектору, такі як **Олександра Кужель та Віктор Галасюк**.

Голова Комітету з питань промислової політики та підприємництва, заступник РПЛ з економічної політики Віктор Галасюк висловив зачепленню результативністю законопроекту на своїй сторінці у Facebook. На думку нардепа, запропонований Мінфіном законопроект №6016 "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" ставить під питання існування незалежного аудиту в Україні, несе ризики штучної монополізації ринку великими компаніями та загрожує національній безпеці.

"Формально проголошується, що мінфінівський законопроект синхронізує положення національного законодавства про аудит з європейськими нормами. Але диявол криється в деталях! Позиція вже понад 300 українських аудиторів полягає в тому, що законопроект №6016 несе загрозу існуванню незалежного аудиту в Україні, руйнує наявну систему саморегулювання аудиторської діяльності, штучно та необґрунтовано узалежнює професію аудитора від Міністерства фінансів, висуває необґрунтовані дискримінуючі вимоги, яких немає в Директивах ЄС, що призведуть до суттєвого обмеження конкуренції, утискання невеликих аудиторських компаній та фактичного знищення професії в регіонах", – зазначив Галасюк за результатами розгляду звернень представників **Союзу Аудиторів України та Аудиторської Палати України** щодо системних загроз, які несе даний законопроект.

Нардеп вважає, що такі ризики – це не *"випадкові помилки"* Мінфіну, а чиясь *добре спланована схема дій*, про що свідчить і той факт, що законопроект № 6016 був внесений всупереч регламенту Верховної Ради: *"По суті, законопроект №6016 є альтернативним депутатському законопроекту №2534, який якраз захищав інтереси українського аудиту. Як ви розумієте, з дати внесення депутатського законопроекту (03.04.2015) пройшло більше ніж 2 тижні, тому внесення альтернативного є незаконним! Але депутатський законопроект був відхилений профільним Комітетом, а урядовий з такими грубими недоліками, чомусь підтриманий"*. – стверджує **Галасюк**.

Також він закликав **Голову парламенту Андрія Парубія**, очільників усіх фракцій та груп Верховної Ради і засобів масової інформації *не допустити прийняття законопроекту № 6016 "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність"*, поставленого в розклад ВРУ.

Южаніна відповіла на коментар і зазначила, що проектом висуваються *більш жорсткі умови до суб'єктів аудиторської діяльності*, які матимуть право проводити обов'язковий аудит підприємств, що становлять суспільний інтерес. Проте такі вимоги, на думку Южаніної, є зрозумілими, оскільки держава має довіряти підтвердженій аудитором фінансовій звітності зазначених суб'єктів суспільного інтересу.

«Впевнена, цей проект не знищить професію у регіонах, а змусить аудиторів об'єднуватись і розвиватись. Стимулом до цього має бути, зокрема,

розищення сфери обов'язкового аудиту, що в перспективі може привести до зростання ринку обов'язкового аудиту майже у три рази», - запевнила нардеп.

Але переконати абсолютно всіх не вдалось, до позиції Віктора Галасюка приєдналась Голова Комітету Верховної Ради України з питань підприємництва, регуляторної та антимонопольної політики Олександра Кужель.

Нардеп досить яскраво прокоментувала виступ Ніни Южаніної на сайті Рада: «Мені соромно сьогодні було чути пані Южаніну, коли вона говорила, що не можна віддавати управління громадським організаціям по галузях. Це європейський принцип, це завжди європейці говорили, що це є найголовніше, чого немає в країні, яка не будує демократичне. В Італії, наприклад, реєстрацію веде торгівельна палата» [<https://rada.oporaua.org/novyny/novini/52-komitetu/komitet-z-pytan-pidpriemnytstva-rehuliatornoj-ta-antymonopolnoy-polityky/4686-kuzhel-oleksandra-volodymyrivna?vystup=1&keyword=%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%B3%D0%B5>].

За словами Кужель, саме через підпорядкованість Міністерству фінансів, професія аудитора не розвинена до необхідного на теперішній час рівня.

Думку щодо пропонованих умов законопроекту висловила також Голова Аудиторської палати України Тетяна Каменська, що правда, не досить чітко, оскільки лишилась прибічницею нейтрального боку в обговоренні.

Так вона прокоментувала ситуацію: «Щодо хвилювань відносно швидкого прийняття нового профільного Закону, хочу сказати наступне. Деяка частина занепокоєнь виправдана, однак багато проблем, очевидно, просто надумані».

Зауваження надійшли і від Головного науково-експертного управління Верховної Ради України.

Першим «підводним каменем» ГНЕУ вбачають джерела фінансування Органу громадського нагляду над аудиторською діяльністю. Розглянутий закон зобов'яже суб'єкти аудиторської діяльності з суми винагороди за кожним договором обов'язкового аудиту (на підприємствах, які становлять суспільний інтерес) платити внесок на користь такого Органу, а кошторис «громадських наглядачів» буде затверджувати Мінфін, який забезпечує державну політику в сфері бухгалтерії. «Такий підхід суперечить природі Органу нагляду як незалежного органу», - йдеться у висновку експертів.

Цікавим є також зауваження щодо норми, що стосується обрання членів цієї Ради нагляду, в якій мовиться: «при обранні члена Ради нагляду враховуються досвід ... і бездоганна репутація». Та проблема в тому, що невідомо що саме розуміти під поняттям «бездоганна репутація», в чому вона вимірюється і за якими показниками оцінюється.

Не бездоганим є пункт законопроекту, що надає «Аудиторській палаті право застосовувати заходи дисциплінарної відповідальності до її членів», адже такі заходи застосовуються до осіб, які перебувають у трудових відносинах, тоді як члени АПУ в таких відносинах не перебувають.

Також передбачається **введення адміністративних покарань для аудиторів**. Експерти нагадують, що аудиторська діяльність носить суто договірний характер, а, отже, за порушення умов такого договору повинна наступати **господарська або громадянська відповідальність**, але ніяк не адміністративна.

Та **головним**, на думку фахівців, є те, що передбачена законопроектом **процедура організації з'їзду аудиторів надто ускладнена**, і вони не можуть стовідсотково запевнити, що голова АПУ буде виконувати свої обов'язки на громадських началах.

Незрозуміла і ліквідація АПУ, коли ж менш репресивним буде реорганізація діючої Палати.

Найконструктивніші зауваження та пропозиції висловили **представники професії аудитора**.

Аудиторська палата України у своєму експертному висновку вказує на спірні положення законопроекту. Так, зокрема потребують доопрацювання **питання про:**

- **термінологічний апарат**, який використовується в проекті, з метою його приведення у відповідності до Глосарію термінів Міжнародних стандартів аудиту та чинного законодавства (ст. 1);

- запровадження та особливості застосування **професійних стандартів**, в частині визначення компетентного органу до повноважень якого входить затвердження стандартів до використання, а також питання методологічного забезпечення аудиторської діяльності (ст. 13);

- визначення **правового статусу Органу суспільного нагляду** та порядку його фінансування (ст. 15);

- функціонування Ради з нагляду та Інспекції з якості (ст.ст. 16, 17);

- умови допуску до професії та визначення правового статусу Комісії з атестації (ст. 19);

- **професійну відповідальність аудиторів** та суб'єктів аудиторської діяльності, в частині визначення професійної відповідальності аудиторів, професійних обов'язків, професійного проступку, дисциплінарного впровадження та ін. (ст. 42).

За висновком АПУ, додаткового опрацювання потребують також **окремі положення:**

- не встановлено конкретні процедури, строки і порядок формування номінаційного комітету (ч. 1 ст. 16);

- не обумовлені питання методологічного забезпечення Органу суспільного нагляду та Комісії з атестації.

Варто звернути увагу на те, що у законопроекті **немає визначених критеріїв відбору незалежного аудитора** для проведення обов'язкової перевірки незалежним аудитором фінансової звітності установ та підприємств, відсутні норми, котрі визначають права обов'язки суб'єктів аудиторської діяльності та аудиторів під час здійснення ними аудиту та наданні інших послуг, що є неприпустимим для спеціального нормативного акту, що регулює професійну діяльність.

Загалом АПУ схвалює законопроект **лише за умови його суттєвого доопрацювання** із залу-

ченням представників аудиторської спільноти та професійних організацій аудиторів України.

На суттєві недоліки вказала і **Всеукраїнська професійна громадська організація «Спілка аудиторів України»**. Южаніна у своїй статті «Аудиторська діяльність в Україні: шанс для об'єднання й розвитку», посилалась на рішення позачергового з'їзду ВПГО «САУ», але без зазначення конкретних зауважень з їх боку і вимоги проведення регіональних слухань законопроекту.

Суттєвими та слушними для врахування є думки **безпосередніх авторів** нині чинного ЗУ «Про аудиторську діяльність» від 22.04.1993, № 3125-XII.

Зокрема, автор ЗУ «Про аудиторську діяльність», член ВПГО «САУ», Голова правління Аудиторської фірми «Аналітик» та заслужений юрист України – **Володимир Головач** наводить ряд пропозицій для врахування при доопрацюванні законопроекту.

Перша пропозиція стосується назви закону. Назва законопроекту в редакції Мінфіну мала назви: «Про аудит фінансової звітності», «Про аудит фінансової звітності та аудиторської діяльності», «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» – останні варіанти. Натомість, пропонується назва закону **«Про аудиторську діяльність»**. Це пояснюється тим, що *аудит фінзвітності є складовою частиною аудиторської діяльності* і, відповідно, є поняттям вужчим.

Звертається увагу також *до обов'язкового проведення аудиту*, про котре не йшлося в законпроекті Мінфіну. Представники Мінфіну пояснюють тим, що перелік суб'єктів, для яких проведення аудиту є обов'язковим, знайде своє відображення в Законі «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні». Та питання обов'язкового проведення аудиту, на думку Головача, *має бути викладено в усіх законах, що стосуються суб'єктів підприємницької діяльності*.

Окреме місце має **сертифікація аудиторів і допуск до професії**. Законопроектом сказано, що процесом сертифікації керує Мінфін, що не логічно, з точки зору незалежності в оцінюванні аудиторів. Тому доцільним було *формування Атестаційної комісії шляхом відбору по одному не практикуючому аудитору* від Національного банку України, Національної комісії з цінних паперів і фондового ринку, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Міністерства фінансів України. Також, по три непрактикуючих аудитора делегують з'їзд аудиторів України та Всеукраїнські загальні збори викладачів аудиту вищих навчальних закладів четвертого рівня акредитації.

Приділяється увага щодо конкретних критеріїв до кандидатів в аудитори. В. Головач пропонує викласти дану статтю в такій редакції: «Право на отримання Сертифікату мають громадяни України, що здобули повну вищу економічну або юридичну освіту, документ щодо якої визнається в Україні, мають необхідні знання з питань бухгалтерського обліку, оподаткування, права, організації бізнесу, інформаційних технологій та аудиту і набули досвіду роботи не менше трьох років підряд на посадах помічника

(асистента) аудитора, ревізора, бухгалтера, юриста, фінансиста та економіста або протягом зазначеного терміну здійснювали наукову чи викладацьку діяльність з питань аудиту.

При визначенні необхідного рівня знань кандидатів в аудитори можуть бути зараховані знання з бухгалтерського обліку, організації бізнесу та інформаційних технологій, здобуті при отриманні акад. мічної освіти в університеті чи прирівняному до нього навчальному закладі. Порядок зарахування таких знань затверджується Органом суспільного нагляду за аудиторською діяльністю за поданням Атестаційної комісії.

Особи, що мають досвід роботи більше десяти років на посадах помічника (асистента) аудитора, ревізора, бухгалтера, юриста, фінансиста чи економіста, складають один іспит з аудиту.

Обсяг знань з питань бухгалтерського обліку, оподаткування, права, організації бізнесу, інформаційних технологій та аудиту для проходження обов'язкового теоретичного навчання на академічному та професійному рівнях визначається терміном не менше, ніж на п'ять років.

Програми іспитів та порядок їх складання розробляються професійними організаціями з методичного та наукового забезпечення аудиту з урахуванням вимог нормативно-правових актів України та міжнародних стандартів і за поданням Атестаційної комісії затверджуються Органом суспільного нагляду за аудиторською діяльністю.

Проходження навчання для складання іспитів не є обов'язковим.

Розмір платежів за сертифікацію аудиторів визначається Атестаційною комісією і затверджується Органом суспільного нагляду за аудиторською діяльністю».

В законопроекті **орган суспільного нагляду** фактично є структурним підрозділом Мінфіну, що суперечить нормам **Директиви 2006/43/ЄС** в редакції **Директиви 2014/56/ЄС**, де сказано *про незалежність органу від підпорядкованості державному сектору*. Законопроект також оминає питання *нормативно-правового регулювання аудиту та науково-методичного забезпечення аудиторської діяльності*.

З наведених коментарів та зауважень політиків і аудиторів, можна побачити, що думки розділились надто різко. З пропозицій аудиторської спільноти, котрі є найконструктивнішими, ми запевняємось, що кожен закон має бути написано, або хоча б узгоджено, з представником професії, діяльність котрої він буде регулювати. Тому можна стверджувати, що проект має бути доопрацьований, і що найважливіше – **доопрацьований якісно**, щоб надалі у фахівців, експертів і, безпосередньо, аудиторів не виникало проблем у діяльності і сумнівів щодо некомпетентності законодавців.

З текстами документів можна ознайомитись на офіційних джерелах:

Проект Закону України №6016 «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61045]

Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [[http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement_\(body\).pdf](http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement_(body).pdf)]

Директива 2014/56/ЄС Європейського парламенту та Ради від 16 квітня 2014 р., що вносить зміни до Директиви 2006/43/ЄС про обов'язковий аудит річних звітів та консолідованих звітів [http://www.apu.com.ua/attachments/article/762/Direktiv_a%202014-56-EU.pdf]

Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22.04.1993, № 3125-XII [<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>]

Проект Закону України №2534 «Про аудиторську діяльність» [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54644]

*Ярослава Комаренко,
журналіст "Економіка. Фінанси. Право"*

ПРОДУКТИВНА СПІВПРАЦЯ ВРУ З ДЕРЖЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ: ПРИЙНЯТО ЗАКОНИ

22 червня 2017 р. засідання Верховної Ради України було вельми продуктивним з огляду на схвалення двох законопроектів, що були розроблені спільно з Державним агентством з енергоефективності та енергозбереження України.

За даними офіційного веб-порталу Верховної Ради України, в підтримку законопроекту №4941 «Про енергетичну ефективність будівель», свої голоси віддали 259 народних депутатів України; в підтримку законопроекту №4901 «Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання» – 238 народних депутатів.

Необхідно зазначити, що прийняття даних ЗУ є важливою подією для Держенергоефективності, адже розроблялись проекти нормативних актів за їх безпосередньої участі.

Цю подію яскраво прокоментував Голова Держенергоефективності Сергій Савчук. На думку Савчука, це довгоочікувані і значимі зміни для українців адже завдяки першому ЗУ закладаються основи для скорочення енергоспоживання у будівлях, завдяки другому – шляхом обліку населення платитиме лише за спожиті ресурси, а не за нормами. Крім цього, облік дозволить контролювати ефективність реалізації заходів з енергоефективності. Все це сприятиме забезпеченню енергоефективності в будівлях і зменшенню витрат споживачів на оплату комунальних послуг, що запроваджує європейський підхід.

Законом України «Про енергетичну ефективність будівель» регламентовано правові та організаційні засади діяльності у сфері забезпечення енергетичної ефективності будівель і спрямований на створення умов для зменшення споживання енергетичних ресурсів у будівлях, також унормовано питання регулювання правовідносин, що виникають у сфері забезпечення енергетичної ефективності будівель, з метою підвищення рівня такої енергоефективності з урахуванням місцевих кліматичних умов, а також вимог до мікроклімату приміщень у будівлях.

Також він передбачає ряд умов для реалізації встановлених положень. Перш за все, встановлюються заходи із підвищення енергетичної ефективності будівель, запроваджуються інструменти фінансування і безпосереднього здійснення таких заходів, вводиться система незалежного моніторингу якості енергетичних сертифікатів. Усі ці дії спрямовані на

реалізацію національних планів збільшення кількості будівель з близьким до нульового споживання енергії.

Щодо Закону України «Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання», він передбачає обов'язковий приладний комерційний облік комунальних послуг і розподільний облік.

Комерційний облік полягає у визначенні за допомогою вузла обліку (та/або за встановленими нормами у передбачених законом випадках) кількісних показників отриманої споживачем комунальної послуги, на підставі яких проводяться розрахунки між споживачами та виконавцями комунальних послуг. Розподільний облік провадиться шляхом визначення за допомогою індивідуального вузла обліку (приладу-розподільювача теплової енергії та/або за встановленими нормами у передбачених законом випадках) кількісних показників отриманої споживачем комунальної послуги, на підставі яких проводиться розподіл показів будинкового вузла обліку між споживачами у будівлях, де розміщено два та більше споживачів.

Також Закон визначає:

- механізм оплати за встановлення, заміну та обслуговування вузлів обліку (визначається для кожного будинку окремо);

- перелік обов'язкової інформації для формування рахунків за комунальні послуги та доступ до такої інформації;

- загальний порядок доступу до вузлів обліку;

- відповідальність за невиконання вимог закону.

За думкою фахівців Держенергоефективності, прийняття Закону дозволить знизити на 75% обсяг необлікованих витрат води у внутрішньобудинкових системах та скоротити споживання теплової енергії протягом 1-3 років в середньому на 15-20 %, що, у свою чергу, сприятиме зменшенню споживання газу та скороченню викидів парникових газів.

Також необхідно зазначити, що Закони було розроблено з метою імплементації низки статей Директиви 2012/27/ЄС про енергетичну ефективність, що є виконанням взятих Україною зобов'язань перед Європейським Союзом.

З текстом Директиви 2012/27/ЄС можна ознайомитись на офіційному сайті Держенергоефективності [<http://saee.gov.ua>].

В сторону прийнятих актів посипались різні за

настроєм коментарі. Виступаючи на засіданні Уряду, Янец Копач, директор Секретаріату Енергетичного Співтовариства, висловив захоплення рішенням Уряду України про схвалення цього законопроекту. Він також запевнив, що в подальшому Секретаріат Енергетичного Співтовариства підтримуватиме народних депутатів України при його розгляді. Янец Копач висловив сподівання, що законопроект буде прийнято цього року.

«ЗУ «Про енергетичну ефективність будівель» важливий, необхідний, своєчасний (можливо, приймається навіть із запізненням). Український фонд будівель перебуває у надзвичайно плачевному стані, огорожувальні конструкції зношені, «холодні», інженерні системи неефективні, великий відсоток систем взагалі в аварійному стані, експлуатація відбувається в хаотичному режимі, управління – в ручному. Все це призводить до того, що фактичний клас енергетичної ефективності будівель лише в поодиноких випадках буває вище класу D, а більшість будівель взагалі мають найнижчі клас F-G» – прокоментувала Катерина Шишка, технічний директор ЕСКО «ЕнергоІнжиніринг».

Та вона також підкреслила проблемні питання:

– питання сертифікації енергоаудиторів. До складу акредитаційної комісії повинні входити не академічні «боги» зі статусом д.т.н., а фахівці, обізнані саме на роботі Директиви ЄС 2010/31/ЄС «Про енергетичну ефективність будівель» та маючі практичний досвід енергоаудитів за європейською методикою та впровадження енергоефективних проектів в будівлях;

– Обстеження будівель (ст. 10 законопроекту). На сьогоднішній день відсутня методика обстеження, про яку йдеться у ст. 10. При обговоренні законопроекту в профільних комітетах ВР України та в КМУ неодноразово заходила мова про розроблений

Інститутом будівельних конструкцій софтвер, але ніхто із практикуючих аудиторів будівель не мав змоги «опробувати» цей софтвер і надати свої зауваження/коментарі щодо його роботи;

– В Законі не чітко визначено різницю між обстеженням інженерних систем будівлі та енергоаудитом. Також є загроза підміни понять «енергетична сертифікація будівель» та «енергоаудит».

Зауваження щодо Закону привів і Сергій Парасочка, директор НВЦ «Теплокомплект» – «Я не приєднуюсь до лозунгу «Ура! Крига скресла!», що прозвучав в соціальних мережах з приводу законопроекту. На питання: «Що очікуєте від початку роботи цього закону?» маю відповідь: В цій редакції та за сучасного стану законодавчої бази з питань енергоефективності закон не запрацює взагалі».

Щодо іншого прийнятого закону – ЗУ «Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання», яскравий коментар надано на порталі Gorod.cn.ua [<http://www.gorod.cn.ua>]: – «Прийнявши 22 червня на засіданні Верховної Ради Закон України Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання, депутати, фактично змінили правила гри на ринку комунальних послуг. Сьогодні ще важко сказати, добре це, чи погано, але проглядається одне – фінансувати нововведення доведеться громадянам країни».

За нашою думкою, обидва схвалені нормативні акти взаємодоповнюють один одного і спонукають до раціонального використання комунальних ресурсів, але провадити їх необхідно з адекватною оцінкою реальної ситуації в країні, дотримуючи при цьому інші законодавчі норми.

*Ярослава Комаренко,
журналіст "Економіка. Фінанси. Право"*

В УКРАЇНІ ГРОМАДЯНИ СПЛАЧУЮТЬ КВАЗІ-ПОДАТОК АБО ЯК УКРАЇНЦІ СПЛАЧУЮТЬ ПРИХОВАНИЙ ЗБІР

При купівлі побутової техніки та електроніки кожен з нас сплачує кошти за «приватну копію» та за отримання висновку санітарно-епідеміологічної експертизи, хоч, певно, не кожен з нас про це знає.

До вартості мобільних телефонів, ноутбуків, планшетів на ряду іншої електроніки включається збір за так звану **авторську копію**, що передбачено

Законом України «Про авторське право і суміжні права» та відповідною **Постановою Кабінету Міністрів України «Про розмір відрахувань, що сплачуються виробниками та імпортерами обладнання і матеріальних носіїв, із застосуванням яких у домашніх умовах можна здійснити відтворення творів і виконань, зафіксованих у фонограмах і (або) відеозграмах»**. Даний збір є квазі-податком, котрий має сплатити споживач за можливість робити копії якихось матеріалів за допомогою придбаного девайсу.

Отримані кошти надходять до **організацій колективного управління**, які повинні розділити їх між власниками авторських прав на товар.

Така система була утворена в доцифрову епоху електроніки, і навіть вже згадувана Постанова уряду

була прийнята в далекому 2003 році. Тож необхідно зазначити, що за цей період науково-технічний розвиток порівняно просунув наші технічні можливості на високі шаблі, і сучасна техніка відтворює твори-продукти авторів без їх безпосереднього запису на пристрій.

Та з огляду на мало обізнаність покупців щодо квазі-податку, виникає безліч питань до звітності організацій колективного управління і розподілених ними коштів. Їх діяльність контролює **Державний департамент інтелектуальної власності**, але оприлюднених звітів щодо перерахувань кожним конкретним підприємством зібраних податків ми не бачимо. Як і не знаємо **за яким принципом відбувається цей розподіл**, адже деякі виробники обмежують можливість власного продукту копіювати чи переглядати котрісь твори, і тому відрахування податку не може бути рівним для усіх.

Також існує **необхідність отримання висновків санітарно-епідеміологічної експертизи**, що досить дивно в порівнянні з вимогами до техніки в **Європейському Союзі**.

За даними *Представництва України в Європейському Союзі* [<http://ukraine-eu.mfa.gov.ua>], вимоги ЄС встановлюються директивами та регламентами і не потребують висновків СЕЕ.

І хоча Україна на шляху євроінтеграції розробляє регламенти для техніки та електроніки на основі директив ЄС, скасовувати висновки СЕЕ не поспішає.

Ця ускладнена і непотрібна на думку *менеджера комітету побутової електроніки Європейської бізнес-асоціації Вікторії Куликової*, процедура лише перешкоджає розвитку даного виду бізнесу в Україні.

Тож залишається вірити, що дане питання зацікавить наш Уряд з точки зору доцільності і найближчим часом дана система буде в минулому.

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ РОЗПОВІВ ПРО КОРИСТЬ ЕЛЕКТРОННОЇ ГРИВНІ

За даними НБУ - електронна гривня частково замінить готівкову та безготівкову національну валюту та створить конкуренцію на ринку безготівкових розрахунків.

"Це один з інструментів, який в так званому fintech-просторі прискорює розрахунки, робить їх набагато більш безпечними та вигіднішими. Це доступність до своїх ресурсів 24/7. Це зручний інструмент для проведення невеликих розрахунків за допомогою мобільних пристроїв, і це безпечний інструмент. Світ рухається в цьому напрямку, і ми не можемо стояти осторонь. Ми також повинні всі ці інструменти запроваджувати", – пояснив виконавчач обов'язків Голови Нацбанку України **Яків Смолій**.

Також він додав, що зараз у більшості використовуються платіжні картки, щоб розраховуватися безготівковою гривнею. Вони вимагають авторизації процесів в центрі передачі даних, елементів захисту - пінкоди або CV-коди, що створює гарні умови для шахраїв.

За словами в.о. голови НБУ, за умови використання електронних гаманців, ці ризики зменшаться, а

ПРЕС-СЛУЖБА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ БІЗНЕС АСОЦІАЦІЇ ПОВІДОМИЛА ПРО СУТТЄВЕ ПІДВИЩЕННЯ УВАГИ ІНВЕСТИТОРІВ ДО УКРАЇНИ

За даними ЄБА, на поточний період індекс інвестиційної привабливості [b] складає 3,15 балів за 5-бальною шкалою.

За інформацією, останній раз позначка індексу була більшою за 3 бали лише наприкінці 2011 р..

В самій асоціації яскраво коментують дане явище: «Здається, бізнес потроху оговтується від постійного стресу кризових років та нарешті починає займати активну позицію».

Також, в асоціації відзначили цілу низку позитивних зрушень, які сталися в Україні з початку 2017 року, зокрема, фахівці відзначили відкритість державних даних, поступову дерегуляцію, розвиток електронних сервісів, спрощення процедури отримання дозвільних документів на будівництво, мораторій на перевірки, послаблення валютного контролю, запровадження інституту приватних виконавців тощо.

З текстом ЗУ «Про авторське право і суміжні права» та Постановою КМУ «Про розмір відрахувань, що сплачуються виробниками та імпортерами обладнання і матеріальних носіїв, із застосуванням яких у домашніх умовах можна здійснити відтворення творів і виконань, зафіксованих у фонограмах і (або) відеограмах» можна ознайомитись за посиланнями на офіційні джерела: [<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>; <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/992-2003-%D0%BF>].

*Ярослава Комаренко,
журналіст "Економіка. Фінанси. Право"*

розмір транзакцій такий, що "клієнт майже не ризикує".

"У поняття "електронні гроші" ми вкладаємо облік залишків на рахунках клієнтів у, скажімо, процесінговому центрі. Доступ до цих залишків здійснюється через Інтернет за допомогою або мобільних засобів, або через веб-інтерфейс з комп'ютера", - зазначив **Смолій**.

Також, на думку Смолія, не можна оминати того факту, в умовах розвитку електронних грошей на ринку безготівкових розрахунків зростає конкуренція, завдяки якій зменшаться комісійні витрати, плата за проведення транзакцій, збільшаться обсяги проведення безготівкових операцій, але про емісію додаткового обсягу грошей не йдеться.

"Це емісія іншого виду грошей, які міняються або на готівку, або на безготівку. Тобто додаткової емісії як такої не створюється. Це вид інструменту, який можна купити за готівку або за безготівку", – пояснив Смолій.

*Ярослава Комаренко,
журналіст "Економіка. Фінанси. Право"*

І хоча у 1-му півріччі 54% інвестори залишаються незадоволеними бізнес-кліматом, проте, цей показник на 13% нижчий за попередній, адже у грудні таких було 67%, додали в ЄБА.

"Інвестиційний клімат став більш передбачуваним, тому що не відбувалося різких погіршень ситуації, а бізнес за цей час звик до наявних умов і пожвавив свою активність", - йдеться в повідомленні Європейської Бізнес Асоціації.

У своєму дослідженні ЄБА проаналізувала експертні оцінки 142 керівників найбільших міжнародних та українських компаній.

*Ярослава Комаренко,
журналіст "Економіка. Фінанси. Право"*

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

Нещодавно у Кабміні відбулися два заходи, які стосуються майбутнього кожного громадянина України.

Організатори презентували засоби, які уряд планує використати для досягнення середнього показника оплати праці на рівні 500 євро, - зазначає юрист Андрій Вігірінський.

Перший захід – презентація бюджетної резолюції. Документ на три роки зберігає апробований у 2017 році механізм, який дозволив підвищити мінімальну зарплату до 3 200 грн. без подвоєння видатків держбюджету на оплату праці бюджетників.

Збережено свідомо занижений показник прожиткового мінімуму, який не має нічого спільного з вартістю споживчого кошика і одночасно виконує роль посадового окладу працівника першого тарифного розряду Єдиної тарифної сітки.

Таким чином, мінімальна зарплата при консервативному сценарії розвитку економіки з 2018 р. може становити 3 723 грн., з 2019 р. – 4 173 грн., з 2020 р. – 4 425 грн. А ось прожитковий мінімум у січні 2018 р. становитиме 1 762 грн., у січні 2019 р. – 1 912 грн. та 2 073 грн. – у січні 2020 р..

Другою знаковою подією стала селекторна нарада. Міністр соціальної політики Андрій Рева озвучив думки та тези, які змушують замислитися над надмірним і агресивним прагненням уряду подолати дефіцит Пенсійного фонду і вивести з тіні ринок оплати праці.

"Нам доведеться подумати про те, щоб рівень мінімальної зарплати зробити диференційованим: для некваліфікованих працівників, для кваліфікованих і для керівників підприємств. Можливо, введемо індикативні зарплати", – сказав Рева.

Мінімальна зарплата, за визначенням закону "Про оплату праці", є державною соціальною гарантією, обов'язковою на всій території України.

Ця державна соціальна гарантія є грошовим вираженням вартості затверджених на рівні закону чи іншого нормативного акту показників необхідного споживання продуктів харчування, непродовольчих товарів і послуг, забезпечення освітніми, медичними, житлово-комунальними, соціально-культурними послугами.

Ці показники формуються і затверджуються за принципами забезпечення конституційних гарантій достатнього життєвого рівня для кожного. Визначені Конституцією права апіорі фіксують рівність громадян, тому на думку юриста – диференціація соціальних гарантій в межах певної групи громадян неприпустима.

Якщо допустити, що у межах однієї групи осіб залежно від кваліфікації чи займаної посади почне змінюватися мінімально-необхідний для їх існування набір товарів, робіт чи послуг, це означатиме втрату рівності перед законом.

Також зі слів Реви, найбільшої уваги привернули "індикативні зарплати". Ідея їх запровадження не нова. Влітку 2015 р. був розроблений законопроект, яким передбачалося доповнити статтю 27 закону "Про оплату праці" таким текстом.

"Середня індикативна заробітна плата застосовується у не бюджетній сфері економіки і запроваджується виключно з метою обчислення єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Середня індикативна заробітна плата не може бути меншою за встановлену законом мінімальну заробітну плату, збільшену на відповідний коефіцієнт для окремих категорій працівників, зокрема для керівників такий коефіцієнт дорівнює 5, для головних бухгалтерів – 3, для працівників – 2".

Та мета законопроекту була ж та сама, що і тепер – "Проект закону розроблено Пенсійним фондом на виконання доручення Кабміну... з метою збалансування бюджету Пенсійного фонду, збільшення надходжень єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а також з метою підвищення соціальної відповідальності бізнесу, виховання свідомого ставлення до оплати праці".

Однак для того, щоб звинувачувати когось у недостатній соціальній відповідальності і змушувати сплачувати значно більшу суму відрахувань до відповідних фондів, потрібно мати достатні підстави та економічне обґрунтування ухилення від оподаткування доходів громадян у позабюджетній сфері.

Прагнення уряду і міністра зрозумілі. Вони закономірні і необхідні для фінансового здоров'я країни. Утім, рецепт повинен бути більш вишуканим та комплексним, лежати не тільки в площині доведення імперативів оплати праці.

Та найбільш ефективним буде посилення контролю за підприємствами, а саме скорочення можливості застосування підприємцями механізмів мінімізації податкових зобов'язань, "нульове" декларування майнового стану громадян, впровадження непрямих методів контролю доходів.

*Ярослава Комаренко,
журналіст "Економіка. Фінанси. Право"*

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ОСОБИСТИХ ПРАВ
ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ В УКРАЇНІ

Стаття присвячується дослідженню актуальної проблеми захисту особистих прав студентів-іноземців на теренах України.

Досліджуючи питання захисту прав іноземних студентів, перш за все, необхідно зазначити, що іноземні громадяни та особи без громадянства, що

перебувають на території України на законних підставах, користуються тими ж правами, що і громадяни України за Конституцією. Ця стаття Конституції України розкриває принцип рівності та рівноправності людей, тобто однакову правову захищеність за будь-яких умов, незалежно від грома-

дянства, підданства, національності чи соціальних особливостей.

Відповідно до цього, захищати власні права іноземні студенти можуть і мають право на загальних засадах.

Та попри все вищесказане, статус іноземців – подвійний, адже перебуваючи на території іншої держави, вони все одно залишаються громадянами своєї країни під її юрисдикцією; і з іншого боку, вони мають слідувати законам приймаючої сторони, тобто держави поточного місцезнаходження.

Саме тому захистити своє порушене право іноземному студенту досить складно через незнання або ж недосконале знання українського законодавства. Відмінність правових систем, нормативно-правової бази батьківщини студента та України сповільнюють соціальну адаптацію іноземця. Тому необхідністю є інформування студентів-іноземців перед вступом до українського навчального закладу про особливості захисту прав, забезпечення їх нормативно-правовою базою для дослідження та ознайомлення, налагодження активних комунікацій зі студентами, задля попередження порушення їх законних прав та навіть виникнення злочинності.

Держава забезпечує захист іноземців в Україні через законодавчу базу, відповідні органи. Та окрім державних, існує безліч недержавних неприбуткових громадських організацій, об'єднань, що надають допомогу в адаптації іноземного студента в Україні, починаючи зі вступу в український вищий навчальний заклад (ВНЗ), перельоту в Україну, аж до отримання диплому і повернення на батьківщину. Такою, зокрема, є Громадська спілка "Платформа міжнародного ділового співробітництва", що забезпечує допомогу в освоєнні іноземного громадянина в Україні, веде комунікацію зі студентом на всіх етапах його навчання та проживання в Україні.

Головними актами, які студент-іноземець має вивчити в першу чергу є Конституція України та Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства». Цей Закон визначає правовий статус іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні, та встановлює порядок їх в'їзду в Україну та виїзду з України. За цими правовими актами в процесі ознайомлення слідуватимуть Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про професійно-технічну освіту» та інші. Далі необхідно ближче познайомитись з цивільним, кримінальним, адміністративним та трудовим законодавством.

Та які ж саме проблеми можуть виникнути у іноземного студента і як їх вирішити, коли законодавство ще не дослідив? – Проблеми можуть бути абсолютно різні, адже порушити можуть будь-яке з його прав, і тому йому необхідно знати, до якого саме органу звернутись за допомогою.

Розглянемо кілька конкретних ситуацій.

Перша ситуація буде дуже типовою для студентів. Наприклад, студент київського ВНЗ Орест з Польщі, під час поїздки у громадському транспорті, випадково загубив студентський квиток. Джон дуже

занепокоєний, адже без наявного студентського посвідчення він не зможе відвідувати заняття.

Вирішення: Студенту необхідно написати відповідну заяву про втрату студентського квитка до деканату ВНЗ. До заяви додати:

- квитанцію про сплату виготовлення нового квитка та фотокартку 3X4;
- копію оголошення в місцевій газеті про втрату студентського квитка, яке засвідчує недійсність втраченого документу (приклад – «Втрачений студентський квиток, серія №____, виданий ВНЗ ПІБ (кому виданий), вважати недейсним»)
- заяву до поліції про крадіжку, також варто отримати довідку про крадіжку студентського квитка, яку також додати до заяви в деканат;
- копію паспорту.

Друга ситуація дошкуляє студентам найбільше у період сесії. Наприклад, студента з Канади Вільяма, завтра очікує іспит з філософії, але підготуватись йому заважає компанія сусідів по гуртожитку, які цілу ніч голосно слухають музику, співають та танцюють. Вільям неодноразово просив сусідів зменшити звук, але вони ігнорують прохання.

Вирішення: Вільям має повноцінне право звернутись за допомогою до поліції, набравши на слухавці 102. Виклик є обґрунтованим, адже відповідно до українського законодавства: «У нічний час, із двадцять другої до восьмої години на захищених об'єктах забороняються гучний спів і викрики, користування звуковідтворювальною апаратурою та іншими джерелами побутового шуму, проведення салютів, феєрверків, використання піротехнічних засобів» (ст. 23 ЗУ «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення»).

І ще одна **актуальна проблема**, що виникає у іноземних студентів – пограбування. Чому актуальна? Тому що, грабіжники розраховуючи на недосконалість знання українського законодавства, мови та загалом погані адаптації іноземця, вважають його "ласим шматком". Конкретний приклад: студент медичного ВНЗ Роб з Америки, повертаючись з вечірніх занять, натрапив на компанію невихованих молодиків, що пограбували його, відібравши гаманця та дорогий телефон. Завдавши Робу чисельних умисних середньої тяжкості тілесних ушкоджень, молодики втекли.

Вирішення: Робу необхідно терміново викликати поліцію, набравши на слухавці 102. По приїзду працівників поліції – написати заяву про грабїж та побиття, де вказати всі обставини злочину.

Як ми бачимо з наведених прикладів, порушення прав людини може виявитись як і в мінімальному завданні дискомфорту, так і в нанесенні шкоди у вигляді фізичного та морального болю. Саме тому наше законне право – вимагати захисту. Іноземний студент не виключення, адже в першу чергу – це людина, життя та здоров'я якої, є найвищою цінністю.

ВИСНОВКИ. Три основних принципи, якими має керуватись іноземний студент при захисті своїх прав:

- пам'ятай, що маєш однакові права з громадянами України, і ніхто не може тебе дискримінувати чи обмежувати захист твоїх прав за ознакою іноземності;
- ніколи не соромся звернутись за допомогою до оточуючих, органів влади чи організацій;
- завжди відстоюй свої законні права та інтереси.

Аналізуючи розглянуті ситуації, можна стверджувати, що більшість проблем, які виникають у іноземців, мають місце саме через погану обізнаність в законах нашої держави. Тому перед приїздом в Україну обов'язково приділіть увагу законодавству. Пам'ятайте – захищати себе та оточуючих – це не лише можливість, а й обов'язок кожного з нас.

*Ярослава Комаренко,
журналіст "Економіка. Фінанси. Право"*